ACADEMIA ROMÂNĂ

DIN VIEAŢA POPORULUI ROMÂN

CULEGERI ŞI STUDII

XXV.

DIAVOLUL
Invrăjbitor al Lumii

DUPĂ CREDINŢELE POPORULUI ROMÂN

DE

TUDOR PAMFILE

CU 1 STAMPĂ

ŞEDINŢA DELA 14 MAIU 1914

BUCUREŞTI
LIBRĂRIILE SOCEC & Comp. şi C. SFETEA

LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITZ

VIENA
GEROLD & Comp.

1914

DIN VIEATA POPORULUI ROMAN.

I. *Hora din Cartal*, de Pompiliu Pârvescu, 1908 . L. 3.—

II. *Cimiliturile româneşti*, de T. Pamfile, 1908 . . « 1.—

III. *Poezii populare din Maramureş*, de Tit Bud. 1908 « 1.—

IV. *Cântece şi urături*, de Al. Vasiliu, 1909 . . . . « 5.—

V. *Din literatura populară*, de N. Păsculescu, 1909 « 6.—

VI. *Jocuri de Copii*, de T. Pamfile, 1909 . . . . . « 1.—

VII. *Sărbătorile poporului*, de C. Rădulescu-Codin şi D. Mihalache, 1910 . . . . « 1.—

VIII. *Industria casnică la Români*, de T. Pamfile Premiul «Neuschotz» din 1909, 1910 . . . « 10.—

XI. *Hore şi chiuituri din Bucovina*, de S. Fl. Marian, 1911 « 2.—

X. *Legende, tradiţii şi amintiri istorice*, de C. Rădulescu-Codin, 1910 . . . . « 1.50

XI. *Sărbătorile de vară la Români*, de T. Pamfile, 1911. « 2.—

XII. *Cântece de ţară*, adunate de T. Pamfile, 1913 « 4.—

XIII. *Boli şi leacuri la oameni, vite şi păsări*, după datinile şi credinţele poporului român, adunate din com. Ţepu (Tecuciu) de T. Pamfile, 1911 « 1.—

XIV. *Cântece poporale româneşti din Comitatul Bihor* (Ungaria), culese şi notate de Béla Bartók, 1913 » 5.—

XV. *Vremuri înţelepte*. Povestiri şi legende româneşti, culese de D. Furtună, 1913 . . . . « 1.—

XVI. *Agricultura la Români*, de T. Pamfile, 1913 . . « 5.—

XVII. *Ingerul Românului*, poveşti şi legende din popor culese de C. Rădulescu-Codin, 1913 . . . . « 4.—

XVIII. *Povestea lumii de demult*, după credinţele poporului român, de T. Pamfile, 1913 . . . . « 2.—

XIX. *Sărbătorile la Români: Sărbătorile de toamnă şi Postul Crăciunului*, de T. Pamfile, 1914 . . « 2.—

XX. *Sărbătorile la Români: Crăciunul*, de T. Pamfile 1914 . . . . « 3.—

XXI. *Superstiţiile poporului român*, de G. F. Ciauşanu Premiul Adamachi din 1913, 1914 . . . . . « 4.—

XXII. *Colinde din Ardeal*, culese de Alexiu Viciu, 1914 « 2.—

XXIII. *Cuvinte scumpe. Taclale, povestiri şi legende româneşti*, culese de D. Furtună, 1914 . . . « 1.50

XXIV. *Cromatica poporului român*, de T. Pamfile şi M. Lupescu, 1914 . . . . « 2.—

Zicala pusă în fruntea acestei lucrări, nu vine să se adaoge altor zicale şi povestiri, cu cari uneori ironia bărbaţilor caută să dovedească partea de «drac» ce sălăşlueşte în sufletul femeilor.

O luptă anecdotică între lumea bărbătească și cea femeiască, cu privire la această parte de «drac», există, și rezumatul ei este tocmai pomenita zicală. Aceasta dovedeşte că ea nu este scornită cu intenţii de glumă, și nici puţin cunoscută nu este.

Mai mult chiar: această zicală, ca și lupta ce-o rezumă, o întâlnim și la alte popoare; cu privire la dânsa s'au făcut câtevà cercetări comparative, cari, îmbrăţişând un material prea restrâns, ne-au dat niște încheieri ce nu se pot primì decât cu multă îngăduinţă, chiar când se leagă de numele unor autorităţi recunoscute. Intr'adevăr, dacă se poate trece peste insuficienţa de material cu privire la unele neamuri, prin însăş lipsa unei literaturi populare, care a dispărut fără urme, lucrul iea altă faţă, când folclorul altor popoare, cu toată bogăţia lui, rămâne necercetat.

Și cum una din cele mai ignorate literaturi populare este și a noastră, – pricinile și urmările fiind învederate, – în această lucrare am căutat să înlătur, cel puţin faţă de noi, neajunsul unor studii comparative privitoare la subiectul: «Femeia-i mai drac de cât Dracul».

CAPITOLUL I.

Cuprinsul unei povestiri:

«Diavolul, ciudos de tihna și curata dragoste a unei căsnicii, năzuește să o sfărâme. Cu toate încercările,—după o povestire poloneză ele țin șapte ani,—nu isbutește. Sfătuit de un alt Diavol, dă lucrul pe mâna unei babe, care ajunge la țintă. Ea spune bărbatului că femeia lui nu-i de treabă, și femeii, că bărbatul ei are legături cu o alta; ca să-l desbare, ea o sfătueşte să taie bărbatului câtevà fire de păr din barbă, să facă din ele o strecurătoare, de pe care bând omul, va uità cărările către alte femei. Tot atunci, tovarășa Diavolului înștiințează pe bărbat că nevasta lui va căutà să-l omoare peste noapte, tăindu-i gâtul cu un briciu. Bărbatul crede, și noaptea, când femeia se apleacă asupra lui ca să-i taie firele de păr, el se năpusteşte asupra ei. Une ori o ucide,—ca să fie și el ucis, după alte variante,—iar alte ori o bate, după care se împacă. Baba își primeşte de la Diavol răsplata,—de cele mai multe ori, o pereche de cisme noi,—când, necuratul, uimit de atâta îndrăcire a babii, nici nu vreà să se apropie de dânsa, ci-i întinde cismele în coarnele unei furci».

Rezumatul acesta îl dă d-l V. Bugiel în studiul său: «*Une nouvelle populaire: La femme pire que le diable*», publicat în vechea *Revue des Traditions populaires* (1); studiul este încheiat după alte două studii asupra aceluiaș subiect, unul al răposatului *A. Knust* (2), și altul al d-lui *G. Polivka* (3).

(1) An. XXVIII, p. 145—152, 217—224 și 293—305.

(2) «A. Knust: Juan Manuel: *El libro de los enxiemplos* de Conde Lucaror et de Patronio, (Leipzig, 1900,) (publicat după moartea autorului prin d-l Adolphe Birch-Hirschfeld), p. 336—396».

(3) Lucrarea sa, *Femeia mai rea decât Dracul*, a apărut în revista rusă Rousskiĕ filologhitscheskiĕ viestnik din 1910. Separat: Varșovia, 1910, 25 p.

Lucrarea lui Knust se referă la textele medievale, dintre cari cel mai vechiu se datorește Jidovului spaniol Joseph Ibn Sebara, din veacul XIII, păstrat în rezumat de Enciclopedia Ersch-Gruber ; îi urmează apoi «Tractatus de diversis materiis praedicabilibus» al lui Etienne de Bourbon (mort la 1261) şi alte manuscripte de-ale predicatorilor din veacurile XIII—XVI, dintre cari, cele mai multe sunt copiate unele de pe altele.

D-l Polivka reieà studiul, adăugând materialului cercetat, pe cel adus de folcor,-- în total, 40 de variante, şi anume : 3 germane, 7 poloneze, 1 cehă, 5 rutene, 1 rusă, 1 alb-rusă, 1 slovană, 3 croate, 5 bulgare, 5 italiene, 1 tătărască, 1 neo-arameană iar restul de 3, probabil franceze, arătând, pe regiuni, părțile comune dintre aceste texte și cele studiate de Knust (1).

D-l Bugiel, după ce studiază întregul material, îl împarte în două grupe : grupa întâia, care cuprinde pe *femeie*, – toate variantele, mai puțin 5, cari alcătuesc grupa a doua, adică :

-- O variantă bulgărească are pe Diavol sub înfățișarea femeiei ; «legătura dintre acest text şi celelalte 58 este învederată» (2) ;

— Una ruteană are pe Diavol ca desfăcător al căsniciei fericite ; această variantă, ca și cea bulgărească, represintă, față de cele 48, «o absolută regresiune a povestirei» (3). Ea s'ar datorì, după părerea autorului «lipsei de inteligență a povestaşului» ;

— Varianta neo-arameană, ca și cea tătărască, are câte un sclav care vâră zizania între bărbat și femeie, cu scop,— o dată,—de a pune mâna pe o parte din moștenirea lor «Nici urmă de drac» ;

- Varianta rusească are pe Diavol, dar acesta, după o trudă de trei ani, face loc unui Jidov, care isbuteşte să sfărâme căsnicia.

Astfel, în afară de înlocuirea sexului slab prin cel tare, nu

(1) Autorul mai semnalează câtevà variante orientale, una germană, una popoloneză și trei franceze.

(2) *Rev. cit.*, p. 151.

(3) *Ibidem*.

mai este nici o deosebire de samă între cele 60 de povestiri europeane şi cele 3 orientale ; pentru toate rămâne intriga ce învrăjmăşeşte pe soţi (1). Deci, scrie d-l Bugiel, toate trebue să pornească dintr'un singur loc.

Ca să stabilească locul de origine, d-l Bugiel are în vedere variantele orientale, cari, pentru d-sa, nu presentă nici un farmec, nici o scânteiere psihologică, ci sunt, «un product inferior»; deci, ele derivă din grupul femenin (2), care are toate însuşirile unei opere artistic închegate» (3). Şi fiindcă grupul femenin se află mai bine representat în Apus, pe când grupul masculin se găseşte răspândit numai în Răsărit, locul de origine al acestei «nuvele populare» trebue să se socotească a fi Apusul,—Spania sau Franţa. Ca epocă, trebue să fie aceea când misoghinia nu lipsià dintre laturile austerei propagande creştine, deci, între veacul VIII şi X. «Concepută în spiritut ideilor bisericeşti, povestirea a plăcut predicatorilor, cari au şi folosit-o. Oricum, ea nu pleacă din cercuri bisericeşti, căci n'are înfăţişarea didactică şi uscată a producţiunilor acestor lucruri». Este pornită din popor (4). Orientul nu puteà produce o astfel de povestire misoghinică, căci situaţia femeii în această parte n'a fost nici o dată de invidiat. La Turcul sărac, femeia este «o vită de povoară»; la cel bogat, «o unealtă de plăcere». Persanul, dimpotrivă, cinsteşte prea mult femeia, ca să-i dea nişte însuşiri mai diavoleşti ca cele ale Diavolului. Moscoviţii n'au preţuit femeile mai altfel decât Turcii.

A doua consideraţiune, după care povestirea nu poate fi orientală, i-o îndreptăţeşte faptul că chiar şi Diavolul dispare în variantele orientale, lucru firesc, căci rolul acestui spirit este foarte redus după coran.

In sfârşit al treilea argument este următărul : dacă povestirea ar fi orientală, de pildă dacă s'ar fi născut în Mesopotamia unde locuesc Neo-arameenii, pe lângă mulţimea mare de variante ce s'ar fi aflat acolo, ele s'ar găsì din bielşug şi

(1) *Ibid.* p. 150.
(2) *Ibid.* p. 152.
(3) *Ibid.* p. 150.
(4) *Ibid.* p. 222—223.

în Asia mică, Turcia, Ungaria şi Grecia (1). Ori, scrie d-l Bugiel, cu toate că «folclorul acestor ţări este dejà bine representat, totuş Polivka n'a putut să afle nimic».

Faţă de aceste argumente, pe cari, fireşte, autorul lor le crede nestrămutabile, cade părerea lui Knust şi Polivka ce voiau să facă din Orient leagănul acestui subiect,—unul din motive fiind Jidovul care l-a scris întâia oară.

Peste puţin apare un adaos la aceste cercetări, datorit unui cunoscător al folclorului algerian, d-l *J. Desparmet*, în ceeaş revistă (2). D-l Desparmet dovedeşte că 'n regiunea nord-vest africană povestirea noastră se întâlneşte bine representată sub amândouă înfăţişările,—masculină şi femenină,—şi mai cu deosebire în tipul masculin. Inainte de a da trei variante, autorul emite părerea că subiectul poate fi socotit ca venit din Orient cu Arabii, prin nordul Africei, de unde, prin Spania, a trecut în Europa. Dacă, din potrivă, subiectul este născut în Europa, de aici, a trecut în Africa, o dată cu invaziunea mauro-spană în aceste părţi.

Cum se vede, ambele aceste socotinţe se opun părerilor d-lui Bugiel.

(1) Cum se vede, *regiunile locuite de Români nu sunt trecute nici între ţările despre cari se spune că au asemenea variante, nici între cele despre cari se crede că n'au*, ci sunt lăsate de-o parte, ca şi cum o suprafaţă de loc cu peste 11 milioane de locuitori, n'ar însemnà nimic!

(2) *Rev. cit.* p. 481 şi urm.

CAPITOLUL II.

Să vedem acum de ce material dispune literatura populară românească, cu privire la subiectul pomenit, şi în ce legătură stă acest material cu felul de tratare al chestiunii, mai ales de către d-l Bugiel.

Însă, mai întâiu, să ne închipuim că spunem cuivà cuprinsul tuturor variantelor povestirii, şi-i cerem un rezumat scurt. De bună samă că acest rezumat va fi următorul: ori cât de trainică s'ar păreà legătura dintre doi inşi, printr'o uneltire, ea se poate sfărâmà, vremelniceşte chiar.

Şi dacă aici este miezul povestirii, e neaparat trebuincios ca el să se plămădeasеă într'o anumită regiune şi de acolo să plece ca un împrumut în altă parte? Cred că nu. De va fi vorba de *legătura* dintre soţi,—la popoare şi în vremuri când căsnicia are un oarecare preţ,—îndată o astfel de povestire se va naşte.

Să îndemnăm pe cinevà să desfacă o prietenie şi să-l întrebăm asupra mijloacelor ce le va întrebuinţà. Cel dintâiu va fi acesta: se va folosì de minciună, va spune lui A că B nu-i este cu inima curată, şi lui B că A este tot astfel. Întâiul efect, nici o dată nu lipseşte: o umbră cât de uşoară de îndoială, ceea ce, pentru trăinicia prieteniei dintre A şi B, însemnează mult, dacă nu cumvà chiar foarte mult sau totul. Şi, se înţelege, cu cât A şi B vor fi mai creduli, cu atât legătura dintre dânşii se va desface mai curând.

Se face o *căsătorie*, care poate nu-i îndestul de bine privită de unele părţi interesate: îndată începe «poşta» dela urechile *lui*, la urechile *ei*, şi uneori «treaba se strică», fiind că «şi-a băgat Dracul coada la mijloc». Chiar în cea din urmă zi,—la cununie,—nu ceteşte preotul din înţelepciunea cărţilor că «ceea ce Dumnezeu a legat, lumea să nu deslege»?

Inima omului.

Lujiperu, în inima omului, ocroteşte *curvia, iubirea de argint, za[v]istia, făţărn[i]cia, măndria, lăcomia*, şi *muerea*, pentru *trupul* pofticios şi *iadul* ce-şi varsă focul din gură.

... O, săracă inima mea cea rănită şi sângerată,
Că mi-ai blereduit-o cu a vicleanului săgeată?
Pentru ce, suflete, ai băut din paharul Necuratului
Şi te-ai veninat cu otrava rea a păcatului?
Te-ai supus pohtelor şi patimilor ai necinstei,
Că gadinile şi hiarăle sânt idolii Adrotitei (1).
Iată vrăşmaşul Luciper în pahar foc au aprins,
Din care tu, bând, inima ta s'au cuprins,
Şi acum Ucigaşul peste tine împărăţeaşte,
Toate simţirile tale neoprit le stăpâneaşte.
Că cine, de ce este planisit şi orice lucru îi place,
Aceluia strâmtorat rob şi slugă să face (2).

(1) Afroditei?

(2) Versuri dintr'o cărticică veche, cu iconiţe, impărt. de d-l C. N. Mateescu, prof. în R.-Vâlcea. Textul întreg s'a publicat în *Cuvântul adevărului*, VII, no. 16 (Craiova, 1908). D-l Mateescu atribue cărticica lui *Ghenadie Cozianul* (c. 1720). Cfr. *Calendarul revistei „Ion Creangă" pe anul 1912*, p. 103—105.

Se încearcă o *tovărăşie:* îndată zavistia începe să sape. Se leagă o *prietenie;* îndată ura începe să roadă.

În totdeauna a existat vrajba, care de multe ori şi-a dat rodul; acest soiu de rod se trece din om în om prin ajutorul graiului şi cu înfăţişarea de povestire Deci, *povestirea* stricării unei *legături* sufleteşti între două persoane, trebue să existe, fiindcă există legătura. Dacă o căsnicie se sfarâmă după o vreme îndelungată de pace, aceasta nu s'a putut întâmplà decât fiindcă unul din soţi «a scrintit-o». O prietenie se strică dacă unul din prieteni «calcă alături», şi astfel mai departe, iar când nici soţul n'a fost necinstit, şi nici prietenul necurat la suflet, trebue să se fi vârît între cele două părţi *vrajba,* printr'un vrăjmaş al acelei case sau al acelei prietenii.

Să vedem cine ar puteà unelti împotriva unei *legături sufleteşti* care se sprijină sau pe iubirea de soţ, sau pe cea de frate, sau pe cea de prieten.

Creştinismul ne dă ca duşman pe *Diavol,* geniul rău, care prin minciună a sfărâmat fericirea celor dintâi doi oameni, Adam şi Eva (1), care a împiedecat pe Noie să-şi facă corabie şi mai pe urmă a căutat să-l înece cu toţi cei ce pluţiau pe valuri (2). Diavolului i se datoreşte născocirea *vinului,* învrăjbitorul oamenilor, şi născocirea *rachiului* cu aceleaşi însuşiri (3). El stă în biserică şi se stâmbă la oameni, ca să-i facă să râdă şi astfel să-i îndepărteze dela dragostea lui Dumnezeu (4). El este cel ce niciodată «nu face mânăstiri». Prin urmare, pentru creştini, şi la aceştia, fără învederată pricină, numai Diavolul are menirea să strice buna înţelegere. Aceasta nu implică un loc anumit şi o vreme anumită, căci concursul unor aceloraşi împrejurări, naşte acelaş efect. Migraţiunile sunt cu putinţă, însă nu-s neapărate.

Se înţelege, tot astfel se poate judecà şi despre alte religiuni, căci nu există religiune care să nu-şi aibă Diavolul său.

Cu toate acestea nu întâlnim niciodată în povestiri pe *Dia-*

(1) V. a mea *Povestea lumii de demult,* p. 80 şi urm.

(2) *Ibidem,* p. 127 şi urm.

(3) *Ion Creangă,* VII, p. 8. *Povestea lumii de demult.* p. 126—7.

(4) T. Pamfile, *Sărbătorile de vară la Români,* p. 66.

vol «în carne și oase», desfăcând o legătură sufletească dintre două persoane, și acest lucru e firesc. Se poate că în varianta ruteană să fie scris că Diavolul, în persoană, a stricat traiul cel dulce dintre cei doi soți: trebuie însă să se subînțeleagă că aceasta n'a putut-o face decât prin «anumite mijloace», și cari sunt de două feluri:

Une ori *Diavolul iea înfățișarea omului,* care astfel se poate apropià de alți oameni, iar alte ori *năimește pe alții,*—pe «cei ce-și pun în cârd cu Dracul», «cei cari au de-a face cu Dracul»,—ca să lucreze pentru dânsul,—mijloace cari, în esență, se reduc la unul și acelaș.

Tot astfel, în vremurile de demult, pe când *Dumnezeu* și *Sf. Petru* umblau pe pământ, ca să învețe lumea, aceștia luau *înfățișările de oameni,* mai întotdeauna de *oameni de rând,* căci numai astfel puteau fi ascultați.

Pe lângă o femeie, cine poate să aibă o trecere mai mare decât tot o femeie și mai ales o *femeie bătrână,* care, pe lângă simțimintele sexului său, mai aduce și o bogată experiență a unei viețe în care multe «a văzut și a pătimit»! Nu-s toți *pustnicii bătrâni, oameni înțelepți?* Nu-s «*filosofii*», *oameni bătrâni și înțelepți?* Nu-s *babele* «*bătrâne*», *știutoare* și *meștere?* «Nu face vorba bătrânească un galben?» (1).

Deci, dacă Diavolul trimite pe cutare babă ca să vâre o minciună și să strice liniștea unei gospodării, cum ar vârî cinevà o pană de lemn ca să despice un buștean, nu mi se pare întru nimic extraordinar. Astfel, povestirea de care vorbesc, *poate, și trebue* să apară *întreagă* în mai multe regiuni. Nu-mi pot închipuì că s'ar găsì în mintea unui creștin,— dar și într'a altui credincios, care își are un «viclean» al său,- un alt zavistnic mai priceput decât *Diavolul* și o mai meșteră unealtă a acestuia de cât femeia, și mai ales femeia bătrână sau *baba.*

Zadarnică, prin urmare, îmi pare truda d-lor Knust, Polivka și Bugiel de a căutà leagăne, când ele sunt pretutindeni, de a căutà un isvor când marea este fără margeni și când ea

(1) Cred. Rom. din com. Vlăsinești, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l D. Furtună: «*Ucigaseul are cap de babă* și inimă de tâlhar: de aceea lucrează numai șotii și răutăți pe lume

n'are nevoe de *un* izvor. Şcoala neo-evhemeristă, încă de mult, a fost dovedită neputincioasă în a lămurì legătura dintre povestirile ce fac ciclu.

Povestirea pomenită *trebue* să se găsească în literaturile tuturor naţiunilor, cari pun preţ pe-o *dragoste* şi cari deci, cred într'un *zavistnic* (1). Intre naţiuni, şi încă între cele numeroase, suntem şi noi Românii; şi materialul de care dispunem, pe această temă, cred că va minunà pe d. Bugiel, mai ales după ce a afirmat, străfulgerând din Mesopotamia în Spania, că toată calea aceasta a găsit-o cu totul stearpă.

(1) Dau aici definiţiunea lui Andrew Lang cu privire la mit: «Mitul este lămurirea firească şi trebuincioasă a unui fenomen făcută de priceperea unui om primitiv», şi adaug: pentru mai multe naţiuni, miturile vor fi simultane când noţiunile puse în legătură sunt aceleaşi, cum se'ntâmplă aici cu *femeia, dragostea* şi *Diavolul*.

CAPITOLUL III.

Ar trebuì să încep cu tema: *Diavolul* unelteşte şi isbuteşte să sfărâme legăturile dintre doi soţi, prieteni sau tovarăşi. Voiu căutà însă să aduc materialul nostru, paralel, celor mai frecvente variante cercetate de Knust, Polivka şi Bugiel.

Povestirea întâia.

Dracul, neputând turburà fericirea unor tineri însurăţei, năimeşte o babă. Aceasta spune nevestei că bărbatul ei este necredincios, şi că spre a-l abate dela aceasta, ea îl va vrăjì cu păr de-al lui, luat câte trei fire, cruciş, din cap. După ce-i pune pe spate palmele sale pline de făină, cu care nevasta pregătià plăcinte, merse la bărbat şi îi arătă că soţia lui se are bine cu altul, lucru despre care se va încredinţà, după urmele ce mânele aceluia au lăsat pe nevastă. Apoi, după sfatul necredincioşilor, peste noapte, nevasta va căutà să-i taie gâtul. Zavistia isbuteşte, însurăţeii se ucid şi baba îşi ica plata dela Diavol: o pereche de papuci, din vârful unei prăjini.

Erà o pereche tânără; se luase din dragoste, şi de dragi ce-şi erau unul altuia, nu găsiau vreme din destul ca să se desmierde. Să fi avut orice neajuns, nici o dată *vorbă legănală* nu ieşià din gura lor. «Dragă» în sus, «dragă» în jos, toată ziua.

Azi aşà, mâni aşà, — da lumea nu ştià ce să zică: prea bine trăiau însurăţeii, ca alţii să nu-i privească şi mai ales să nu-i vorbească cu răutate. Acù, lumea ca lumea, dar ce veţi zice dumnevoastră dacă v'aş spune ca chiar şi *Dracului* nu-i plăceà dulceaţa căsniciei istor doi însurăţei!

Şi-apoi ci-că, ce-şi pune Dracu'n gând, nu se poate să nu facă; dar, dacă acù nu i-a mers, cine-i de vină? N'a avut parte să isbândească şi să se bucure, şi pace bună! Ei, da iaca pe lumea asta pe cinevà mai mare decât Dracul; iaca *baba*. Ce n'a putut face dracul, a făcut baba,—fie la ea acolo!

Şi să vedeţi cum.

Vine Dracul şi se pune pe treabă. Insurăţelul ista ci-că erà negustor: sta ziua la prăvălie şi seara venià acasă. Incearcă Dracul fel şi chip,—degeaba: nu-i poate face pe însurăţeii noştri să se supere nici câtu-i negru sub unghie. Şi se cătrănià *Ucigă-l-crucea*, şi se înegrià de ciudă, de mai să-i crăpe fierea în el de mânie.

Iaca se întâlneşte cu o babă:

— Ce stai aşà de amărît, cumetrèlule? — îl întrebă ea.

— Cum să nu stau,—îi răspunse *Sarsailă*,—că uite ce-i şi cumu-i pe capul meu!

Şi unde prinse Dracul a se jeluì, de-ţi erà mai mare mila să-l asculţi.

Baba, când îl auzì, râse şi zise:

— Măi, eu să fiu în locul tău, mi-aş face o *samă*. Apoi ce fel de Drac eşti tu, dacă nu te pricepi la un lucru aşà de uşor. Ce mi-i da mie să ţi fac eu trebuşoara asta?

— Ce vrei, numai fă-mi-o,—îi zise Dracul vesel.

— Ia, să-mi dai o *pereche de papuci boereşti*,—zise hârca.

— Iţi dau, mătuşică, îţi dau, numai să te văd că-mi faci treabă.

Şi aşà înţeleşi, plecă Dracul într'o parte iar baba în altă parte, fiecare după ale lui.

Baba, de cuvânt, se duce la casa însurăţeilor. Vorbeşte ba de una, ba de alta, până ce vede ce-i şi cumu-i în dreapta şi'n stânga. «Măiculiţă» în colo, «măiculiţă», în coace,—hârca dracului, trăgeà cu ochiul şi băgă de samă la toate.

— Nu-i greu,—îşi zice ea; am să capăt papucii Dracului!

După vreo câtevà zile, se duce baba la nevestică acasă, şi potriveşte vremea când bărbatul îi erà dus la crâşma lui. Nevestica tocmai făceà nişte plăcinte. Suflecată la mâni, legată la cap uşurel, umblà cumu-i titirezul şi cântà ca o păsărică, fără nici o grijă. Intră baba,—iar «măiculiţă» în colo, «măiculiţă» în coace,—începe a o luà pe nevastă cam pe departe:

— D'apoi, măiculiţă, mare hărnicuţă mai eşti, mare frumuşică te-ai mai ales, dar ce folos că n'ai avut noroc să-ţi găseşti un tovarăş pe potriva dumitale!

— Da ce vorbeşti aşà, mătuşă? —o întrebă nevasta schimbându-se de o dată la faţă.

— Ehei, draga mătuşii,—oftă hârca din greu; ştiu eu ce ştiu, de vorbesc aşà. Coleà, stai singurică, nu ştii ce-ţi face bărbatul!

Şi pe urmă tot baba:

Dă, lumea spune că până nu faci foc, nu iese fum! Ia, s'a înhăitat cu cutare... *Iţi spun eu, vezi-mă,—o femeie bătrână!* Iţi spun eu, care am văzut cu ochii cu cari te văd, că chiar de-acolo vin. Is amândoi şi petrec la cătăramă!

Nevasta, mai-mai să leşine.

— Dar nu-ţi face spaimă; bărbatul ţi-i fărmăcat şi mai multe, nu; nu-i nici o primejdie dacă mi-l dai pe mână mie; ţi-l întorc eu unde-a fost, cât ce-ai zice; mă pricep eu să-ţi fac atâta bine, ce dracul! Dar pentru asta, să-mi dai câtevà fire de păr din capul lui. Să ieai un *cuţit nou*, să te faci a-i căutà în cap, şi când îl vezi că doarme, *să-i tai în cruciş câte trei fire de păr*, şi să mi le dai mie. Pe urmă nici o grijă să nu porţi. Eu ştiu că-i fărmăcat, şi-l desfac, şi ţi-l aduc la casă şi la masă, mai curat decât cum erà la început!

Iar nevasta, bună încredinţată:

— Mă rog, mătuşică dragă, nu mă lăsà; fă-mi ce mi-i face, numai să nu mi se strice căsnicia; mare pomana ai să ai pe lumea cealaltă cu trebuşoara asta!

Baba dracului, după ce mai vorbì, ba de una, ba de alta, tot mângâind-o, îşi umplù palmele cu făină din covată şi le aşeză frumos pe umerii nevestii, aşà, să pară ca şi cum ar fi apucat-o cinevà ca s'o desmerde. După asta, plecă încărcată de toate bunătăţile şi mulţumirile nevestii, şi se duse de nimerì la crâşma bărbatului.

Acolo cerù un rachiuaş, mai spuse o vorbă, mai îndrugă alta, până când începù a-l căinà pe bietul însurăţel:

— Măiculiţă, harnic eşti, frumos şi cuminte, cum nu mai ai cum, dar ce folos,—vorba ceea:

Ce folos
De lapte gros,

dacă n'ai avut parte cu însurătoarea! Cum trebuià să fii, şi cum eşti!

— Dar cum vine asta, mătuşă? —sare omul, nevenindu-i bine vorba asta a babii.

ar baba:

— De, zic şi eu ce zice o lume. Nu ştii vorba:

Ce ştie satul,
Nu ştie bărbatul!

Dumneata stai aici, şi te munceşti, şi te trudeşti, de dimineaţă şi până în seară, şi nevasta, acasă, nu ştie decât cum să se lefăiască cu altul. Nu-i spusă asta aşà în vânt. E adevărat. Şi să mai vezi, că nu-i destul. Iaca nu mai departe chiar astăzi, când ai să te culci, ai să vezi cum are să-ţi taie gâtul cu cuţitul, prefăcuta ceea de nevestică a dumitale, pe care o crezi icoană sfinţită. Cine mi-a spus mie taina asta, ştie, dragul mătuşii, ce spune, şi nu vorbeşte de pe apa Sâmbetii. Eu, drept să-ţi spun, întâiaş dată n'am crezut, dar am fost să mă încredinţez singură. *El*, se vede, fusese mai înainte pe-acolo şi când m'a văzut, a şters o la sănătoasa, după ce se hârjonise cu nevestica dumitale, fie acolo cu dânşii. Am văzut urmele mânilor lui pe umerii ei, că pe semne munciseră amândoi la frământatul şi coptul plăcintelor!

Baba n'a mai avut când să mai isprăvească ce mai aveà de spus, că bietul om a şi plecat acasă val-vârtej. Ajunge, se uită la nevastă, vede nişte urme de palmă pe spinare, şi tace. Seara se culcă, cu chip că doarme, şi aşteaptă să vadă de-a fi după spusă babii ori nu.

Nu trece după asta mult şi biata nevestică, doritoare ca să-şi scape bărbatul cât mai iute, s'apropie de dânsul cu cuţitul, să i taie firele de păr, şi pe urmă să i le dea babii, ca să i le vrăjească de desfăcut.

Insurăţelul, când a văzut-o, nu s'a mai putut stăpânì: a sărit asupra ei ca un nebun, i-a smuncit cuţitul din mână, şi după ce a înjunghiat-o pe nevastă-sa, s'a înjunghiat şi pe sine.

Baba, cât-coleà, cu Dracul alăturea!

Când vede Dracul, rămâne uluit. Şi zice:

— Drac eu, dar baba *şi mai şi!*

— Cumetrèlule, să-mi aduci în grabă ce mi-ai făgăduit, că eu ţi-am isprăvit treaba!

— Ţi-aduc, ţi-aduc,—răspunse *Nichipercea*, plecând repede-repede.

Îi erà acuma şi lui frică de babă.

Peste câtvà vreme, îi aduce papucii. Vine la casa babii şi o strigă afară.

Iese baba, dar nu vede pe nimeni, doar peste gard vede o *prăjină*, şi în prăjină, papucii....

Şi baba îi luă, râzând şi' dânsa de frica Dracului!

De atunci ci-că baba-i mai avană decât Diavolul, fie la ei amândoi acolo, cruce de aur cu noi! (1)

Povestirea a doua.

Baba îşi pune mânile pline de făină pe nevastă, iar bărbatului îi spune că aceasta a făcut-o ibovnicul nevestii sale.

Bărbatul îşi ucide nevasta, iar baba îşi iea dela Diavol papucii din vârful prăjinii.

Ci-că într'un târg, unde-o fi fost acolo, trăià un *casap* însurat de puţină vreme. *Dracul*, «care nu face mânăstiri», îşi puse în minte să le strice căsnicia şi traiul cel bun.

S'a trudit el, *Michiduţă*, fel şi chip, dar zădarnică i-a fost toată strădania: cei doi soţi trăiau ca doi hulubaşi.

Intr'o zi, pe când sta cu coada între picioare la răspântia unor drumuri din preajma târgului celuia şi-şi trudià mintea ce să facă, ce să dreagă, căci în iad nu erà chip să se întoarcă fără ispravă, de frica lui *Scaraoschi cel bătrân*, care l-ar fi snopit în bătăi, iată că-i iese în cale *o coloroanţă de babă felegoasă* şi urîtă,— mama pădurii, nu alta.

Baba, văzând pe Michiduţă că nu i-s boii acasă, îl întrebă de aleanul ce-i apasă sufletul.

— Iiii, măiculiţă,—făcù ea,—apoi aista-i lucru uşor. Mă prind eu să-ţi fac trebuşoara asta.... *Las' pe mine că eu ţi-s naşa.* Numai *o pereche de papuci galbeni* o să te ţină toată osteneala mea!

Dracul, la auzul spuselor babii, se înveselì şi bătù palma bucuros cu dânsa, întărind tocmeala cu o pereche de papuci galbeni.

(1) Culeasă din com. Joràşti, jud. Covurluiu şi împărt. de d-l P. Gh. Savin, seminarist.

După învoială, baba plecă şi se duse întins ață la casa măcelarului. Aici găsì pe tânara nevastă trebăluind singură. Baba se dete pe lângă dânsa şi începù a o încântà, că-i aşà, că-i pe dincolo, căci câte nu găsesc ele când îşi pun *ţerpeneaua* să intre pe sub pielea cuivà!

Nevestica, văzând că timpul trece mai iute când mai stă de vorbă cu cinevà, o poftì să mai vină şi altă dată, să-i mai ţină de urît. Baba se prinse bucuroasă.

Azi aşà, mâni aşà, baba începù a-i umpleà capul cu secături, că bărbatul ei nu-i de treabă, că o înşeală cu altele, şi câte şi mai câte. Pe de altă parte începù a da târcoale şi pe la căsăpie, spunând bărbatului că femeia lui umblă 'n rele.

Zizania şi bănuiala fură gata

Intr'o zi, baba nimerì la nevastă tocmai când aceasta cerneà făină pentru mămăligă. Baba se dete pe lângă ea, cum îi erà obiceiul, şi prefăcându-se că o mângâie, după ce îşi puse mâna prin troaca cu făină, o lipì de spatele nevestii, lăsându-i pe polcă urma palmii. Apoi ieşind, se duse glonţ la măcelărie, unde spuse bărbatului că trecând pe-acasă, a găsit pe nevastă-sa cu ibovnicul, şi că să se ducă repede, c'o să-i găsească pe polcă urmele palmelor ibovnicului, cum a ţinut-o în braţe.

Bărbatul n'aşteptă mai mult, şi cum erà cu cuţitul în mână, plecă înfuriat acasă, unde, văzând urma de palme pe spatele nevestii, nici una, nici două, îi înfige cuţitul în adâncul pieptului.

Dracul, care n'ar fi crezut în ruptul capului că baba o să isbutească să strice căsnicia casapului,—căci dacă nu mai încercase el toate mijloacele lui diavoleşti,—se îngrozì, cât erà de drac, de isprava urgiei.

Când venì la plată, Michiduţă îi puse papucii în vârful unei *prăjini* şi-i întinse de departe, temându-se să se apropie de coloroanţă, şi cât ai clipì, o şi tulì în fundul tartarului, căci se încredinţase şi el că *babele îs mai meştere şi decât Dracul* (1).

---

(1) Dela răpos. Adela C. Popovici, împărt. de d-l T. Popovici, inst. în com. Zorleni, jud. Tutova.

Povestirea a treia.

Baba mânjeşte pe nevastă cu vopseaua cu care un tinichigiu dădea tabla de pe casă, iar bărbatului îi spune că nevasta lui se dă în păcate cu tinichigiul.

Bărbatul îşi bate nevasta.

Baba, după aceasta, mânjeşte pe femeie cu făină. iar bărbatului îi spune că nevasta lui trăeşte cu pitarul din sat.

Bărbatul îşi împuşcă soţia. iar baba îşi iea dela Diavol papucii.

«Unde-şi vâră nasul baba, nu-şi mai vâră Dracul coada!».

-- Asta-i vorbă mare!

Trăiau odată într'un sat doi tineri. Se luaseră din dragoste şi toată lumea se minunà de felul cum se înţelegeau între dânşii.

Satana dăduse unui Diavol soroc de un an de zile ca să le strice căsnicia: de nu va isbuti, n'are ce să mai caute în iad.

Se chinuì *Ucigă-l-crucea* mai bine de o jumătate de an, dar nu făcù nimic. Ştià în sat o babă care închegà apa,— aşà de fermecătoare ce erà. Intr'o seară se duse la ea şi-i spuse:

— Dacă-mi strici căsnicia omului, pentru care eu mă chinuiu de mai bine de jumătate de an, îţi dau ce mi-i cere.

Baba făgăduì şi cerù *o pereche de papuci noi.*

A doua zi disdimineaţă se duse la casa omului. Omul erà la pădure, de, ca toamna, iar femeia, cu treaba prin casă. Un vopsitor vopsià tabla de pe casă.

Baba, făcù ce făcù, şi-şi mânjì mâna cu boià. Se duse la femeie şi-i puse mâna pe umăr; apoi, mai stătù ce mai stătù, şi plecă.

Seara, ieşì înaintea omului şi-i spuse:

— M'am dus azi pe la tine, nepoate. Ce să-mi vadă ochii, mămucuţă dragă! Măriuca ta se ţineà de gât cu tinichigiul care-ţi boeşte casa! Iaca aşà, dragul mătuşii! Am rămas de lemn când am văzut!

— Poate ţi s'a părut, mătuşă; eşti bătrână şi poate te-au înşelat ochii,—zice omul nedumerit; nu, nu, mătuşă; nu se poate una ca asta!

— Se poate, nu se poate,—treaba lor; eu ştiu că i-am văzut ţinându-se de gât şi sărutându-se. Crezi cumvà că spun

minciuni? 'Poi, se poate una ca asta? Eu, femeie bătrână, care ca mâni-poimâni, am să închid ochii,—să spun minciuni?

Omul, pe jumătate crezând, jumătate nu, se duse supărat acasă. Femeia, văzându-l supărat, îl întreabă ce are. El nu-i răspunse; dar când îi văzù pata pe umeri, o luă la bătaie, și așà, căsnicia lor se strică. Baba se duceà în toată ziua pe acolo, dar femeia nici cu gândul să gândească că ea ar fi aceea care i-a făcut astfel de treabă.

Erà lăsatul secului. Baba, disdimineață se duse la casa omului. El erà după treabă prin pădure, iar femeia făceà plăcinte acasă.

Baba își umplù mâna de făină și mânjì *casânca* femeii.

După ce făcù isprava, plecă la bărbatu-său și-i spuse:

— Iaca, nepoate; întâia oară nu m'ai crezut de ce ți-am spus, dar eu și azi am găsit-o cu *pilarul* din sat. Ușile erau încuiate și ea cu el înlăuntru. Îți place nevastă ce ai? Halal să-i fie!

Omul, când auzì acestea, nici una, nici două, plecă acasă. Când văzù casânca mânjită de făină, crezù numai decât în spusele babii. Cu nevastă-sa nu vorbì un cuvânt, ci o împușcă întocmai ca pe un puiu de vrabie.

Seară, Ucigă-l-toaca veni la babă și-i dete făgăduiala (1).

Povestirea a patra.

Baba, încredințând pe nevastă că bărbatul ei ar puteà-o iubì încă mai mult, îi dă briciul ca să-i taie cruciș patru fire de păr din cap. Bărbatului îi spune că nevasta lui s'a sfătuit cu altul, ca să-i taie gâtul, când îi va căutà în cap. Bărbatul își isgonește nevasta, iar baba își iea papucii din prăjină.

A fost o'nsoțire ce trăià 'n iubire,
In pace, în tihnă și 'n mare unire.
Ei nu știau ceartă vr'o dată în viață,
Ci-și da unul altui vorbe cu dulceață.
In scurt, într'atâta trăiau acești, bine,
In cât de poveste erau la oricine.
Dracul însă, care'n casnici coada-și vâră

(1) Culegere dela Gh. Petrea com. Gohor. jud. Tecuciu, împărt. de d-l V. G. Beldie, seminarist.

Şi face să'nceapă 'ntre ei *gâră-mâră*.
Se silì p'aceştïa cu neîncetare,
După a sa voie, să-i aducă 'n stare.
Intinzând el dară, cursele lui toate,
Şi ca să-i supuie, văzând că nu poate,
Căută o *babă*, auzind că ele
Il întrec pe dânsul la drăcìi şi rele.
Şi-a găsit pe una, Vişana, anume,
Intâia *drăcoaie* Dracilor din lume.
Se duce la dânsa, pricina îi spune,
Că n'a fost putinţă pe ei a răpune,
Zicând:—Ştii că este un graiu de când vacul
Că-şi sparge cu vreme[a] opincile Dracul;
Ia, numai priveşte opincile mele,
Că se trenţuiră în mici peticèle,
Şi tot nu pot încă să bag între dânşii
O intrigă mică şi să-mi râd de dânşii;
Dacă dar poţi face, mai mult decât mine,
Arată-ţi puterea, te rog, fă-mi un bine!
Ea clăti cu capul şi 'ntre rânjitură,
Işi arătă colţii cei pociţi din gură,
Zicând:—Ei, copile! vezi că e pricina
Că *nu ştii pe unde se udă găina!*
Iţi trebue încă să înveţi la şcoală,
Deşì eşti Dïavol, dar ţi-e tigva goală.
O bătrână astfel, cum mă vezi pe mine,
Nici la degetu-mi mic nu te puiu pe tine (1).
Zise el;—Se poate, pe vorbă-ţi se vede:
Pân' nu văz cu ochii, nu-mi vine a crede (2).
— Ei bine, dar ce-mi dai?—bătrâna întreabă,
Că, pe capul tatii, nu mă duc de geabă.
— Bucuros, răspunde, pe loc voiu fi gată
Să-ţi dau o *pereche papuci galbeni* plată.
— Nu m'aş fi dus,—zise,—dar cu astea toate,
Merg ca să vezi mumai Vişina ce poate!
Deci începù baba, adese să meargă

(1) In text: «Nici la degetu-mi *ăl* mic nu te puiu pe tine».
(2) In text: «*Dar* pân'nu văz cu ochii nu-mi vine a crede».

La acea femeie, căşcioara să-i spargă.
Găsì ea mijloace s'o 'mprietenească
Cu una, cu alta, ca să o momească.
Şi precum pescarul undiţa-şi întinde
Şi cu râmă 'nşeală peştele ce prinde,
Aşà îşi întinse planurile sale,
Spre ea ca s'o tragă cu vorbe morale,
Până când văzù că prinse ea putere
Şi are mijloace *ac să bage'n miere*,
Aşà'ntr'o zi 'ncepe, femeii să zică:
— Of, fetica mamii, cum eşti frumuşică,
Cum îţi văz purtarea, cum te văz cinstită,
Şi cum eşti de blândă, cu firea tihnită!
Trăeşti încai bine şi cu bărbăţelul,
Ori ca pisicuţa,—*gâr-mâr*,—cu căţelul?
Dar să nu-ţi prea pese, că toate şi-au leacul:
Eu am meşteşuguri, să'mblânzesc pe Dracul,
Să ţi-l fac să fie blândişor ca mielul,
Şi să-l joci cum joacă mâţa şoricelul!
— Nu-mi trebue, maică,—tânăra îi zice—;
Soarta mea un prea bun bărbat îmi trimise;
Drag mi-a fost şi-mi este, el iar mă iubeşte,
Şi ca noi, îmi pare, că alt nu trăeşte.
De cevà de-l supăr, îmi crede, mă iartă,
Căci maţele în om încă-tot se ceartă.
Sunt prea mulţumită cum trăesc în viaţă,
Numai sănătate Sfântul să-mi trimeaţă!
— Ori şi cum, fetico,—îi răspunde baba,—
Când îl vei supune, altfel merge treaba,
Că usturoiu dulce şi bărbat iar moale
Nu se poate'n lume; el nu poartă poale.
Cât de bun să-ţi pară, tot el ciocan este,
C'aşà li-e ursita bietelor neveste:
N'ai să-ţi deschizi gura, să-i dai vreo poruncă,
Că'ndată asupra-ţi ura îşi aruncă;
Numai a lui vorbă'n samă să se ţie:
El ca untdelemnul de-asupra să fie.
Să-ţi fac eu un lucru,—ascultă la mine,

Să trăeşti cu dânsul încă şi mai bine.
Il îmbrobodeşti, ştii, chiar ca pe-o muiere,
Ii pui în cap ţestul şi rabdă'n tăcere.
Tânăra, aceste auzind, se pleacă,
Şi-ascultaţi pe baba ce-o'nvăţă să-i facă:
-- Na ăst *briciu*,—îi zice,—că-i vrăjit de mine,
Şi la prânz bărbatu-ţi acasă când vine,
Şi când după masă, o vrea să se culce,
Tu du-te la dânsul cu firea-ţi cea dulce,
Prefă-te că îl iei, în cap a-i ucide,
Şi când vezi că doarme şi ochii închide,
Atunci scoate briciul (vai ce amăgire!)
Şi *cruciş din păru-i taie patru fire*,
Şi mai către seară, firele acele,
Mi le vei da mie să le puiu la stele;
Apoi să vezi vîeaţă, să vezi fericire,
Să vezi traiu atuncea, şi să vezi unire!
Proasta tinerică, briciul în sân bagă,
Dorind să se facă soţului mai dragă.
Baba de-altă parte, la bărbatu-i merge,
Din ochi îi clipeşte, îl mişcă de haină,
Se face că are să-i spuie o taină.
El, vrând iar să afle ce o să-i vorbească,
Se puse să-i spuie şi ea să-i şoptească,
Zicând:—Dragul mamei, of! ce te aşteaptă;
Ce nenorocire ţi s'a pus în faptă!
Soţia ta astă-zi, perechea-ţi iubită
O să te răpuie [cu] moartea cumplită:
Că ea cu un tânăr are înclinare
Pe care-l iubeşte mai demult, îmi pare;
Şi el un briciu dându-i, o 'nvaţă, duşmanul,
Ca să-ţi taie capul, astfel dându-i planul:
Astăzi când vei merge, să prânzeşti acasă,
O să iea să-ţi cate în cap după masă,
Şi viindu-i bine, mâna o să-şi puie
Ca să-ţi taie gâtul şi să te răpuie.
Şi dac'a mea vorbă necrezută-ţi pare,
Prefă-te că nu ştii de nici o urmare.

Şi-i vedea cu ochii gândul cum îi este,
Să zici bogdaproste că-ţi dedeiu de veste.
Omul cum aude, speriat peste fire,
Stă la îndoială şi 'n nedumerire,
Se muncià cu gândul cum a lui soţie
Intr'atât tirană asupră-i să fie,
Şi cum să 'ndrăsnească la o aşà faptă,
Cu totu 'mpotrivă şi neînţeleaptă!
— Nu gândeşte urma! nu gândeşte răul!
Şi acel ibovnic al ei, nătărăul,
Cum putù s'o 'nveţe ca să mă omoare?
Nu ştie că-i ocnă şi spânzurătoare?
Şi ea, ticăloasa, nu puteà să-mi spuie,
Căci dragostea 'n silă nici o dată nu e.
Să-mi fi zis:—Eu, frate, mă duc dela tine,
Că nu eşti pe gustu-mi, n'ai nimic cu mine,
Şi-i dam voie însu-mi să meargă în pace,
Cu el să trăiască pe unde îi place.
Pe semne păcatul şi aţa îi trage,
Amândoi vieaţa în nevoi să-şi bage.
Ce zic, nici eu nu ştiu, aşà e, se vede:
Vorba de rău, omul prea lesne o crede.
Deci dar mă voiu duce şi mă voiu preface
Că nu ştiu nimica, să văz ce se face.
Judecând acestea, se duse acasă,
Ca şi altă dată, se puse la masă;
Mâncând în tăcere şi 'ntristat cu totul,
Se dete pe-o pernă, răzimându-şi cotul;
De necaz şi ciudă, foc ieşià dintr'însul.
Iată şi nevasta venì lângă dânsul,
Ii apleacă însăşi capul pe genunche:
— Stăi, să văz,—zicându-i,—ai vre un păduche?
Aşâ el se lasă, să vază ce-o face
Şi ca când adoarme, mijind, se preface.
Ea atuncea, briciul, încet din sân scoate,
Şi asupră-şi porneşte urgiile toate:
— Tirană muiere, ăsta-ţi este dorul?
Asta ţi-e credinţa, ăsta ţi-e amorul?

Asta ți-e virtutea cea nelegiuită?
Asta ți-e morala cea afurisită?
Cum din cer nu cade fulger să te arză
Să te mistuiască, trăsnet să te piarză!
Cum nu se despică locul ce te ține
Și să te înghiță de vie pe tine!
Fugi! nemilostivo, nu-mi mai sta 'nainte (1)
Nu 'ncape 'ndreptare, nu ascult cuvinte!
Du-te de trăește cu cine îți place,
Dintr'această clipă, pleacă de-aici, drace;
Că mi-ai voit răul, nu-ți fac răsplătire,
Bogdaproste babii, că mi-a dat de știre!
Ar fi vrut, săraca, să-l încredințeze,
Dar cine-i da pas ei, ca să se 'ndrepteze;
Geaba ea acuma, făceà jurăminte,
Că cutare babă a scos-o din minte:
Și-a pierdut credința ca și Eva raiul.
Și ca pân' aicea, nu le-a mai fost traiul.
Care săvârșire văzându-o Dracul,
S'a speriat cu totul de babă, săracul!
Atât îi fu frică de acea bătrână
In cât nici papucii nu-i dete în mână,
Ci i le *(sic)* întinse c'o *prăjină lungă*
Ca nici răsuflarea la el să ajungă,
Și ca de-o aspidă să se otrăvească,
Să-l facă în lume, să se pedepsească.
Iată, dar, minciuna ce face în lume,
De-a cării pricină istorii sunt sume (2).

Povestirea a cincea.

Baba încredințează pe nevastă că bărbatul său n'o iubește, fiindcă nu face copii. Ca să fie iubită, o îndeamnă să taie bărbatului, la o căutare în cap, trei fire de păr. Bărbatului îi spune baba că nevasta va cercà să-l ucidă. Căsnicia se strică, iar baba își iea dela Diavol, din vârful prăjinii, o pereche de cisme.

Povestirea este scrisă pe la jumătatea veacului XVIII de popa Iorga din Cocorăștii Parhovii, după ce a auzit-o la niște dascali:

(1) In text: „Fugi! *piei!* nemilostivo, nu-mi sta înainte».
(2) A. Pan. *Opere complete*, I, București 1904, p. 80—4.

«Vorbind dascalii, zice unul dintre dânşii că aŭ dat Dumnezău oamenilor vrednicie cât pot ca şi îngerii, iar altul zice că unii pot ca şi îngerii, iar alţii săntŭ mai răi decât Diiavolul, căci nu poate Diiavolul să facă ce face omul.

Iar ei ziseră:

— Cum să fie aşà?

El zise că în cutare oraş erà un om foarte de cinste şi bogat, şi fămeiia lui încă erà creştină bună. Şi erà amăndoi îndurători şi milostivi, umblăndŭ şi păzindŭ poroncile lui Dumnezeu. Numa erà măhniţi căci copii nu aveà. Iar *vrăjmaşul Diiavolul,* care nu va, nici pohteşte binile oamenilor, el multŭ se trudì şi umblă după acei de cinste oameni ca să-i văneze cumvà, să le facă pacoste, să-i învrăjbească şi să le strice dragostea şi *libovul* lor cel curat ce avè între dănşii, şi nu putŭ.

Iar după multă nevoinţă ce făcù el şi nu isprăvì nimic, într'o zi stătù înnainte porţilor acelui om şi cu glas lin începù a se jălì şi a zice:

— O, amar mie, vai de mine! Dar eu cu ce slujbă şi agonisire voiu să merg înaintea tatălui mieu! Vai de mine, bicisnicul şi decât toate slugile mai nevoiaş, cu ce ochi va să-mi caut stăpănul mieu? Intr'atăta vreme să mergŭ eu cătră dănsul fără nici un rod! Ci acum de s'ar aflà cinevà ca să-mi fie de ajutor, eu cu ce ar pohtì, I-aş dăruì!

Iar o babă, auzindu-l aşà cu umilinţă glăsuind, venì la dânsul. Zise:

— Ce ţi-e, fătul meu?

Iar el îi spuse toate pricina şi cum că el este Diavol, bate războiu cu acei oameni şi nu poate face nimic. Iar ea zise:

— Ptii, blestemat, şi decât toţi mai mişel şi becisnic! Dar ce să-mi dai tu mie, şi eu acum să-i fac să să învrăjbească: încă mai că ar sparge şi casa de s'or lăsà!

Iar Dracul zise:

— De vei face tu aceasta, ce vei vrea ţi-oi da,—aur, argint, cât vei vrea, căci eu am destul de acela.

Iar acea *diiavoliţă de babă* şi *mai dracul decât toţi Dracii,* nu se bucură nici la bogăţie multă, ci să tocmì numai pe o *păreche de cizme,* şi merse la muiere acelui om creştin în chip de cerşetoare, şi după ce o miluì îi zise:

— Fata mea, eu ție răul nu ț-aș vrea, că iată că ești bogată și cinstită, numa ț-aș spune o vorbă.

Iară ea zise:

— Spune, măicuță!

Iar baba zise:

— Umblând eu prin case cerând, am auzit că bărbatul tău a îndrăgit pe alta, căci tu nu faci copii. De vei pohtì să fii cu casă ca și până acum, tu, fata mea, să mă asculți pă mine, că eu nu-ți voiu răul. Dacă va venì bărbatul tău, să te faci *a-l păduchì* și să tai trei peri din barbă cu cuțitul lui cel mic, să mi le dai la mine (1), ca să-i fac eu oarece, și nu te va mai ură.

Iar, pă de altă parte, să întâlnì cu acel om și zise:

— Jupâne, bogat și cinstit ca tine nu este altul. Ț-aș spune o vorbă!

El zise:

— Spune, babo!

Ea zise:

— Jupâneasa ta s'aŭ îndrăgit cu altul și ție va să-ți tae gâtul, ca să mori, să èi pe acela.

Iar el începù a o bate cu frâul pă cap, iar ea, încă bătându-o, zice:

— Pasă, că o vei aflà cu cuțitul la gât.

Iar el, mergând, nu putè eșì acel cuvânt din grijă, ci îș prinse nevasta cu cuțitul în mână la gâtul lui. Și aceiaș făcură vrajbă, cât sparseră casa și să lăsară.

Această văzând Dracul puse o păreche de cisme într'o prăjină lungă, și de departe le tinse babii, zicând:

— Ține, babo, ține, că mi-e frică să mă apropiu de tine, că tu ești mai ascuțită decât mine și decât cela ce m'aŭ făcut pă mine.

Socotiți, fraților, ce destoinicie au unii oameni pământeni, căci nici Dracul nu prinde cu dânșii!

Aceasta auzind noi dela dascali, am început a zice: «gospodi pomilui (2). Popa Iorga ot Cocorăști» (3).

(1) In text: „...să la mi-l dai mine...“

(2) Doamne miluește!

(3) După manuscriptul no. 480, fol. 143, al Academiei Române, publ. de d-l D. Furtună în *Drum drept*, I, p. 493-5.

Povestirea a șasea.

In schimbul unei năframe, baba învață pe o femeie, că, spre a-și scăpă bărbatul de o primejdie ce-l paște, să-i taie, la un căutat în cap, trei fire albe de păr, din creștet. Bărbatului îi spune că nevasta lui îi va tăià gâtul, după sfatul ce femeia l-a avut cu ibovnicul ei.

Traiul bun se strică. Baba își iea dela Diavol trei perechi de *bușmachii*.

«Fost-a-fost o dată un *Drac* pismaș, care-și pusese ochiul pe doi tineri însurăței, de cum se luaseră, și vreme de vreo cinci-șase ani într'una, voià cu ori ce preț să-i facă să se sfădească și să se bată. Dar de florile mărului făceà Satana câte-i plesnià prin cap, câte iscoade'n lună și'n soare, că pace, tinerii iștia par'că erau niște îngerași ai lui Dumnezeu, așà trăiau de liniștiți și'n bună înțălegere, că nimeni n'a auzit din gura lor vorbă rea sau ocară, sau măcar să-și zică unul altuia «fă'n colo!»

Dracul crăpà de ciudă, nu alta; îi venià să-și facă o samă.

Așà, cum se plimbà el posomorît și primprejurul gardurilor gospodarilor istora, iată că trece pe drum o *babă* bătrână-bătrână, care se sprijinià în două cârji roase pe jumăetate, așà că umblà încârjoiată spre pământ, că mai dădeà peste oameni în drum.

Dracul posomorît, cu capul în piept, baba cârjoiată, se lovesc nas în nas și se opresc în mijloc de drum. Dracul dă să pășească pe alături, baba se uită la el, îl cunoaște și-l oprește cu cârja.

— Ian mai stăi, fârlate, că te cunosc cine ești!

— Da de unde mă cunoști, babo?

— D'apoi eu să nu te cunosc? D'apoi eu am cunoscut și pe babaca mătale, Scaraoschi cel bătrân, și pe moșu-tău Sarsailă, și tot neamul cel drăcesc, că de multe ori m'au ajutat la multe bunătăți în lume!

Și din una în alta, se ieau la vorbă, și-și spun patarama, dă, ca oamenii ce nu s'au văzut de mult.

— Ce, numai atâta te supără, puiule? Apoi, las' pe mine. Ce-mi dai mie să fac ca până deseară să se bată până la sânge, gospodărașii iștia?

— Tu, babă, ai să faci lucrul ista?

— Iaca, eu!

— Dacă n'am fost eu în stare care de mai mult de cinci ani mi-am ros tălpile prin casa asta şi împrejurul ei, şi n'a fost chip, d'apoi tu!..

— Ei, îmi dai *o pereche de buşmachii noi?*

Da-ţi dau şi trei, numai să faci.

Baba şi cu Dracul se prinseră din vorbă şi-apoi îşi luară ziua bună unul dela altul, hotărînd ca a douazi să-i aducă Dracul buşmachii pe ţarina de lângă jitărie.

Se pune baba şi se duce în casa gospodarilor celor paşnici. Şi cum intră în casă, nu găseşte decât pe nevastă care stă cam întristată şi toarce din furcă.

— Da ce ţi-i, dragul bunicăi, de şezi aşà de *jelnică* şi *ogilită*: par'că-ţi tot ninge şi tot plouă!

— Ce să am, mătuşo dragă, ia mi-i dus bărbatul cu plugul, —şi-i târziu, şi-a fi flămând şi ostenit, şi văd că nu vine mai curând acasă!

— Hei, asta ar fi cum ar fi,—zice tot baba,—dar alta şi mai mare poate să te îngrijească.

— Da ce-i, mătuşă?

Apoi, vezi, draga bunicăi, că din câte ştiu eu,—că sunt femeie de multe ştiutoare, nu cum mă crezi,—da bărbatul tău l-am văzut de câtevà zile prea schimbat la faţă, şi tare mă tem de vieaţa lui!

— Ce spui, mătuşă! Taci, că mă sparii!

Aşà-i, dragul bunicăi, aşa-i!

— Dar ce are, ce i s'o fi întâmplat!

— Ce să aibă, puico! Ia, se vede că aşà-i scris omului... Da eu te-oiu învăţà ce să-i faci ca să-l scapi de orice întâmplare năprasnică.

— Invaţă-mă, mătuşico, şi ţi-oiu da ce mi-i cere.

— Apoi, dacă mi-i da *năframa* cea de pe aşternut, tot te voiu învăţà de bine.

Şi gospodina, hâţi! năframa şi i-o dă babii, şi baba o învăţă aşà:

— Draga bunicăi, când a venì bărbatu-tău acasă, să-i spui că ai vrea să-i cauţi în cap; da tu să-ţi pregăteşti la îndămână *briciul* lui cu care se rade Duminicile şi sărbătorile,

şi pe când i-i caută în cap, să ieai sama că ai să găseşti chiar în creştet *trei fire de păr alb.* Atunci să scoţi încetinel briciul, fără să-l vadă bărbatu-tău şi să-i tai acele trei fire de păr, că numai aşà are să scape de moarte năprasnică.

— Aşà oiu face, mătuşă dragă!

Baba luă naframa şi ieşì din casa gospodinei, şi opintindu-se cât ce puteà, se îndreptă spre ţarină, unde arà gospodarul.

Şi iaca îl întâlneşte în drum, şi-l opreşte, şi pică în genunchi înaintea lui strigând:

— Omule, omule, nu trece pân' nu mi-i ascultà, că la moartea ta te duci, fàră să ştii!

Omul rămâne încremenit în loc şi priveşte la babă; apoi o întreabă:

— Ce spui, babo?

— Iaca ce spun: tu te duci acasă la gospodăria ta, dar tu nu ştii ce te-aşteaptă... Iaca, nevasta ta se iubeşte cu cinovnicul satului şi s'a hotărît aşâ, ca să-ţi răpuie zilele numai decât!

— Ai înebunit, babo?

— Ba nici decum, şi adevăru-ţi grăesc; de n'a fi aşà, să mă spânzuri când mi-i mai întâlnì. Şi iaca cum s'au sfătuit: când te-i duce acasă, după ce-i ospătà, nevăstuica ta are să-ţi caute în cap, da ea are să aibă lângă ea ascuns briciul cu care te razi tu. Şi pe când ţi-a căutà c'o mână în cap, cu alta are să-ţi facă hârşti! gâtul. Şi pe urmă are să te îngroape în dosul coşerului, şi să chefuească ea cu cinovnicul, nesupărată de nimeni!

Barbatul, care ştià cât preţueşte nevastă-sa, scuipă pe babă, şi pornì repede spre casă. Da' pe drum, în sufletul lui, tot răsunau cuvintele babii, şi inima tot îi băteà mai tare.

Ajunge omul acasă; sare nevasta şi-i dă demâncare; mânâncă omul, şi nu apucă bine a se ridicà dela masă, şi nevasta îi şi zice:

— Bărbăţèle, bărbăţèle, nu-i vrea tu să-ţi caut o leacă în cap! Ian vin şi te pune cu capul pe braţele mele!

Omului i-a sărit inima din loc. Da erà tare de fire şi se hotărî iute să vadă până la sfârşit ce-a fi.

Şi se lungì pe laiţă, şi-şi puse capul în braţe la nevastă-sa. Nevasta începe a-i căutà în cap, şi iaca dă într'adevăr în creştet de câtevà fire de păr. Ea pune mâna încet în buzunar şi trage briciul şi-l deschide.

Da omul, care pândià, văzând că nevastă-sa a scos briciul şi l-a deschis lângă gâtul lui, o dată sare de pe laiţă, trânteşte o fleaşcă nevestii-sei, de-i sare briciul tocmai la uşă, ş'apoi o 'nşfacă de cânepa dracului! şi dă-i, şi dă-i! de ţipă biata femeie, că s'auzià la a noua casă!

A doua zi desdedimineaţă, Dracul sta ghemuit lângă grajdul jităriei şi aşteaptă să vie baba, să-i deie cele *trei perechi de buşmachii*, cari i le făgăduise. Da când o văzù că se apropie, îl cuprinse o frică aşà de mare de babă,—care într'un ceas a făcut ce n'a fost în stare să facă Dracul în cinci ani,—în cât puse buşmachii ceia legaţi în vârful unei *prăjini* lungi, şi-i întinse de departe băborniţii, ca nu cumvà să se atingă de dânsa,—că drac erà Dracul, dar mai îndrăcită-i şi baba, când se pune pe atâta!» (1)

(1) N. A. Bogdan, *Poveşti şi anecdote din popor.* Iaşi, f. a., p. 84—87.

CAPITOLUL IV.

Din cele înşirate până aici se vede cu prisosinţă că literatura populară românească, pentru subiectul pus în fruntea acestei cercetări, este bine representată. O paralelă de amănunte n'o mai fac, căci nu ne poate aduce nici un folos. De obiceiu, amănuntele le pune povestitorul după temperamentul lui, fără ca să-şi dea samă. Intr'adevăr, nu ne putem închipuì povestirea aceasta curgând din gura unui bătrân cu o astfel de încheiere: «şi soţul, după ce şi-a ucis nevasta, s'a sinucis», precum iarăş, nu se poate ca un însurăţel să sfârşească povestirea cu: «şi cei doi soţi s'au despărţit în pace», chiar dacă el va reproduce-o îndată după ce a auzit-o în acest chip, cum ar fi varianta lui A. Pan. Vom găsì temperamente paralèle la două naţiuni; ele vor fi răsfrânte în povestire prin aceleaşi amănunte paralèle: tinerii vor alege uciderea femeii, iar bătrânii, numai despărţirea lor; la ce va folosì paralelismul?

Cu privire la *procedeul* «dracului de babă» ce se poate altcevà spune, decât că el este cel obişnuit: *intriga*. Ca ilustraţiune, iată cum îl întrebuinţează în snoavele noastre lungi, Pâcală, sluga lui Stancu:

Aceasta, plecând la arat cu stăpânul său, ştià că Stănculeasa va pregătì bucate bune pentru cumătrul, cu care se aveà bine, şi că i le va duce la ogor; locul unde arà îl va şti Stăculeasa, căci cumătrul are un bou bălţat. Pâcală, la vremea cuvenită va legà un bou de-al stăpânului său de-a curmezişul, cu un brâu, pretextând că-i bolnav, şi cu chipul acesta, Stănculeasa va venì cu plăcintele moi la dânşii.

Aşà se şi întâmplă. După ce ospătează, Stănculeasa crede c'ar fi bine de trimis plăcintele rămase şi cumătrului său,—

ce erà și morar,—lucru pe care, pornește ca să-l facă Pàcală:

«Sluga iea de jos ștergarul
Cu plăcintele și pleacă încotro arà morarul.
Dar în loc de-a i le duce lui, precum aveà poruncă,
Ce-i dă'n minte?.... una icea, alta colo mi-o aruncă...
Pân'le-a sămănat pe toate pe cărări... Iar când sosește
La morar cu mâna goală:—Ian ascultă!—'i glăsuește,
Sunt trimis de-a mea stăpână, ca să-ți spun că soțu-i știe,
Știe tot, și-aici îndată, cu toporul o să vie
Să te taie! Deci când vine, vezi să nu-i stai în cărare,
De ți-e dragă lumea! Iea-o la picior cât poți mai tare!
Și s'a 'ntors 'napoi pe urmă, tot într'o alergătură...
—Ei, le-ai dus? Cumătrul ce-a zis?—De, plăcintele-i plăcură.
Dar... e necăjit... că 'n două plugul i s'a descheiat.
A voit să-l dreagă singur, însă, geaba s'a 'ncercat.
N'are nici topor, creștinul... Iți așteaptă ajutorul,
Să te duci, te roagă, iute, pân' acolo cu toporul.
Stancu, auzind acestea, iea toporul și se duce...
Iar cumătrul, când îl vede, stă pe loc, își face cruce...
— Valeu, care va să zică, n'a glumit de loc argatul!
Uite Stancu cu toporul, vine 'n coace, zău, turbatul!
Și-unde mi-o tuli morarul către sat în jos, ca vântul,
De păreà că nici n'atinge cu picioarele pământul.
Stancu stă din mers o clipă:—Ce să fie? s'a 'ntrebat.
Și cu ochii urmărindu-l:—Hei! s'așterne pe strigat.
Hei cumetre Niculaie, unde fugi așà cu zorul?
Vino bre, să dregem plugul! Uite că-ți aduc toporul!
Aș! când strigătul lui Stancu dela spate l-auzià,
Peste arături, cumătrul, și mai îndrăcit fugeà (1).

Acelaș joc se 'ntâmplă după aceasta între Stancu, ce se întorceà dela morar, și Stănculeasa. Intriga pusă la cale, *cu vorba*, lipsește; ea există totuș din *faptele* lui Pâcală, pentru Stancu și *vorbele* lui, pentru Stănculeasa:

Iată:

Când văzù așà Românul, ce să-i facă? L-a lăsat

(1) P. Dulfu, *Păcală*, București 1912, p. 139-141. O variantă a povestirei și în *Calendarul revistei «Ion Creangă» pe anul 1913*, p. 115 și urm.

Şi din drum 'napoi se 'ntoarse, la soţie, la argat,
Dar în calea sa prin iarbă numai iată că zăreşte
O plăcintă...Alta !..Alta !..--Tii !—în sine se gândeşte,
Le-a perdut, se vede-argatul. Bate-l-ar de păcătos !..
Apoi prinde câte una, să le-adune de pe jos...
Stănculeasa :—Măi creştine,—mi-l întreab' atunci pe-argat,—
Vezi cum tot s'apleacă Stancu ? Oare peste ce-o fi dat ?
Iar Pâcală :—Hei, stăpână,—a răspuns de lângă boi,—
Când ai şti de jos ce-adună ! Tot adună la pietroi,
Să te toace 'n cap când vine, c'a aflat ce poamă eşti ;
Ştie, cum pe-acasă 'n taină, cu morarul te iubeşti !
Auzind aceste vorbe, Stănculeasa :—Aoleu !
S'a făcut la chip cu ceara.—Sărăcuţ de capul meu !
Apoi hai spre sat şi dânsa, dă-i la fugă iepurească,
De-ai fi zis că Turci pe urmă-i s'au luat s'o prăpădească (1).

Apoi, mai departe urmează, «minciuna» cu «*arde casa*» pe care o găsim în varianta orientală sub forma «s'a năruit casa» (2):

Stancu, ajungând la slugă, stă o clipă, se 'ncruceşte:
— Ei, drăcie ca aceasta ! Măi argate, ian priveşte,
Pentru ce pleacă şi-mi fuge către casă şi boreasa?
Iar Pâcală :—De stăpâne, fuge căci vă arde casa.
Un sătean venì 'ntr'o goană uite-acuma şi ne-a spus.
— Casa noastră?—zice Stancu.—Dumnezeule de sus!
Fie-ţi milă !.. Şi ca glonţul, când din puşcă vânt i-ai dat,
Fuga dup'a sa femeie, mi-o tulì şi el spre sat.
Ea, văzând că-i urmărită:—Patru zeci de sfinţi !—gândeşte,—
Ajutaţi-mi ! Şi la fugă şi mai repede-o sbugheşte.

(1) P. Dulfu, *op. cit.*, p. 141.

(2) J. Desparmet, *loc. cit.*, p. 489; textul a apărut în cartea *L'enseignement de l'arabe dialectal par la méthode directe*, Blida, Mauguin 1904, p. 90. Rezumatul: Cinevà vinde altuia un sclav negru, care are obiceiu să spună câte o minciună pe an. După şase luni, în lipsa stăpânului, care se află dus la nunta unui prieten, sclavul începe să ţipe că un zid s'a prăbuşit peste stăpânul său şi l-a ucis. Stăpâna se înspăimântă, strică toate podoabele din casă, «cum erà obiceiul» iar între acestea, negrul se duce la stăpân şi-i spune acelaş lucru: casa i s'a năruit şi toţi dintr'însa au pierit.

Aceasta de altfel este numai jumătate de minciună: cea laltă, pe temeiul vieţii conjugale, nu se mai dă.

Aş! Un pas doar, de-al lui Stancu, face de ai femeii trei,—
Se scurtà, văzând cu ochii, depărtarea dintre ei...
—Ce să mai alerg de geaba,—zice ea la urmă 'n sine;
Tot o să m'ajungă, iată-l, să-l aştept aci mai bine.
Şi stătù pe loc din fugă... Când sosi şi el... nevasta
li căzù 'n genunchi:—Bărbate, iartă-mă de data asta!
Nu mai fac de azi încolo, câte zile-oiu mai aveà!
Stancu se uità la dânsa şi nimic nu pricepeà.
—Cum? Ce-ai zis? Mai spune-o dată!—Ştiu,—femeia-i da'nainte,—
Ştiu c'aflat-ai totul... însă, iartă-mă, te rog ferbinte!
Dragoste ca păn' acilea, cu cumătrul meu morarul,
N'am să mai fac cât e lumea! El e vinovat, ştrengarul!
El tot vine pe la mine, de cu zori, cum pleci de-acasă,
Şi să-mi văz de treburi, hoţul, până seara nu mă lasă (1).

Această întreţesere de intrigă este cu adevărat minunată, şi nu ştiu cu ce cuvinte ar puteà-o răsplăti d-l Bugiel, dacă ar fi un chip să-i cadă sub ochi.

Cu variantele româneşti pe cari le-am dat, subiectul se termină în Apus. Celelalte 5 variante, din cele 63, cari se abat dela subiect, privesc Răsăritul. Am arătat că după d-l Bugiel, această însemnează că în Apus trebue să se stabilească leagănul povestirii, de oarece acolo s'a putut aflà cel mai mare număr de variante. Am respins această încheiere pe motivul că dacă nu s'au găsit variante şi în Răsărit,—adică n'a găsit d-l Bugiel,—nu însemnează că asemenea variante nu sunt. Adaog acum că dacă în Apus se găsesc o sumă de variante, cari, cum se va vedeà, nu-s la un loc decât o singură variantă a subiectului «*desfacerea unei legături sufleteşti prin zavistie*», însemnează numai *o singură faţă* pentru un subiect; deci nu ele «representă o adevărată operă

(1) P. Dulfu, *op. cit.*, p. 141—142.

de artă» (2). Intr'adevăr «marea varietate de chipuri cu cari femeia desface căsnicia dovedeşte o înfloritoare născocire artistică» (1), dar se opreşte aici. Născocirea în literatura populară românească se dovedeşte purtată de mai mult avânt, cum se va vedeà îndată.

(1) *Ibidem*, p. 151.
(2) *Rev. cit.*, p. 152.

CAPITOLUL V.

Un alt soiu de legături omeneşti, pe cari Diavolul cearcă să le sfărâme, sunt *frăţia*,—dragostea dintre fraţi,—*prietenia*, legăturile de interes dintre doi inşi, ş. a., primite şi de d-l Bugiel ca variante ale subiectului. Astfel se dă o variantă orientală în care se spune cum curtenii vâră intrigă între un rege şi credinciosul său, arătând celui dintâiu că credinciosul îl va ucide peste noapte şi acestuia că, ştiind pe nişte răi-făcători ce vor încercà peste noapte să ucidă pe rege, îl sfătuesc ca el să se ascundă de cu vreme sub pat, şi la timpul hotărît, să-şi apere stăpânul de primejdie (1).

La noi, variatele se apropie mai mult de subiect.

Povestirea întâia.

Doi fraţi iubitori. Baba spune cevà neînţeles la urechea unuia, celalt îl întreabă, acesta nu poate să-i răspundă nimic, şi astfel se ceartă.

«Acù, cic' erau o dată demult, într'un sat, *doi fraţi*, cari locuiau într'aceeaş casă şi mâncau la aceeaş masă, dintr'aceeaş strachină. Insurat erà numai cel mai mare.

Dar fraţii aiştia trăiau bine, nu se certau, se îndemnau şi s'ajutau la toate, aşà că li se dusese vestea de oameni cum se cade în lumea toată. *Dracul*, cumu-i el din fire pizmătareţ, a voit să-şi bage coada şi în casa lor. Insă, toate încercările şi ostenelile bietului Drac fură în deşert. Văzând la urmă că n'o mai scoate la nici un căpătâiu cu aceşti doi fraţi, pleacă dela casa lor cu inima sgârcită cârlig.

Iată că 'n drum, nu departe, se 'ntâlneşte c'o *coloroanţă de babă*.

— Da de unde şi până unde, cumetre?—întreabă baba,

(1). *Rev. cit.*, p. 295—296

—Uite, cumătră, așà... așà... așà...,—începe a se jelui Necuratul, adăogând: lucrul acesta nu mi s'a pomenit nici o dată!

—N'ai grijă, cumătricule,—grăì baba; las' că am eu ac de cojocul lor.

Baba dracului,—se vede că de atunci li se zice babelor acest nume bun,—se duce într'o zi la casa celor doi frați. Cum cel mai mare erà după lucru pe-afară, cu femeia împreună, în casă se aflà numai cel mic, care făceà focul la oale; îi găsise împrăștiați, tocmai cum baba dorià. Cotoroanța, fără a grăì cu cei de-afară, dă busna înăuntru, nu stă nici cât ai scăpărà cu amnaru 'n cremene, și întorcându-se pe ușă, zice tare către cel din casă, ca s'o audă și cei din ogradă

—Auzi? Să nu-i spui ce ți-am spus!

Atât. Acesta rămase ca de lemn, neînțelegând nimic. Fratele cel mai mare, alergă 'n casă, și nici una, nici două:

—Ce ți-a spus baba, bre?

—La asta mă gândesc și eu. N'am înțeles. Nu mi-a spus nimic!

—Cum așà? Eu n'am auzit ce ți-a spus când a ieșit pe ușă afară? Noi suntem frați, trăim bine de-atâta timp împreună, și tu tocmai acù să fii ascuns în fața mea? Eu bănuesc cevà!

Și unde s'au luat, măi tată, frații cei doi, la ceartă, și dela ceartă la bătaie, că nu mai înțelegeà nici Dracul ce făcuse baba!

Și iaca de ce se zice că *baba-i mai al dracului ca Dracul* (1).

Povestirea a doua.

Doi cerșitori prieteni. Baba se preface că le dă la fiecare câte un galben. Neprimind nici unul, se bănuesc întâiu, și apoi se ieau la bătaie. Baba își primește dela Diavol papucii din vârful unei prăjini lungi.

«Zice-se că baba-i soră bună cu Ducă-se-pe-pustii, ba mai la drept vorbind, ea-i cu mult mai meșteșugoasă decât dânsul. Căci într'o zi prinde a se gândì *Mohorîtul*, cum ar vârî

(1). I. Zugravu: *Baba-i mai cevà ca Dracul*, publ. în rev. «*Ion Creangă*», III, p. 304.

el vrajba între doi oameni: *un chior* și *un orb* de-al binelea. Aceștia, bieții, trăiau din cerut, căci erau calici de meserie, și cât trăià lumea, nu se aflà să se sfădească.

Ce să facă Dracul? Caută fel și chip, *vârciog*, să intre în inima lor și să-i hotărască a se sfădì. In zădar, căci omului cinstit și de treabă nu poate face nimic Diavolul. *Se schimbă pe urmă în chip de om de-ai noștri:* degeaba; calicii își împărțiau cu voioșie calicia lor și l-au lăsat pe sărmanul *Codaciu* bătând în scripți și plângând.

Vine la dânsul o babă. Zice:

—Ce mi-i da, dragul mătușii, să-ți ieau astă durere de pe inimă și să-ți fac eu să se încaiere la bătaie calicii aceștia?

— O *pereche de papuci*, mătușă,- face Mohorîtul, adică finul său, căci baba i-i nașă Dracului, de când i-a legat buricul...

—Bine!

Și s'apucă *ciodoroanca*, și mai cu vorbe, mai cu mișelîi de-ale ei, se apropie de bieții calici și prinde a se căinà:

—C'așà-i, dragii mătușii, că-i pe dincolo!.. că iaca mătușa vă dă un galben de pomană!

Și cum ei întinseră mâna să le deie galbenul, cloanța se face numai că le pune galbenul în palmă la fiecare, dar nu le puse nimic la nici unul. Zice:

—Na ție!... Na și ție...,—dar nu i-a dat nici unuia nimic.

Și se dă mai de-o parte și-i spune și Dracului să se uite. Intr'adevăr, chiorul îl întrebă pe orb:

—Bre, ți-a dat galbenul ție?

- Nu,—răspunse orbul.

—Nu se poate; că dacă mie nu mi-a dat, apoi se vede lucrul ca ți l-a dat ție..

—Nu se poate,—se răstește înverșunat cel chior, care, va să zică tot mai zărià câte cevà. Nu se poate! Iaca eu văd că la mine nu-i nimic în palmă și deci tu ai îndosit galbenul și acum strici tovărășia noastră...

Și prinde a-l scuturà pe bietul orb. La rândul lui și acestalalt se știà nevinovat, și unde prinde a răspunde cu pumnii și *a-și răstoarce* mânia! Așà că, de unde până acum nu vedeau ca lumea, au trebuit să-și scoată de iznoavă ochii.

Diavolul a râs cât a râs de prostia lor, dar dela o vreme

s'a pus și el pe gânduri, că nu-i erà de alta, cât de teama că-l pusese în cofă baba cu meșteșugurile ei.

De aceea, când să-i deie papucii, cum avuse în vorbă, i-a pus într'un vârf de prăjină și așà i-a întins până la babă.

Calicii au rămas bătându-se, în vreme ce *Intunecatul* s'a dus la iadul lui, iar baba și-a luat drumul în lume, hăt încoace pe la noi, ca să scoată din minte și pe alți chiori și orbi, cari se sfădesc pentru o babă *meșteșugoasă*, și cari nu se întreabă dacă nu cumvà se poate ca ea să nu le fi dat nimica.

De obiceiu proștii sunt cei mai mari orbi, înșelați de babe (1).

(1). Publ. de d-l D. Furtună în rev. *Ramuri* VI, p. 171—172 și în *Vremuri înțelepte*, p. 8—9.

CAPITOLUL VI.

Diavolul, după credințele noastre populare, se bucură de câte ori strică o căsnicie, o prietenie, o dragoste, și fireşte se bucură încă mai mult, dacă pe lângă aceasta, poate face pe om să făptuiască cu acel prilej încă ș'alte păcate, cum s'a văzut în unele dintre povestirele de până aici.

In afară de acestea, poporul nostru mai are un mănunchiu. E drept că mai toate sunt în legătură cu vieața pământească a *Sfântului Ilie*. Ele ne arată chipul cum Diavolul, pentru sfărâmarea unei fericiri omenești, învrăjbeşte numai o parte, — învrăjbirea celeilalte părți fiind înlocuită cu anumite împrejurări,—cum de altfel am văzut ce se întâmplă și în cap. III, povestirea a treia.

Povestirea întâia.

Sf. Ilie după ce slujeşte în oaste 20 de ani, porneşte acasă, unde-și lăsase nevasta și un copil Diavolul, sub înfățișarea unui unchiaş, îi iese în cale și-i spune că soția lui se are bine cu altul. Ilie își ucide *nevasta și feciorul*.

«Se zice că *Sf. Ilie* a fost un om ca toți oamenii, cu casă și gospodărie, și insurat de tinerel, ca să se adeverească vorba ceea: «mâncarea de dimineață și însuratul de tânăr, nu strică». Nu după multă vreme însă, îi venì rândul să se ducă la oaste, să-și facă și el dreptul ca ori și ce creştin, cum ne ducem noi astăzi. Și-a lăsat nevasta și copilașul, și s'a pornit departe-departe, pentru douăzeci de ani încheiați, cât ținea armata pe atunci.

A stat acolo și și-a făcut datoria, și la douăzeci de ani a plecat acasă. A mers cât a mers și când aproape să intre în sat, iată că se 'ntâlneşte c'un unchiaș. Și unchiașul cela erà *Diavolul*.

— Bună seara, Ilie,—îi dă moşneagul; dar ce eşti aşà de veselos?

— Cum să nu fiu, moşule, dacă toată lumeà par' că-i a mea!—îi răspunde Ilie.

— Hei, nepoate, nepoate, rău faci că-ţi bucuri sufletul, căci grozav de tare ai să ţi-l amărăşti Mai bine ai nimeri-o să-ţi ieai lumea în cap, şi să te tot duci într'altă parte, decât să-ţi mai vezi casa!

— Dar de ce, moşule?

— Apoi iute ce-i: nevastă-ta se ţine cu altul!

— Cu cine se ţine?

— Cu câţi s'a ţinut până acuma, nu i-aş puteà numărà, dar acum ce este, e grozav. Dacă vrei, du-te şi vezi (1).

Ilie porneşte mai departe cu capul aprins de mânie şi intră în casă tocmai după ce se întunecase binişor. Face aşà ca să nu-l simtă nimenea şi trage la pat. Pe pat vede pe nevastă-sa adormită, iar la picioarele ei pe altul, un om aşà cam de douăzeci de ani. N'a mai stat mult pe gânduri să-şi socotească anii de când a plecat şi să vadă cam de câţi ani trebuià să-i fie feciorul; a tras repede sabia şi i-a tăiat pe-amândoi, pe nevastă-sa şi pe fiu-său!

— Ce-ai făcut, Ilie? auzì dânsul glasul lui Dumnezeu, care i se arătă în faţă.

— *Diavolul m'a înşelat*, Doamne! Iartă-mă, răspunse Ilie, căzând în genunchi înaintea Domnului».

Am publicat în alt loc (2) opt variante ale acestei poves-

(1) *Ion Creangă*. III, p. 11. E vorba de unul care a dat doi galbeni pentru două sfaturi bătrâneşti, din cari unul erà aceasta: «Mânia de seară, să o laşi pe a doua zi». Omul se întorceà acasă după o îndelungată lipsă. Merge şi ajunge acasă noaptea, târziu. Prubulueşte el cam unde erà casa lui şi întră în ogradă. Vede la fereastră lumină. Descalecă şi se uită pe fereastră. Da femeia lui rămăsese, când l-a robit pe dânsul, grea, şi aveà [acum] un băietan, flăcău în tot locul; şi numai bine atunci flăcăul se la.

— Iote, s'a şi măritat,—îşi zice el cu ciudă şi se duce la cal, să iea un pistol să o împuşte şi pe dânsa şi pe bărbatu-său.

Da' pe semne Dumnezeu i-a dat în gând *ca să-l ferească de păcat;* şi-a adus aminte de vorba bătrânului celuia.. Şi se duce la un frate al lui. Acelo află că acela-i băietul lui iar femeea i-a rămas credincioasă...»

Cu toate că *Diavolul* lipseşte aici, el se întrevede în vorbele: «ca să-l ferească de păcat»,—lucru la care numai *Diavolul* împinge pe om.

(2) *Sărbătorile de vară la Români*, p. 175 şi urm.

tiri; toate ne arată cum zavistnicul Necurat, sub înfăţişare de *preot* sau om din sat, strică, nu numai o dragoste de soţi, ci şi cea dintre părinte şi fiu, sau cea dintre fraţi. Cu ajutorul acestor legende, poporul român explică duşmănia care socoate a fi între Sf. Ilie, purtătorul *fulgerului, trăsnetului* şi *tunetului* şi între Diavoli, pe cari i-ar nimicì «dac' ar fi numai după dânsul».

Mai dăm câtevà variante cari lipsesc dintre cele pomenite:

Povestirea a doua.

Dracul amăgeşte ca şi mai înainte pe Sf. Ilie şi acesta îşi ucide asemenea *nevasta şi feciorul.*

«Se zice că o dată *Sfântul Ilie*, pe când umblà pe pământ, s'a întâlnit cu *Diavolul* în drum. Atunci acesta a zis:

— Bine, mă Ilie, tu umbli pe-aici şi nevastă-ta doarme cu ibovnicul în pat?

Sf. Ilie, auzind că-i zice pe nume, l-a întrebat:

— Da de unde ştii tu, mă, că mă chiamă pe mine Ilie?

— Cum să nu ştiu, odată ce *sunt Dracul*,—a zis Ucigă-l-toaca.

Pe vorbele Diavolului, Sfântul Ilie a plecat spre casă. Ajuns acì noaptea, găseşte pe nevastă-sa culcată şi lângă ea vede un tânăr înalt şi care, nu erà altcinevà decât fiul său, însă pe care Sf. Ilie îl uitase, fiidcă plecase de mult de-acasă. Nici una, nici două, scoate paloşul şi le rătează capetele.

Mamă-sa, care dormià în alt pat, deşteptându-se şi văzând aceasta, îi zise:

— Ilie, Ilie, ce făcuşi? Nu vezi că omorîşi pe nevastă-ta şi pe fiul tău?

Sf. Ilie, când văzù asta, se căì amar, apoi spuse mamei sale tot ceea ce i se întâmplase. In urmă, drept pedeapsă, se duse în pustie şi stătù acolo trei ani de zile, hrănindu-se cu ce găsià» (1).

Povestirea a treia.

Sf. Ilie, prin ispita Necuratului, îşi ucide *părinţii*. Canunul lui Sf. Ilie. Urgisirea Diavolului.

«Sireacul *Sf. Ilie!* El ci-că întâiu s'a însurat şi pe urmă s'a dus să-şi facă armata, că dă, înainte de a fi sfânt, erà om

(1) Culegere din com. Goruneşti, jud. Vâlcea, împărt. de d-l C. M. Popescu. Cfr. D. Furtună, *Cuvinte scumpe*, p. 80.

ca fiecare. Când s'a dus în armată, nevastă-sa, îngreunată, a rămas acasă numai cu părinții lui, căci Sfântul erà fecior singur la părinți.

După trei ani de zile a venit acasă, că-și gătise de făcut armata, însă, când să se 'ntoarcă pe drum, *Ucigă-l-crucea se 'nchipueşte că i-ar fi nănaşul Sfântului, care-l cununase.* Şi cum se apropiă de Sfânt, îl sfătuì că dacă va ajunge acasă, să nu intre de-o dată înăuntru, ci să se uite întâiu și 'ntâiu pe fereastră, căci în casă, nevasta doarme în pat cu ibovnicul. Sfântul se 'ncrezù și făcù așà cum îl învăță Ucigă-l-crucea. Când ajunge la fereastră și se uită înăuntru, vede în pat un om și-o femeie dormind : trage un foc de pușcă și așà îi omoară pe amândoi.

Nevastă-sa, când auzì pocnitura de pușcă, și ieșì afară, cunoscù pe bărbatu-său și-l întrebă:

— Ce-ai făcut, dragă, de-ai omorît pe tata și pe mama?

In patul acela dormise mama și tatăl Sfântului, iar ea, nevastă-sa, dormise în alt pat și altă odaie.

Atunci Sfântul n'a mai zis nimic și nici c'a mai intrat în casă. A priceput numai că Ucigă-l-crucea, prefăcut în chipul lui nânași-său, l-a înșelat. Iute a părăsit casa și nevasta, și a luat-o prin pustii și prin păduri. Şi a mers, a mers, nouă zile de vară, pân' ce să găsească un *săhastru.* Cum a dat de săhastru, s'a dus la dânsul și s'a mărturisit lui. Săhastrul, ca drept *canun*, l-a închis într'o chilie și l-a lăsat să stea acolo nouă ani și nouă zile de vară, fără ca să mai vadă lumina soarelui. Ca să poată trăì în închisoare, i-a dat o *prescură* și un *păhar cu vin.*

După ce și-a gătit de făcut canunul, după *aișli* nouă ani și nouă zile de vară, *Dumnezeu,* care pe atunci umblà pe pământ, i se arătă săhastrului. Il întreabă despre Sf. Ilie, de mai trăiește ori ba. Da Dumnezeu știà toate, numai se făceà el așà, față de săhastru, că nu știe.

Săhastrul se duse la Sfânt și intră în închisoare unde erà el. Da' când intră, găsește prescura și paharul cu vin neatinse. Sfântul nu mâncase și nu băuse nimica; erà viu și umblà de colo până colo prin chilie.

Sfântul, cum văzù pe săhastru, îl rugă să-l scoată din în-

chisoare și să-l ducă înaintea lui Dumnezeu. Săhastrul, care aveà tot porunca asta mai dinainte, l-a scos și l-a dus... Dumnezeu, când l-a văzut înaintea sa, l-a întrebat pe Sfânt:

— Ce vrei, Ilie?

Sf. Ilie răspunse:

— Vreu, Doamne, *fulgerul* și *trăsnetul*, ca să trăsnesc pe Drac, că el m'a înșelat de-am omorît pe tata și pe mama!

Dumnezeu răsplătì credința Sfântului, împlinindu-i rugămintea. Și numai de atunci încoace fulgeră și trăsnește; mai înainte nu fulgerà și nu trăsnià. Iar Sf. Ilie poartă fulgerile și trăsnetele și lovește în toate părțile, unde crede că s'ascunde Ucigă-l-crucea, ca să-l poată omorî» (1).

Povestirea a patra.

Sf. Ilie, după ispita Necuratului, își ucide *nevasta și părinții.*

«Se zice că *Sf. Ilie* a făcut armată. Inainte însă, întâmplându-se lucrurile și pe-atunci cum se întâmplă și astăzi, Sf. Ilie, fiind îndrăgit de o fată frumoasă, o ceruse, o luase, făcuse nunta și la câtvà timp după nuntă, plecase. Pe nevastă și-o lăsase sub ochii părinților lui.

Acolo își făceà slujba ca orișicare ostaș sârguincios, iar din când în când dobândià învoire ca să mai vină pe-acasă, și să-și vadă nevasta, de care se despărțise cu mare înduioșare.

Intr'un rând, Ilie venià acasă ca de obiceiu, cu pușca 'n spate, când iată la o cotitură de drum se întâlnește cu un moșneag. Moșneagul nu erà altcinevà de cât *Pre-necuratul necurat*, care nu prea aveà la inimă căsnicia și dragostea celor doi tineri. Intrând în vorbă cu Ilie, îi spune:

— Și de unde ești dumneata, voinice, rogu-te?

— Din sat, de aici, de peste deal.

— Și mergi acasă, se vede!

— Acasă, că-s însurat, și mi-i dor de nevastă.

— Apoi, de; rău faceți că vă 'nsurați înainte de-a vă vedeâ isprăvită armata. Că voinicul dacă pleacă, dus e, — și mai rău de nevasta că rămâne acasă, de vorba lumei...

— Apoi, de, moșule, zice Ilie, or fi și de acelea...

(1) Culegere din com. Nemțișor-Vânători, jud. Neamț, și împărt. de d-l A. Moisei.

— Ce să fie! Nici o dată omul nu știe de unde sare iepurele; nevasta dumitale, nu mai departe,—să dea Dumnezeu să nu fie așâ, dar nu cred!

Par'că i-a pus un fier roșu la inimă lui Ilie, cu vorba asta. Despărțindu-se, mergeà gânditor: «o fi, n'o fi»!

Dar Diavolul nu se dădù bătut, căci, când Sfântul scoborà coasta la vale, spre sat, îi iese înainte de astă dată sub înfățișarea unui om cunoscut feciorului. Dându-se în vorbă cu Ilie, îi spuse că femeia lui, hotărît lucru, nu-i poamă bună.

— Ce, nu crezi? Apoi cum vei ajunge acasă, să te uiți pe ferestruica din deal, și-ai să vezi că doarme între doi *nàndrişi*.

Sf. Ilie, ajunge acasă, și cum ajunge, se uită pe fereastră și vede că așà-i. Amărît, nu mai intră în casă, ci scoate repede pușca din spate, o pune la ochi și trage. Poc! Și-i ucide pe câte-și trei.

Dar intrând în casă, vede că-și ucisese părinții și nevasta, cari dormiau într'un pat.

Plin de căință, Sf. Ilie se rugă lui Dumnezeu să-i ajute ca să-și răzbune pe Necurați, căci, vedeți, pricepuse cine-i fuseseră amăgitorii de pe drum.

Dumnezeu, ascultându-i rugămintea, îi dă *lunetul*.

Când pleacă Sf. Ilie la vânătoare după Diavoli, atunci plouă cu tunete și trăsnele; atunci sar Diavolii cum pot mai repede în ape curgătoare și 'n mări, ca să scape de mânia Sfântului.

Și asta-i povestea lui Sf. Ilie!» (1).

(1) Culeasă și împărt. de d-l Ion N. Vârlezeanu, com. Buciumeni, jud. Tecuciu.

CAPITOLUL VII.

Al treilea mănunchiu de povestiri, în strânsă legătură cu subiectul nostru, zugrăveşte *vrajba care se iscă, prin mijlocirea Necuratului,*—când acesta lipseşte, îndemnul lui se subînţelege,—*între doi fraţi sau doi prieteni,* adese ori în urma unei neînţelegeri cu privire la *dreptatea* şi *strâmbătatea* din lume. Această învrăjbire se curmă obişnuit cu un aspru rămăşag care aduce pe un al treilea,—mai întotdeauna însăş *Diavolul travestit,*—care dă dreptate celui ce susţine nedreptatea, celui ce apără lenea ori întruchipează neomenia. Nenorocitul, *orbit,* reuşeşte să se îndrepte printr'o întâmplătoare ascultare a unui sfat de Diavoli, după care ajunge şi într'o stare înfloritoare, ca să-l poată pizmuì cel cu nedreptatea, şi astfel să cadă şi acesta în nenorocire.

Introduse între poveşti, aceste povestiri au fost socotite ca făcând parte din secţiunea *Poveştilor psihologice,* ciclul *Fatalităţii,* tipul *Nemesis,* despărţirea a doua (1), cu toate că nu vedem o legătură limpede între «sfânta dreptate» care întotdeauna iese biruitoare şi *norocul* «şugubăţ» al despărţirii întâia.

Aceste povestiri au o înaltă teză morală, şi ca atare n'ar trebuì socotite între poveşti.

Subiectul se găseşte în literaturele populare neogreacă, sârbă, croată, ungară, lorenă, şi cu oarecare îngăduinţă, şi în cea arabă.

Studiului d-lui Şăineanu despre basme îi lipseşte tocmai povestirea caracteristică, care se află în literaturile streine. Intr'adevăr deşì titlul despărţirii este «Dreptatea şi strâmbătatea», în povestiri găsim faţă 'n faţă *omenia* şi *barbaria* sau cruzimea: unul, ca să i se dea de mâncare, lasă să i se scoa-

(1) L. Şăineanu, *Basmele române*, p. 787 şi urm.

tă ochii, după care urmează lecuirea, instărirea şi căderea barbarului în ispită. *Diavolul*, cum am spus. în aceste povestiri lipseşte, dar cine îndeamnă pe unul să ceară celuilalt ochii? *Gândul* sau *pornirea cea rea*, care în popor se socoteşte înteţită tot de către *Ducă-se-pe-pustii*.

In cele ce urmează, dau variantele ce lipsesc din studiul d-lui Şăineanu şi cari,—nu toate,—presentă caracteristica despărţirii a doua, pe o parte, iar pe de alta, întinde întreaga pânză a povestirilor înşirate până aici.

Povestirea întâia.

Doi fraţi pun rămăşag cu privire la întâietatea dintre *dreptate* şi *strâmbătate*. Diavolul travestit în preot, fiind întrebat, spune că nedreptatea e mai bună. Astfel, cel cu dreptatea e orbit. Noaptea, ascuns, ascultă trei isprăvi ale Diavolilor cari-şi aveau leacurile lor fiecare: astfel, el şi-a dobândit vederea, a slobozit apa secată dintr'un sat şi a tămăduit de boală pe o fată de 'mpărat. Imbogăţit primeşte pe fratele său căruia îi spune că prin Diavoli a aflat o comoară. Mergând, deci, să asculte întru furiş, este prins de Necuraţi şi ucis

«Acù, dela târg, se 'ntorceau acasă doi fraţi, cu carăle lor pline cu tot felul de târgueli. După cum îi obiceiul, oamenii dintr'un şir de cară se strâng în căruţa celui din frunte şi se pun la sfat, iar boii cuminţi se 'ndeamnă unii după alţii.

Cei doi fraţi, fiind dară la un loc, începură să vorbească despre păcatele lumii.

— Hei, frate, oftă omul, în lumea asta, cu *dreptatea* nu faci nimic în ziua de astăzi!

— Cum? Crezi tu că *strâmbătatea-i mai bună ca dreptetea?* U, te 'nşeli amarnic, frăţioare! Dreptate-ai sfântă, că-i de Dumnezeu lăsată!

Şi tot aşà, sfătuind împreună, ajung la rămăşag:

— Dacă-i mai bună dreptatea,—grăì unul,—atunci *să-mi scoţi mie ochii*, iar dac' a fi mai bună strâmbătatea, să ţi-i scot eu pe-ai tăi!

— Bună învoială,—răspunse celalt frate,—dar, cum crezi tu că putem aflà noi una ca asta?

— Uite cum: *să 'ntrebăm pe cel dintâiu om ce ne-a ieşì în cale*, şi după răspunsul lui să ne luăm.

— Bine, fie şi-aşà.

Mai dădură vreo două bice boilor şi se luară de altă vor-

bă, când, la o răspântie de drum, numai că iată le iese în cale un *popă. Popa ista nu erà altcinevà decât Dracul curat*, care, auzind rămăşagul fraţilor, se schimbase, ca doar'-doară va fi întrebat. Fraţii, cum îl văzură, strigară:

— Uite un popă! Să-l întrebăm pe dânsul, că el îi om cu frica lui Dumnezeu şi gura lui adevăr grăieşte.

Şi când Dracul se apropiă mai tare de dânşii, cei doi fraţi opriră căruţele, îşi scoase căciulele din cap şi merseră de-i sărutară mâna. Chipul cel de popă îi blagoslovì cum i-o fi blagoslovit şi intră în vorbă cu dânşii. Şi zise unul din fraţi:

— Părinţele, dacă nu ţi-i cu supărare, să ne spui cevà şi nouă, că de, nu-i tot omul făcut dela Dumnezeu, să ştie de toate. Uite de ce-i vorba: în lumea asta ce-i mai bună: dreptatea ori strâmbătatea?

— Ori cum am căutà, fiilor, dar strâmbătatea tot e mai bună. Dovada? Strâmbii stăpânesc ţările!

Aşà le răspunse popa, şi se îndepărtă de dânşii.

Fratele cu strâmbătatea, numai decât sărì asupra celuilalt, îi scoase ochii, şi lăsându-l în mijlocul câmpului, luă cele două cară şi plecă spre casă.

Soarele scăpătase spre sfinţit şi cum aceasta se 'ntâmplase cam pela începutul lui Mărţişor, se lăsase spre seară răcoare de tot.

Bietul orb, bâjbâind, sărmanul, încoace şi 'ncolo, plecă fără nădejde într'o parte. Şi merse el cât merse, până ce dădù de malul unui lac. Pe mal găsì o luntre făcută din scorbura unui trunchiu gros de plop.

Una, şi de frig, şi apoi, temându-se şi de fiarele sălbatece, orbul se vâră sub luntre, ca să se adăpostească, cu gând ca a două zi să se deştepte, să asculte glasuri de oamenii şi să plece cu dânşii încotro l-or duce.

Şi lacul cela erà la colţul a trei împărăţii drăceşti, că ci-că pe atunci, Tartorul cel mare împărţise întreg pământul în trei împărăţii mari, dându-le la trei Draci mai împelitaţi. Şi cum spuseiu, locul cela fiind la întâlnirea celor trei slujbaşi ai iadului, Tartorul îi chemâ acolo la tot miezul de noapte, ca să le iea socoteală de isprăvile lor cele nelegiuite.

Cântase într'un sat de vale cocoşii de două ori şi miezul

nopții se apropià acum. Dracii veniseră pe rând și-și găsiseră loc de așteptare tocmai pe luntrea cea cu gura 'n jos, sub care stăteà orbul nostru.

Aproape de cântători, venì și stăpânul lor, Tartorul Dracilor. Supușii se sculară în picioare, și făcându-i până la pământ temenelele lor obișnuite, se așezară din nou pe luntre ca pentru judecată, cu mânele pe genunchi și cu ochii țintă spre cel bătrân.

—Tu ce-ai făcut, negrule, pe ziua de astăzi? răcnì Scaraoschi către unul din Draci.

—Eu, să trăiască blăstămăția voastră, *puseiu vrajbă în inimă de frate și unul scoase ochii celuilalt,*—răspunse drăcușorul.

—Și ce leac i-ai dat pentru asta?

—Leacul nu i l-am spus orbului, dar i l-am lăsat așà: dacă mâni s'a spălà cu roua dimineții, își va căpătà vederile cum le-a avut, ba încă și mai deslușite ca înainte.

—Tare bine,—răspunse Incornoratul. Dar tu, al doilea, ce ticăloșie ai făptuit?

—Eu, întunecimea voastră, am secat toate puțurile din cutare sat iar pe oameni i-am silit să se ducă peste nouă dealuri, să-și iea apa de acolo, și până acasă s'o beie, și tot fără apă să rămâie.

Orbul ascultà.

—Tare bine,—îi răspunse Năbădăiosul, tremurând de bucurie. Dar tu cel din capăt, ce ai săvârșit?

—Eu, uriciunea ta, am îngheboșat fata împăratului. Puțintică treabă, dar pentru asta jelește toată împărăția.

—Și ce leac i-ai dat?

—Leacul cel rar îi aista: dacă și-a face scăldătoare cu frunze pe plop, în noaptea de către sfântul Gheorghe creștinesc, scapă și se face de nouă ori mai frumoasă.

Și orbul prindea 'n ureche cuvânt după cuvânt.

—Tare bine,—îi răspunse Incornoratul cel bătrân,—dar întâiu să te întreb și pe tine de leacul fântânilor secate.

Și dracul de al doilea îi răspunse:

—Dac'or sleì fântânile 'n noaptea Invierei lui Hristos al lor, atunci vor căpătà izvoarele la loc, cu mai multă și mai bună apă de cum au avut-o.

— Nici nu se poate mai bine, răspunse Ucigă-l-toaca, dar rogu-vă, fiţi şi mai blăstămaţi, căci numai aşà veţi rămâneà întru împărăţia iadului.

In vremea asta, s'auzì în sat, de vale, cocoşul de miezul nopţii, şi cei patru Draci pieriră.

Pentru sărmanul orb, noaptea trecù plină de gânduri şi de arătări, iar dimineaţa, când simţì că roua-i rece şi îmbielşugată pe iarbă, ieşî şi el de sub luntre. Intinse palmele pe iarbă şi se şterse la ochi, şi iar le 'ntinse şi iar se şterse, şi iar şi iarăşi, până ce-şi dobândì vederile prăpădite. Apoi, desmeticit din întunericul înfricoşat al nevederii, îşi făcù sfânta cruce şi plecă *mulţumind lui Dumnezeu că tot dreptatea-i mai bună.*

Pe drum, către satul lui, îi venì un gând.

— Tot mai este până la Paşti,—îşi zise el. Bine ar fi ca să mă duc ca să deschid izvoarele închise de Demoni în cutare sat, că mult s'or fi chinuind bieţii oameni!

Se îndreptă dară spre satul acela. Şi merse, şi merse multă vreme, până ce ajunse Sâmbătă seara, spre Duminica Paştilor.

Acolo se svonì repede vestea c'a picat un vrăjitor mare, care-ar putea să le desiege apele. Mai marii satului se puseră la sfat şi 'mpăcăciune cu dânsul, şi 'n noaptea Invierii, cu multe braţe, sleiră puţurile secate. Apele ţâşniră îndată cu mare îmbelşugare, că se minunau oamenii, nu altăcevà.

A doua zi tot satul se strânse la cislă şi dăruì pe slobozitorul de ape cu mulţi bani, iar acesta, când plecă, spuse oamenilor :

— Dacă eu aş fi lucrat împotriva lui Dumnezeu, nu v'aş fi cerut plată, ci v'o ceruiu pentru că înfruntăiu cuvântul Diavolului.

Mergând aşà, după o bucată de drum, îşi zise iar omul dreptăţii:

— Bine ar fi, dacă m'aş duce şi la Impărat şi i-aş da tămăduire fetii, că tot mai este până la Sfântul Gheorghe.

Gându-l şi-l cumpănì el şi se hotărî să se ducă, mai cu samă când auzì că 'mpăratul, tatăl fetii, dăduse nu de multă vreme ştire pretutindeni, că dărueşte cu multul de pe lume pe cel ce i-o face fiica sănătoasă.

Omul nostru ajunse la curte şi auzind că ştiutul leac nu-l aflase nici unul din cei meşteri şi vrăjitori, merse la împărat şi-i zise:

— Luminate împărate, eu cred c'am să aflu izvorul de sănătate pentru fecioara măriei tale!

Impăratul primì cu bucurie şi căzù la învoială dreaptă, anume, să-i dea un colţ de împărăţie dacă va isbutì. Asta erà cu câteva zile mai înainte de Sfântul Gheorghe.

In noaptea de către ziua cea sfântă, merse omul şi-şi adună frunze de pe *plop* le fierse în căldări mari şi apoi, când scăldătoarea se mai răcorì, muiè şi oblojì pe fata împăratului, îi aşeză trupul cu mâna, încet-încet, încet-încet, până ce i-l aduse la loc şi până ce fata se făcù la chip de nouă ori mai frumoasă.

Când împăratul îşi văzù odrasla a doua zi, îmbrăţişă şi el pe omul cel meşter, dându-i şi mult bănet peste cele de învoială.

Şi după asta trecură mulţi ani. Omul, prinsese la avere, că erà harnic şi cumpănitor şi totdeauna crezător în dreptate, iar vestea despre dânsul se duse peste mări şi ţări.

Auzì dară povestea lui şi frate-său, şi crezând-necrezând, pornì într'o bună dimineaţă spre dânsul, ca să se încredinţeze cu ochii şi cu urechile.

Ajunse la sâliştea frăţâne-său, îl văzù, îl îmbrăţişă şi-i zise:

— Frate, frăţioare, rău mi-a părut de fapta mea şi de aceea a trebuit să viu şi să-ţi cer iertare. Pe urmă, am să te rog să-mi spui şi mie ce-ai făcut şi ce-ai dres, ca să te 'mbogăţeşti?

— De iertat, te-oiu iertà mai târziu, zise frate-său, iar cum m'am îmbogăţit ţi-oi spune acum. In noaptea ceea, m'am dus la cutare lac, şi ascunzându-mă sub o luntre, am ascultat sfatul a patru Diavoli. Ei aflaseră, se vede, o comoară într'un loc, şi acum chibzuiau felul cum s'o sape. De o dată glasul cocoşului pentru miezul nopţii se auzì, şi munca lor rămase neisprăvită. După ce pieriră, cum putuiu şi eu, plecăiu în spre părţile acelea, săpăiu şi deschiseiu căpacul lăzii pline cu galbeni. Atunci mi-au venit şi vederile la loc. Cu banii aceea, mi-am cumpărat pământ şi vite şi mi-am făcut acare-

turile pe cari le vezi. Asta-i adevărat, iar ce nu se potriveşte cu ce-ai mai auzit şi tu de prin lume, crede-mă, frăţioare, că toate-s minciuni.

Şi fratele bogatului, ce-şi zise auzind povestea asta?

—Bine ar fi să mă duc şi eu sub luntre şi s'ascult vorba Dracilor. Mai ştii? Poate mai lasă vreo comoară neisprăvită din săpat, şi atunci, îmbogăţeşte-te băiete, dacă n'ai altcevà de făcut!

Lui frate-său nu-i mai spuse, ci pierì aşà din ochi.

Plecă într'adevăr spre lac şi cum ajunse, intră sub luntre. Sfinţi soarele, venì noaptea şi pe la miezul nopţii, se strânseră Dracii, unul câte unul, până când la urmă, pică şi *Dimonul cel bătrân*. In mână aveà un biciu de foc, şi-i tremurà trupul, şi ochii îi erau holbaţi, şi părul îi erà sburlit. Aveà pe semne cevà de descărcat pe cei mărunţei.

— Cum, se face, slugă blăstămată, că spusele tale de acum şapte ani nu se adeveresc? Tu ai orbit un om, după câte mi-ai spus, şi astăzi eu îl văd cu ochi.

Şi fără să mai aştepte răspunsul slugii celei prea plecate, începù să-l croiască pe Drac cu biciul cel de foc, că urlà Drăcuşorul de se cutremurà pământul. Şi dă-i, şi-i dădù bătrânul, până ce, la urmă, temându-se să nu-l omoare, îl mai lăsă o leacă. Se uită la dânsul şi văzù că are numai o sleamă de vieaţă rămasă.

Luă apoi la refec pe-al doilea.

— Şi tu, suflete împieliţat, mi-ai spus c'ai secat toate puţuriln din satul cutare, şi eu văzuiu cum oamenii beau apă pe-un cap şi strigau: «măi, da' bună apă avem!» Asta-i treabă de diavol? Aşà ştii tu să alegi leacurile? Hai?

Şi 'nşfacă-l, nene, şi pe-aista, şi dă-i şi lui, croeşte-l peste ochi, peste cap, peste picioare, peste răbdătoarea spinare, că i se făcuse trupul roşu ca racul, din negru ca tăciunele cum erà.

Cel de sub luntre ascultase el dela început, dar acù, îl apucaseră nişte tremurături grozave, şi inima, mai că-i amorţise de bucuria comorilor!

Venì şi rândul celui de-al treilea:

— Tu mi-ai vestit că o împărăţie întregă jeleşte pacostea ce i-ai făcat-o împăratului, schimonosindu-i fata,—şi când co-

lo, dimpotrivă! Toţi beau şi se veselesc, iar fata, frumoasă ca o zână, veşnic râde şi cântă. De năcazul împăratului chefuesc curtenii? De amarul lui bea şi opincă şi vlădică? Aistea-s treburi de slugă credincioasă mie? Las' că te 'nvăţ eu minte şi pe tine!

Şi arde-l şi pe aista, şi trânteşte-l, şi buşeşte-l, nevoie mare. Şi-l blagoslovì Sarsailă într'atâta, că-l crezù gata-gata că-şi dă sufletul!

Apoi, din nou, le mai făcù alte mustrări aspre, vestindu-i că de data asta îi iartă şi nu-i dă afară din iad, numai c'o chezăşie: să nu se mai întâmple isprăvi de felul istora.

Frăţiorul de sub luntre, de-abià mai răsuflà!

Tartorul plecă, iar Dracii, svântaţi în bătaie, rămaseră pe luntre. Se puseră la vorbă despre păţania lor, şi tot oftau şi se văicărau, că, vedeţi, una ca asta nu li se mai întâmplase nici o dată.

— Eu, nu cred,—luă vorba cel mai bătrâior,—că leacurile noastre au fost spuse celor pătimaşi de unul din noi!

— Eu socot una ca asta, răspunse altul: de bună samă că părintele nostru, ca să ne dea pildă de străşnicia puterilor sale, ne-a făcut-o, ca să ne temem încă mai mult pe viitor!

— Asta n'o cred eu,—răspunse cel de-al treilea,—ci mai degrabă se poate că spusele noastre au fost auzite de cinevà. Ştiţi că eu atunci am dat târcoale de jur împrejur şi pe nimeni n'am aflat. Cred că de fost, a fost, şi de a fost cinevà, apoi n'a putut ascultà de cât de sub luntre.

— Mai ştii? Se poate şi se prea poate una ca asta; şi chiar acum, cine ştie dacă nu s'o fi aflând cinevâ sub luntre, că ştiţi vorba românului: «omului nu i-i de dată, ci i-i de nadă»

Şi cum sfârşiră, ridicară Dracii luntrea şi rămaseră cu ochii ca de broască bătrână, când dădură peste cel ce aştepta dedesubt bogăţia comorilor. Şi judecata n'au mai făcut-o.

— A, tu ne-ai fost, ştafetarule? Lasă că te învăţăm noi minte!

Şi l-au luat tustrei şi i-au tras o sfântă de bătaie, soră cu moartea; s'au aşezat apoi, să se mai odihnească pe luntre

şi l-au luat din nou şi l-au trudit şi l-au bosolit, până când fratele cel apărător al nedreptăţii şi-a dat duhul.

Pe urmă, l-au luat şi l-au asvârlit în lac, să-l mănânce broaştele şi dintr'însul nimic să nu s'aleagă!

Povestea asta, cu adevărat s'a întâmplat, şi acuma vă întreb pe dumnevoastră să-mi spuneţi: ce-i mai bună în lumea, asta: dreptatea ori strâmbătatea? (1).

Povestirea a doua.

Doi lucrători se ciorăvăesc pentru *dreptate* şi *strâmbătate*. Cel cu strâmbătatea, după vorba Diavolului ca mai inainte, iea hainele celui cu dreptatea. Acesta, gol, se ascunde sub un pod şi acolo aude sfatul Diavolilor. Se îmbogăţeşte, după ce fereşte pe doi fraţi ca să se ucidă dela o comoară şi pe un preot dela un păcat. Cel cu strâmbătatea merge şi el la pod, dar acolo îl prind Dracii şi-l ucid.

«Erau odată doi săpători cari, unde să duceau, lucrau împreună: azi la cutare boier, mâine la cutare, poimâine la altul. Şi unul din tovarăşi erà om aşezat, cumpătat şi legà paraua cu nouă noduri, că-i mergeau treburile strună, iar celalt erâ cheltuitor şi beţiv, de nu legà două'n tei.

Şi azi lucrează, mâine lucrează, dacă vede beţivul că nu mai *nojeşte*, în loc să se lase de obiceiul Dracului, el ştie ce i se năzare:

— Mă vere,—zise celuilalt,— cu tine nu-i lucru curat.

— De ce, frate?

— Apoi nu vezi? Muncesc şi eu cât tine şi, când colo..., tu ai de toate, iar eu «*cânt* cu sărăcuţ de maica mea!« Tu, pe semne, umbli cu *strâmbătatea*; d'aia ai bani, pe când eu, care umblu cu *dreptatea*, n'am, vorba proverbului că, «dreptul umblă cu capul spart».

Vezi dumneata, moşicule, i se păreâ că e drept el şi că d'aia n'are bani. Ci-că aşà li se pare la toţi beţivii.

Omul păstrător şi bun ce să zică?

— Mă vere, ia nu mai cheltuì şi tu, ia nu te mai îmbătà câte odată şi apoi să vezi: n'o să ai şi tu? Cât despre mine,

(1) Culegere din jud. Ilfov.

mi-e martor unul Dumnezeu, că mă silesc pe cât pot să umblu numai în dreptate. Degeaba ţi se năzare ţie!

— Ei aş! —zise cheltuitorul,—tu umbli cu strâmbătatea, mă, şi bine faci! Azi e mai bună strâmbătatea decât dreptatea.

— Ba-i mai bună dreptatea.

Tot ciondănindu-se ei, merg de se tocmesc să lucreze la un logofăt o zi, două, trei, o lună încheiată... In fiecare seară, stăpânul le plătiâ deopotrivă; da când plecau şi-şi făceau socoteala, ăl cu *strâmbătatea* n'aveâ nici o pară chioră. Le *cântase*.

— Mă, mă, mă! Nu spun eu? Tot mai bună strâmbătatea! — se gândiâ ticălosul cheltuitor...

— Taci, măi vere, odată, că-i mai bună dreptatea.

— Ce tot dreptate, dreptate, măi creştine? hai, — d'a minune,—să întrebăm şi pe altul mai priceput. Şi dacă te-oiu rămâneà, ce să-ţi fac?

— Ia o să-ţi dau hainele după mine şi banii ce i-am luat luna asta. Iţi place?

— Imi place.

Pleacă ei spre Răsărit, şi omul bun tot cu gând curat; se tot socotiâ într'una:

— Cine-i ăla, priceputul, să găsească mai bună strâmbătatea?

La mijloc de cale, uite că le iese înainte *Diavolul în chip de călugăr*.

— Părinte, sărutăm dreapta. Nu-i vrea sfinţia ta să ne dai răspuns la o întrebare. Că... ne tot socotim noi: dacă nu-i şti sfinţia ta, care eşti capul legii, cine să ştie altul?

— Bucuros, tată!

— Dacă-i aşâ, spune-ne: Care-i mai bună? Dreptatea ori strâmbătatea?

— E mai bună strâmbătatea, tată!—zice Ucigă-l-toaca. Cine umblă cu ea, e om; cine nu, nu!

Rămâne încremenit cel cu dreptatea; iar cheltuitorul sare în sus de bucurie.

— Vezi, mă?—zice el,—ce-mi tot îndrugai tu cai verzi pe păreţi? *Adù* hainele şi banii.

I le dă, că aşâ fusese prinsoarea.

Pe urmă cheltuitorul s'a dus cu banii în cârciună şi... las pe el! A ştiut să le facă de petrecanie...

Celalalt, rămas gol şi fără bani, se tot gândià:

Dacă nu-i noroc şi parte,
Cu Dumnezeu nu m'oiu bate!

Şi a plecat aşà, în dorul lelii, până s'a dus de s'a culcat la *streaja* unui poù de peste o apă mare. I-erâ ruşine să se ducă în sat şi se făcuse ghem acolo, să mâie porcii la jir până la ziuă.

Dar poate omul să închidă ochii? Pe la miezul nopţii, îl scoală un *haraiman* de oameni, cari mai de cari mai încornoraţi şi mai schimonosiţi; iar în frunte-le unul mai *haidoş*. Erà adunată acolo toată liota Diavolilor cu tartorul lor. Pasămi-te acolo îi strângeà el să le împartă porunci.

Se face tăcere, şi pe urmă tartorul începe:

— Tu,—zice unui drac,—să te duci mâine dimineaţă în satul cutare; ştii, colea su'coastă şed doi fraţi. Le-a lăsat tat'său nişte bani în pământ şi ei, neştiind că sunt îngropaţi, se ceartă de atâta vreme: «sunt la tine»,—zice unul; «ba la tine, măi creştine; dă-mi şi mie!»—zice celălalt. Şi banii, săracii, sunt în pământ la stâlpul din dreapta porţii celei mici. Tu să te duci la poarta bisericii şi când or ieşi dela închinăciune, *să-i întărîţi şi să-i faci să se omoare* (1), că ne-or rămâneà nouă şi banii şi sufletele lor. Ai auzit?

— Am auzit, Intuneciumea voastră!

— Tu,—zice Sarsailă altui Necurat,—să ai grijă când o ieşi preotul din altar, să-l duci în cârciumă să se îmbete, să se tăvălească ca porcul, şi pe urmă să-l duci acasă, să-i iei minţile, să păcătuească cu fie-sa. Ne trebue şi sufletele lor. Auzitu-m'ai?

— Auzit!

— Tu şi tu şi tu,—zice deodată la mai mulţi încornoraţi,—duceţi-vă în satul vecin cu al ăstora şi faceţi meşteşug de duceţi lumea în cârciumă în timpul slujbei bisericeşti. Să fie mai plină casa mea decât casa lui Dumnezeu.

Mai porunceşte Tartorul ce mai porunceşte şi la ceialalţi, şi când cântă cocoşul de trei ori, piere cu toţi ai lui,—ducăse pe pustii!

(1) Vezi mai sus, p. 35-36.

Omul cu dreptatea auzià vorba lor, dar le dedese toate pe una: frica că l-or prăpădì duhurile necurate.

Odată scăpat, tot cu gândul la fapte bune:

— Ia să mă duc eu să scap dela pierzare sufletele rânduite lui Sarsailă,—şi pleacă.

In satul cu cei doi fraţi certaţi pentru banii părinţilor se duce la biserică. Când să iasă, vede doi inşi încăierându-se:

— Banii dela tata, că te omor!

— Ba dă-mi-i tu, că sunt la tine, hoţule!

Şi scot cuţitele. Erau gata-gata să şi le 'nfigă în piept, când, odată se repede între ei creştinul cu dreptatea.

— Ce umblaţi, oameni buni? Nu vedeţi că e Dracul între voi? Opriţi-vă mai bine şi faceţi-vă cruce, că vă spun eu unde vă sunt banii.

Le prinde mâinele, şi se mai potolesc, iar când îşi fac cruce, se îmblânzesc de tot.

Fugise spurcatul, vezi dumneata...

Ii *dessumeneşte* cel cu dreptatea, îi duce la locul cu norocul şi găsesc sumedenie de bani... Doamne, Doamne, unde-mi dă moşul Dumnezeu şi mie? Au dat şi omului cu dreptatea şi s'au împăcat.

Se duce şi la preot. Il găseşte beat turtă şi pe cale de a făptuì păcatul.

L-a pus să-şi facă cruce, şi preotul, venit în simţiri, îi mulţumeşte cu lacrămi în ochi. Ba-i mai dă şi bani, să nu spuie la alţii.

Pe urmă cel cu dreptatea mai împiedică, după puterea sa, şi pe ceialalţi rânduiţi de jupân Sarsailă întunericului... şi pe seară, se duce mulţumit acasă la el. Işi cumpărase alte haine şi-şi poruncise şi nişte case mai de Doamne ajută.

Acù aude cel cu strâmbătatea, săracul, de belşugul ce dăduse peste tovarăşu-i de muncă şi se duse la el.

— Ce făcuşi, mă frate, de te îmbogăţişi? Par' că hainele şi banii mi-i dedeseşi mie, de când cu prinsoarea. Aşà-i că tot strâmbătatea e mai bună?

— Ba e dreptatea, vere!

Şi-i spune tot: «uite şi uite şi uite», de-a fir a păr cum se îmbogăţise.

— Ştii ce?—zise cel cu strâmbătatea. Mă duc şi eu la pod.

— Du-te, dec.

Şi pleacă cheltuitorul, tot gândindu-se: «Poate or spune cornoraţii că mai sunt bani în vreun loc. Să mă duc să-i scot eu şi să mi-i beau şi să petrec. Ce să mai caut să scap de la moarte pe stăpânii lor? E mai bună strâmbătatea»

Se duce la locul cu pricina şi se ascunde; iar coleà în crucea nopţii, iată vine tartorul cu ai lui.

— Ce-ai făcut, mă?—întreabă Sarsailă pe cornoratul trimis la cei doi fraţi.

— Nimic, Intunecimea ta! A fost un om su' pod şi s'a dus de a spus poruncile Intunecimii tale oamenilor cu pricina: le-a arătat banii şi s'au împăcat.

Rămâne Uciga-l-toaca pe gânduri.

— Dar tu? întreabă pe cel cu popa.

— Tot aşà am păţit.

— Aşà am păţit toţi, strigă Dracii răcnind, de se cutremură pământul.

— Aşà?—sbiară tartorul. Ia căutaţi, băieţi, c'o fi p'acì, să-i arătăm noi lui.

Cotelesc încoà, cotolesc încolo, până găsesc p'ăl cu strâmbătatea, tremurând vargă.

Il fac ciopăţi-ciopăţi şi-l aruncă în apă, socotind că el le-a stricat rostul.

Şi.. aşà! Nici praful nu s'a ales de beţivul care credeà în strâmbătate» (1)

Povestirea a treia.

Doi lucrători. Unul necinstit, iubitor de *strâmbătate* iea tot câştigul tovarăşului său iubitor de *dreptate*, după judecata altora, şi l lasă la un pod fără nici un ban. Acolo ascultă sfatul Diavolilor, fereşte pe doi fraţi de-a se ucide şi pe un preot de-a face un mare păcat, lucru care îi aduse instărirea. Auzind tovarăşul său, pleacă la pod unde Dracii îl prind.

«Au fost doi oameni săraci, săraci. Ne având ce să mai mânânce şi ei, de săraci ce erau, ce se gândiră?

(1) *Ion Creangă*, I, p. 75-6. Cf. C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 50.

—Aid', mă, frate-meu, şi noi în lume, unde om găsi, să lucrăm,—zise unul.

—Aid', răspunse celălalt.

Şi plecară pe drum la oraş, să găsească de lucru. Când au ajuns la oraş, locurile se prinseseră (1) şi ei au rămas tot fără lucru. Ce să facă ei? Şezură lângă un gard. Ii văzù un boier, care venì la ei şi-i întrebă:

—Ce sunteţi dumnevoastră?

—Noi suntem lucrători şi nu găsim de lucru,—răspunseră ei.

—Nu mergeţi la mine până deseară, să spălaţi la bani, că vă plătesc câte o sută de lei pe zi?—zise boierul.

—Mergem,—răspunseră ei într'un glas.

Se duseră şi spălară la bani până seara. Unul din ei, pe când a spălat la bani, a mai pitulat încă o sută de lei. Boierul le spuse:

—Băieţi, duceţi-vă-şi dormiţi unde puteţi şi mâine, să veniţi iar.

Ducându-se la gazdă, unul din ei a zis:

—Bodaproste, frate-meu, că astăzi căpătăiu o sută de lei!

Iar celălalt a zis:

—Da' bine, mă frate-meu, nu mai pitulaşi tu nici o sută de lei?

Cela a zis:

—Nu mai pitulăiu, frate-meu!

—Ba eu mai pitulăiu o sută de lei,—zise el.

Se duseră dimineaţa iar, şi se apucară iar de lucru, şi lucrară până seara. Seara, le-a plătit boierul încă câte o sută de lei. Al nărăvaş a mai pitulat iar o sută de lei. Boierul i-a trimis să se ducă să doarmă unde a mai dormit şi să vină a doua zi.

Seara iar se întrebară. Zise unul din ei,—tot cel de mai înainte:

—Mă, frate-meu, acuşi mai pitulaşi vreo sută de lei?

El a zis:

—Nu mai pitulăiu, frate-meu, nici o sută.

(1). In text: *se complectase.*

Iar celalt a zis:

—Ba eu iar am pitulat încă o sută de lei!

Dimineața iar s'au dus, și au lucrat până seara.

Făcând ei trei zile, boierul le-a plătit seara din urmă încă câte o sută de lei și le-a spus:

—Să vă duceți, băeți, că nu mai am de lucru!

Ăl care a ținut dreptatea, a făcut trei sute de lei, iar cel cu strâmbătatea a făcut șase sute de lei. Ăl cu dreptate a zis:

—*Bodă-prostri*, frate-meu, că dobândiiu trei sute de lei, să-mi țin și eu copiii!

Iar celălalt a zis:

—Bine, mă frate-meu, și n'ai mai pitulat nici o sută de lei?

—N'am mai pitulat, frate meu,—zise el.

Dar ăl cu strâmbătatea a zis.

—Mă frate-meu, eu îți ieau ție o sută de lei!

—Că nu ți-i dau eu, zise celălalt.

—Ba ți-i ieau!

—Ba nu ți-i dau!

—Mă, frate-meu, dacă zici tu ca să-mi ieai o sută de lei, aid' la primărie, să ne judecăm!

Plecând ei să se judece, se'ntâlniră cu primarul pe drum. El zise:

—Măi, buna ziua, măi oameni! De ce vă certați?

—Uite ce este,—zise ăl cu dreptatea; am fost și noi la oraș de am lucrat și am căpătat câte trei sute de lei și frate-meu ăsta zice că să-mi iea mie o sută de lei.

Primarul i-a întrebat:

—Ei, bine mă, de câte zile ați plecat de acasă?

Ei au zis:

—De patru zile!

—Iată mă, că de când ați plecat voi de acasă, s'a întors judecata. Iți iea ăsta suta de lei,—a spus primarul.

El, dacă a auzit, scoate banii și-i dă ăluia suta de lei și pleacă.

Mergând pe drum, cel cu dreptatea zice:

—Mă, frate-meu, îmi luaşi o sută de lei; păcat, că ţineam şi eu copiii!

—Taci, mă frate-meu că eu îţi mai ieau o sută...

—Ba că nu-ţi mai dau...

—Ba ţi-i ieau..

—Dacă este aşà, zise ăl cu dreptatea, aid' să ne judecăm la zapciu.

Mergând ei pe drum, iacă zapciul le ieşì înainte şi întrebă:

—Ce, mă băeţi, ce vă certaţi?

—Ce să ne certăm! *Ete* că am fost şi noi la oraş, şi am lucrat şi am luat câte trei sute de lei, şi frate-meu ăsta mi-a luat o sută de lei, şi acù spune că îmi mai iea o sută.

Zapciul le-a spus:

—Mă băeţi, de când aţi plecat voi de acasă, uite că s'a întors judecata: *este mai mare strâmbătatea ca dreptatea*; îţi iea ăsta suta de lei.

Omul, văzând că zapciul îi face tot aceeaş dreptate, scoate punga dela brâu, şi-i mai dă,—îi mai dă şi altă sută de lei, şi zise:

—Mă frate-meu, îmi luaşi banii, mă lăsaşi sărac...

Iar el zise:

—Taci, mă frate-meu, că îţi mai ieau şi suta ailaltă.

Iar cel om zise:

—Eu nu-ţi mai dau nici un ban, până nu ne-om duce să ne judece şi popii, că ei sunt *capu' legii.*

Mergând ei, iacătă că se întâlnesc şi cu popa, care zice:

—Ce, mă băeţi; ce vă certaţi?

—Uite, părinte, am lucrat şi am căpătat câte trei sute de lei şi frate-meu ăsta mi-a luat două sute de lei şi acum spune că să-mi mai iea şi suta de lei ce mi-a mai rămas!

—Apoi, uite ce e, băieţi,—zise popa; de când aţi plecat de acasă, s'a întors judecata. *E mai mare strâmbătatea ca dreptatea*; îţi iea ăsta suta de lei.

Omul, săracul, văzând că şi popa îi face aceeaş dreptate, îi dete şi suta aia de lei. Ăl cu strâmbătate făcuse nouă sute de lei, şi ăl cu dreptatea rămăsese mai sărac de cum fusese, lipit pământului, fără nici un ban.

Mergând ei pe drum, să se ducă asasă, dau de o apă mare

peste care erà un pod, la care se plătià o parà de trecea. Omul cu dreptatea n'avu o parà să dea la pod, iár cel cu strâmbătatea plăti la pod. Bietul om cu dreptatea rămase.

Ştiind apa ce erà mai mică printr'un loc, plecă pe margenea apei, să se ducă să treacă pe acolo. Ducându-se, iată că vine un nor de ploaie. Acolo era o *luntre*. Ăl om se bagă sub luntre până o trece ploaia. Şezând bietul om sub luntre, se făcu sară şi s'e pomenì cu o vorbă în luntre. Erà tartorul Diavolilor: strânsese pe ceilalţi, ca să le dea poruncă. Şi le dete porunci. Mai rămăsese unul schiop.

—Mă, tartorul îi zise,—ei, ţie şchiopule, o să-ţi dau porunci, să mi le faci. Să te duci la cutare sat, la doi fraţi, că a murit tatăl lor (1) şi a rămas un cazan cu bani îngropat sub pragul uşii. Ei nu ştiu, nici unul, nici altul. Să-i faci să se taie până la ziuă. Şi să-ţi mai dau o poruncă: să te duci la popa, să-l faci să omoare pe fie-sa.

Atât popa, cât şi ăi doi fraţi erau din satul omului cu dreptatea. El, auzind, ieşì repede de sub luntrie, dete prin apă şi se duse drept acasă la ăi doi fraţi. Ei stau cu cuţitele, unul la altul şi ziceau:

—Tu ştii banii!

Iar celălalt:

—Ba tu ştii banii toţi.

El,—omul cu dreptatea,—le zise:

—Staţi, băieţi, *mereu*, că voi nu ştiţi banii lui *ta'tău*. Eu îi ştiu banii lui ta'tău, eu îi ştiu banii lui ta-tău; să staţi până când oiu venì eu la voi.

Se duse la popă. Popa vrea să taie pe fie-sa. El a zis:

—Stai, părinte! Ce faci? Deschide uşa, că se râde Dracul de tine!

Dracul, văzând cu nu poate să facă poruncile ce i s'au dat, plesnì în bătătură ca un foale cu cătran. Popa, văzând că erà să râdă Dracul de el, luă şi dădù omului cu dreptatea calul ce-l aveà mai bun, şi-i dete şi traista calului plină de bani. El luă traista calului cu banii, şi se duse la ăi doi fraţi şi le spuse:

(1) In text: *tat-său*

—Luaţi, băieţi, casmaua şi săpaţi sub prag!

Scoaseră cazanul cu bani şi-l împărţiră câte trei.

Umplù omul o pereche de desagi de bani şi se duse acasă la copii. Legă calul de *cocârla* gârliciului, şi le dete banii să-şi cumpere şi ei mălaiu. După ce mâncară, vărsă banii toţi pe masă să-i numere.

Frate-său, ăla care fusese cu el pe un loc, trimise copiii la el:

—Ia duceţi-vă, mă, de vedeţi; el aseară n'a avut o parà să dea la pod şi acum, de unde are el calul legat la el acasă?

Când copiii s'au dus la el, l-au găsit cu masa plină de bani. Repede au dat fuga la tat-său acasă şi-au spus:

—Aveà, tată, o masă de bani, şi calul, spuneà că este al lor!

Venì frate-său la el şi zise:

—Bine, frate-meu, aseară n'aveai o parà să dai la pod şi acuma, de unde ai atâta bănet, că eu nu mai am nici un ban? Spune-mi şi mie: de unde ai căpătat?

—Din margenea podului, de unde m'ai lăsat,—răspunse el. M'am băgat sub o luntre şi de acolo am căpătat banii.

—Mă duc şi mă bag şi eu,—zise ăl cu strâmbătatea.

—Du-te frate-meu, îi zise ăl cu dreptatea.

Se duse şi se băgă acolo. Venì tartorul şi cu toţi Dracii, să le dea porunci. Şchiopul nu venì.

—Ce este pricina de şchiopul n'a venit?—zise tartorul.

Spuseră toţi ăilalţi că şchiopul n'a putut să facă poruncile şi s'a prăpădit.

Ce-i veni unuia în gând?

—Mă, ia luaţi sama, că ne-o fi auzit cinevà.

Când răsturnară luntria, găsiră pe ăl cu strâmbătatea,—nu i-a ajutat Dumnezeu!

Îi deteră şi lui de-acolo Dracii, un cal bun,
Cu picioare de alun,
Cu brâu de mămăligă
Şi cu *dălogii* de lapte dulce.
Când zicea: dur!,—cădeà;
Când ziceà: dea!,—mai rău cădeà!
Zi de vară
Până 'n seară,
Nu erà [chip] să ocolească un blid de papară!

Dacă văzuiu şi văzuiu, deteiu de-a dreptul şi fuseiu şi eu aici la loc» (1).

Povestirea a patra

Un părtaş al *dreptăţii* şi altul al *nedreptăţii*. Judecătorii lumeşti, fiind de partea celui din urmă, cel dintâiu, schiop şi orb, e lăsat la o apă, unde aude peste noapte destăinuirile Diavolilor. El îşi dobândeşte sănătatea şi lecuieşte pe fata împăratului. Fiind întrebat de protivnic, îi spune acestuia că a găsit bani într'un iaz. Lacomul merge acolo şi scoate dintr'un ulcior *Sărăcia*, unde o închisese Diavolii, după ce o luase de pe capul unui om de-al lor.

«Se zice că în timpul de demult erau într'un sat doi oameni; unuia îi plăceà *dreptatea*, şi altuia *nedreptatea*. Dela un timp, au început a se certà între dânşii. Unul ziceà că dreptatea e mai mare, iar celalt ziceà că strâmbătatea e mai mare.

Cum să afle ei cine e mai mare? Din pricina neînţelegerii, se duc amândoi să se judece la un judecător:

— Mă rog, domnule judecător, care e mai mare: dreptatea ori strâmbătatea?

Judecătorul zise:

— Ii bună şi dreptatea, cine o poate ţineà, nu-i rea nici strâmbătatea, cui îi merge într'însa.

Aşà—

— Aşà?

Ies amândoi, dar omului care ţineà dreptatea, i se şchiopă un picior. Merg ei cât merg, şi ajung la alt judecător, şi iar îl întrebară:

— Mă rog, domnule judecător: care e mai mare: dreptatea ori strâmbătatea?

Judecătorul răspuse:

— Ii bună şi dreptatea, cine o poate ţineà; nu-i rea nici strâmbătatea, cui îi merge într'însa!

— Aşa?

— Aşa!

Iar pornesc aceştia pe drum, şi omului care ţineâ dreptatea, i se şchiopă şi celalt picior. Merg ei cât merg şi ajung la al treilea judecător. Intrebară şi pe acela:

(1) Culegere din jud. Dolj de d-l Şt. St. Tuţescu.

— Mă rog, domnule judecător: care e mai mare: dreptatea ori strâmbătatea?

— E bună şi dreptatea, cine o poate ţineà; nu-i rea nici strâmbătatea, cui îi merge într'însa!

— Aşa?

— Aşa!

Ei iar pleacă împreună, însă omului, care ţineà dreptatea, îi luă Dumnezeu vederile.

Acum se sfătuiau între dânşii ce să facă, ce să dreagă? Dar omul care erà şchiop şi fără vederi, adică omul dreptăţii, zice.

— Ştii cevà cumetre? Când om ajunge la un pod, să mă laşi pe mine acolo şi să spui acasă la femeie şi la copii că am murit şi m'ai îngropat.

— Bine, aşà oiu face!

Zis şi făcut! Cum ajunge la pod, se auzì hodorogind. Zise omul ce ţineà strâmbătatea:

— Iaca, cumetre, aici e pod!

Iar celalt răspunse;

— Te rog, lasă-mă aici!

Tovarăşul îl ascultă şi îl lăsă acolo. Singur plecă înainte în sat, să spuie de cele petrecute şi să spuie şi femeii, că *bărbată-său* a murit. Insă omul ce a rămas la pod, adică omul dreptăţii, a stat pe pod până noaptea târziu şi pe urmă s'a dus sub pod. A stat acolo cât a stat, nevăzut de nimeni,—numai ce aude că pe aproape de cântători, vin acolo trei Draci. Nevăzându-l pe dânsul, se pun la sfat. Unul zice:

—Ce ai făcut tu azi?

Iar altul răspunde:

—Eu am luat picioarele şi vederile la un om! Dar tu ce ai făcut?

—Eu am luat împărtăşanià din linguriţa popii, când împărtăşià pe fata împăratului, fiind bolnavă tare! Dar tu ce ai făcut?

—Eu am luat sărăcia şi nevoia dela un om al nostru şi am pus-o într'un ulcior şi l-am dat în cutare iaz.

— Şi acum,—zice cel mai mare,—ce au aceşti oameni de făcut?

Zice cel întâiu:

— Omul şchiop şi chior, dacă va pune lut dela izvor la picioare, va puteà umblà, şi dacă se va spălà cu rouă în zori de zi, va puteà vedeà.

Al doilea zice:

— Fata împăratului se va îndreptà numai atunci când s'ar găsì cinevà să se ducă în cutare biserică, în cutare loc, în altarul bisericii, unde este o broască pe care o va tăià şi va luà împărtăşania din ea, şi o va da fetii împăratului, care se va îndreptà numai decât!

Pe urmă au cântat cocoşii de trei ori şi Dracii s'au împrăştiat. Dar omul care şedeà sub pod, le auzì pe toate; se târăşte încet până ce dă de nişte glod, şi pune la un picior, şi-i trece. Apoi pune şi la celălalt picior, şi îi trece şi acela. Putând umblà, se duce *achipuind* pe jos şi dă de iarbă cu rouă; se spală de trei ori pe ochi, şi vede.

Acum el s'a făcut sănătos. Se, iea şi se duce la curtea împăratului, să vadă: nu va puteâ intrà la împărat? Ajungând la poartă, spune slugilor că el este lecuitor şi va îndreptà fata împăratului. Insă slugile nu-l primesc, zicând:

— Au fost doctori peste doctori şi nu au putut-o îndreptà; dar unul ca tine!

Aşà că de-abià a treia zi a putut intrà la împăratul, când acuma, fata erà mai mult gata. Spuindu-i împăratului că el o va îndreptà, numai să facă ce va zice el, împăratul, cam îndoielnic, a spus că va face. A poruncit să puie caii la o căruţă, a luat fata în braţe cu alţii, şi a pus-o în căruţă; pe urmă s'a dus cu ea la biserică, o luară iar în braţe şi o duseră în biserică, de unde, se duse lecuitorul în altar, luă broasca, o tăià, luă împărtăşania din ea şi o dete fetii împăratului, care se făcù bine numai decât, aşà că se putù duce singură la căruţă şi venì sănătoasă acasă.

Ce mare bucurie erà la ei! Se miră [împăratul] cu ce să răsplătească pe omul lecuitor [şi nu află cu ce], aşà că el trăià la curtea împărătească, [întocmai] ca în raiu. In una din zile, împăratul îi zise:

— Să ieai pe fiica mea în căsătorie!

Insă el nu primì aceasta.

Pe urmă trecù mult timp și împăratul iar îi zise; el iar nu vrea. Acum se împliniau trei ani și împăratul îi zice a treia oară, să iea fata, dar el îi spuse adevărat, că este însurat și are copii. Iar împăratul atunci îl întreabă ce plată trebue să-i dea, dar el, foarte cuviincios, îi răspunse:

— Ce vei crede, măria ta!

Atunci împăratul poruncì să-i aducă o trăsură bună, cu patru cai buni, și vezeteu, și îl îmbrăcă bine, îi dete douăsprezece rânduri de haine, blăni scumpe, în sfârșit, tot ce-i trebuì, și îi dete și cheile dela cel mai mare han (1) ce-l aveâ, ca să fie el stăpânul lui de veci, cu tot ce se găsește în el. Omul îi mulțumì frumos și plecă.

Ajunse la han, luă tot în primire, pe urmă se duse acasă la el, să-și aducă femeia și copiii. Când ajunse acasă la el, ce să vadă? Femeia lui se logodià cu altul. La vederea lui, au rămas cu gura căscată. Pe urmă a petrecut o zi în satul lui, și-a luat femeia și copiii și s'a dus la hanul lor.

Când au ajuns acolo, femeia a început a strigà:

— Ce, m'ai adus aici slugă? Eu nu vreau să slujesc!

Insă el zise:

— Nu, dragă, acesta este al nostru și al copiilor noștri!

Și ei s'au pus pe lucru; și le mergeà de minune. In una din zile, vede o tabără de cară că se opresc la poarta lui, ca să bea câte un rachiu. Numai de o dată vede că vine prietenul lui, care îl lăsase la pod, să cumpere rachiu. Ei se recunoscură amândoi și atunci, cel cu hanul, îi chemă pe toți la el, le dădù de mâncat și de băut trei zile, și pe urmă plecară. In timpul cât a stat acolo, l-a întrebat prietenul vechiu pe hangiu:

— Cum ai făcut de ai ajuns așà bogat? — și-l rugă să-i spuie și lui, să se îmbogățească.

Omul cu hanul îi spune:

— In cutare iaz este un ulcior cu bani; cine va scurge iazul și va găsì ulciorul, se va îmbogățì ușor.

Prietenul lui ascultă, se duse și scurse iazul, luă ulciorul

(1) Pretutindeni în text, *hotel*.

și nu-l destupă până ce nu ajunse acasă. Când îl destupă ce să vadă! Iese din ulcior *Nevoia*, lungă de o jumătate de prăjină, și se suì pe cuptor. Ai lui au început s'o bată și s'o alunge iar ea s'a vârît în cuptor, așà că nu au mai putut-o scoate. Și în jumătate de an rămase,--omul nedreptăţii,—cà degetul.

Și așà s'au petrecut lucrurile.

Iar eu m'am pus pe o șea
Și am spus povestea așà (1).

*

In povestirile ce urmează, ideia principală se șterge și nu rămâne decât desfășurarea amănuntelor caracteristice, cari plac mai mult, cum sunt, de pildă, ascultarea Diavolilor de către orb și pedeapsa ce-o găsește nemilostivul.

Povestirea a cincia.

Un leneș și un harnic se rămășesc, pierzând cel din urmă. Orbit, ascultă sfatul Diavolului, se îmbogățește, după ce și-a dobândit vederea, a dat apa oprită de Diavoli într'un sat și a tămăduit pe fata împăratului.

Pe vremile *prăci* de demult, erau doi frați rămași orfani și săraci; unul dintr'înșii erà muncitor, iar celalt, peste măsură de leneș, ca să poată *înciripà* cevà. Cu privire la starea lor, se ieau la sfadă: harnicul stăruià pentru *hărnicie*, iar leneșul ziceà că *lenea* e mai bună. Dela aceasta ajung la rămășag: să meargă la oraș și să întrebe pe vreun școlit, și cel ce va pierde rămășagul, să se lase să i se scoată ochii. Pleacă.

«Iată însă că nu mult după ce s'au pornit ei de-acasă, le iese înainte un domnișor îmbrăcat într'un spenţer mohorît, cu gulerul cămeșii crohmălit, în cap cu o pălărie ca o *oboroacă*, și pe nas cu niște ochilari ca domnii cei mari, în spate cu niște cărţi legate cu *spăcmă* și aninate de vârful unui *parazol*, în picioare cu papuci glănţuiţi, de te-ai fi putut vedeà printr'înșii ca printr'o oglindă, iar în gură cu o ţigară din *pacîcă* de cea scumpă, din care scoteà niște fumuri ca niș-

(1) Culegere din partea de miază noapte a Moldovei, de d-l I. Postulache.

le nouri. Insă acela nu erà domnişor, ci era *Dracul* în chip de domnişor învăţat, mâneà-o-ar acolo unde a inserat, şi nu ş'ar mai pomenì pe la noi».

Pe acest *parpalel*, dară, îl întrebară, şi Diavolul dădù dreptate leneşului: «trebue numai decât să-i scoţi frăţine-tău *boldiţii* din cap».

Peste puţin, Dracul, cu înfăţişarea unui om mai bătrân, dădù la întrebare nouă, acelaş răspuns, astfel că fratele leneş, spre bucuria Diavolului, scoase ochii celui harnic; apoi, îl duse într'o pădure, unde-l lăsă.

Omul se vârî sub o covată. Pe la miezul nopţii, când apar duhurile necurate şi toate *năzărăniile* pocnind şi *bojbăind*, îşi dete samă că deasupra lui ţin Diavolii adunare, spre a-şi da socoteală despre cele săvârşite peste zi.

La întrebarea lui Scaraoschi, un Diavol arată că *a «îndemnat pe un leneş să scoată ochii frăţine-său»*, la care Scaraoschi îi dădù leac: să se ungă la ochi cu roua de pe covată, în răsăritul soarelui.

Alt *Sfântăniţă* spune că a secat toate izvoarele din «ţara de jos»,—iar ca leac, Scaraoschi dădù: să se picure în fântâna împărătească trei lacrămi stoarse de bucurie.

Alt *Sărsăilă* a îmbolnăvit pe fata împăratului; ca leac i se dă să mănânce nouă bucăţele din cele trei pere ce se află tocmai în vârful părului din mijlocul grădinii.

După cele auzite, orbul îşi capătă vederea şi apoi plecă *arţun* (1) în ţara de jos, ajunse la fântâna împărătească şi picură peste *disdele* trei lăcrămi din ochii lui, adunate la dobândirea vederilor.

Mulţumit cu un burduf de galbeni de împăratul ţării de jos, — bântuită de secetă, — plecă spre ţara de sus, la împăratul cu fata bolnavă, pe care o tămăduì, dându-i cele nouă bucăţi, — *coscogemele* bucăţi,—de pere!

Feciorul s'a însurat cu fata împăratului.

La o preumblare dă de fratele său cel leneş, care acuma erà cerşetor, îl miluеşte şi nu peste mult aude că a murit şi a fost îngropat în *troparne* (2).

(1) *Drept, ţintă.*
(2) *Casa morţilor.*

Feciorul ajunge împărat (1).

*

Omenia, pe deoparte, și barbaria, pe de alta, pe cari le aaflăm în variantele studiului d-lui Șăineanu, apar în următoarea povestire musceleană, în care se arată cum unul își scoate ochii, ca să dobândească hrana dela un altul (2).

Povestirea a șasea.

Doi frați. Unul își scoate ochii ca să-i dea celalt cevà de mâncare, la o mare lipsă. Orbit, ascultă Diavolii și se îmbogățește. Cel rău la inimă e ucis de Diavoli.

«A fost odată, ca niciodată, că de n'ar fi fost, nu s'ar povestì.

Au fost odată într'un sat, doi frați. Ăl mai mare trăià înlesnit, că n'aveà copii, dar erà un om hain rău la inima lui.

Ăl mic, o înodà greu de tot, sărmanul, că-i dedese Dumnezeu o spuză de copii. Ajunsese așà de sărac, că de-abià se mai țineau trențele pe el.

Cu toate astea, în casa lui nu erà așâ întuneciune ca într'a frate-său, că se îndurase Sfântulețu' și-l dăruise c'o inimă.... mai bună ca o jimblă caldă!

Pământ de zestre, ce-i drept, stăpânià mai mult ăl mic; căci tatăl lor, când erà gata să 'nchidă ochii de veci, ci-că i-ar fi chemat la pat și le-ar fi zis:

— Dragii tatii, după moartea mea, să 'mpărțiți pământul între voi, dar nu frățește, adică părți drepte; ci eu, cu mintea mea cea bătrână, găsesc de cuviință ca tu să iei mai puțin ca frate-tău, că tu n'ai copii. El are o *șugă:* masa impresurată numai de guri flămânde.

Așà făcură frații, însă de-atunci, ălui mare i se 'nfipse un cuiu în inimă. Ori de câte ori întâlnià pe frate-său, odată se învinețià la față, iar ochii se făceau vii și focoși, ca doi cărbuni aprinși, cari scânteiau de ură și mânie. «De ce el să stăpânească mai mult decât mine?» Asta erà buba lui.

(1) Sim. Fl. Marian, *Răsplata*, povești din Bucovina, Suceava, 1897, p. 27—56.

(2) De aici cred că a rămas răspunsul ce-l dă unul, celui ce îi cere cevà, în loc de refuz: «Scoate-ți un ochiu!», adică înțelegând prin aceasta că-i dă, dacă-și scoate un *ochiu*. Odată cu aceasta, cel ce zice astfel, își *sgâiește* ochii,— sau un ochiu,— trăgând cu degetul pe pleoapa de jos.

De-acì, goană și prigoană!

— Dă-l, mă prostule, în judecată,—îl îndemnau gurile rele; că la bine, puțini te îndeamnă, iar la rele.... câți vrei. Să vezi, că o să câștigi; că *tu* ești trecut cu pământul părintesc în rolul «preciptorului», nu el!»

Bătură drumurile judecății, până le bătogiră ca 'n palmă. Rupseră la opinci și cheltuiră cu avocații toată agonisita. De surda: dreptatea nu mai ieșì deasupra ca untul de lemn... cum e vorba aia!

Odată venì sorocul să plece iar la o înfățoșare. Își luară merinde în traistă pentru câtevà zile și porniră împreună pe jos, că p'atunci nu erau trenuri ca acù, iar tribunalul erà departe, mama focului, poști întregi!—că nu erau așà dese ca acum. Și p'atunci nu ieșise Dracul pe pământ! Nu vezi? Au început oamenii să sboare pe sus ca păsările, că jos s'au săsăturat, trecând ca un vifor turbat în «moftomobilele» alea!

Și,—cum spuneam,—la întoarcere, după vr'o două zile de drum, ajung într'o pădure mare, mare, cu copaci bătrâni.

Se așează la o umbră deasă și încep a cotrobăi prin traiste după merinde, căci acum erau rupți de oseneală și atât de *hupiți* de foame, că li se lipiseră mațele de spate. Ăl mare începù să care la gură, ca de frica morții. El mai aveà merinde, că luase mai multe d'acasă.

Ăl mic însă, nu mai găsì în traistă decât o cojiță de turtă, uscată ca o așchie, cu care, mai rău își întărâtă foamea, în loc să și-o potolească.

Ii scăpărau măselile, iar înaintea ochilor i se făceà întuneric besnă, ca în puterea unei nopți noroase; așà îi erà de foame!

Fratele hain, când mâncà, își sugeà buzele și plescăià într'adins din buze, să facă necaz, mărind pofta lui frate-său ăl mic, care făcuse zâmbre uitându-se cu jind la îmbucătura altuia.

— Fă-ți pomană și dă-mi și mie, măi nene, să 'mbuc de câtevà ori, că de foame ce mi-e, mi s'au muiat și îngreuiat picioarele ca plumbul. Și teamă mi-e,—mi-or împărți oasele, lupii și corbii, p'aici prin pustietatea sa.

— Iți dau, neică, de ce să nu-ți dau? Dar numai dacă ți-i scoate un ochiu!

— Cum să-mi scot eu ochiul, măi nene? De ce mai sunt eu bun fără ochi?

Al mare:

—Nu şi nu! Scoate-ţi ochiul; altfel nu-ţi dau!

Se *perpelià* fratele ăl mic de foame, săracul, şi se sbăteà ca un şarpe, când l-ai isbit cu măciuca 'n cap.

Dacă văzù el şi văzù„că nu-i chip a se lipì de fate-său, zise:

—Dacă mi-oiu scoate ochiul, nu mor. Rămân doar chior; da slut, aşà, barem trăiesc! N'am ce face, trebue să potolesc pustia asta de gură!

Işi scoase ochiul şi numai după aceea primì d'ale gurii.

Ce să-i mai *întihnească* însă lui mâncarea? Că curgeà sângele şiroaie, de-i roşià şi dumicatul, când îl bagà 'n gură.

Işi luară traistele şi plecară.

Până seara obărcăiră pe potecuţile pădurii şi din ea nu mai ieşiră. Bine, că şi pădurea erà mare, dar alta erà pricina; chiorul, oblojit la ochi, se ţineà după frate-său, care în loc de a ieşì la lumină, cotigià tot rasna p'alte cărări. Ii apucă noaptea tot în pădure.

Când *înmurgià*, şezură jos să cineze, că de mult umblet, flămânziseră iarăş. Fratele ăl câinos la inimă s'apucă de mâncat, şi mai cu poftă ca la prânz.

— Mai împrumută-mi, măi nene, şi mie cevà merinde,—zise ăl mic,—că ţi le dau acasă îndoit.

— Poţi să mi le dai însutit. Dacă ţi-e foame şi vrei să mănânci, scoate-ţi şi ochiul ălalt, şi-ţi dau să bagi în tine, până ăi crăpà.

— Bine, măi nene, chior mă văzuşi; acù vrei să mă vezi şi orb, căpătând la drumul ăl mare? Nu ţi-e milă, dacă nu de mine, măcar de *crila* aia de copii, cari-mi rămân muritori de foame!? Un câine n'ar face fapta asta!

Şi se rugă, şi se văicără, de-i plângeau de milă, până şi arborii pădurii.

Degeaba; inima lui frate-său rămase tot *sleiu* de piatră!

In cele din urmă, când foamea începù să rânjească fioros colţii la el, îşi zise:

Rău o fi orb! Dar tot nu e ca mort!

Iar eu zic aşa: N'o fi nimic mai îngrozitor pe lumea asta, decât să te vezi la pieişte, a murì de foame!

— Bine nene, zise chiorul, fie şi cum zici tu! Dar gândeşte-te, că Dumnezeu vede şi o răsplăti vr'o dată pe fiecare după inima lui.

— Ehe, pân' la Dumnezeu... te omoară sfinţii.

— Atunci dar, scoate-mi tu ochiu-ăstălalt, că eu nu mai am curaj!

Nu isprăvise bine vorba, când câinele de frate-său se scotocì degrabă în chimir, şi cu briceagul scoase ochiul fratelui său, cum ai scoate dumneata sâmburile dintr'o ghioacă de nucă.

Chiu! Vai! Ce era să mai facă? Rămase orb-buştean!

Când să plece, orbul se rugă cu cerul şi cu pământul, să-l ducă şi pe el de mână până acasă.

— Ba aia e vorbă, neică! Nu m'oi fi băgat la tine, argat cu simbrie!

— Du-mă, dacă nu, până la cutare fântână, şi lasă-mă acolo, că vine lume să iea apă, şi s'o îndură vr'unul să mă ducă până la căsuţa mea.

— Bine, atâta lucru ţi-oi face.

Il luă de mână şi-l duse la fântână. Acoleà alături era un *bântău* (1). Pe orb, în loc să-l lase pe mal, lângă fântână, îl duse pe malul bântăului, şi-l lasă, acoleâ, crezând că orbul o face cumvà şi-o scăpà în baltă să se 'nece.

Norocul lui, cu nişte blagoslovite de broaşte, cari începură a ocăcăì de mama focului, puse, par'că înadins de cineva,— puterea lui Dumnezeu,—să-i dea de veste, precum că acoleà e baltă, să se păzească. Alt-fel, cine ştie? Poate că în nămolul de pe fundul bălţii i-ar fi putrezit oasele.

Se urcă şi el într'un copac, cu gând să mâie acolo peste noapte.

Pe la miezul nopţii, aude orbul un trosnet de biciu, de hăuì pădurea.

Pe urmă auzì fel de fel de scânceli şi *chorţăneli*.

Ce erà?

Bântăul ăsta era cuibul Dracilor, iar cu biciul trosnià Sarsailă, tartorul lor, când îi chemà la socoteală, să vadă ce isprăvi au făcut peste zi şi să le dea de lucru pentru ziua următoare.

(1) Baltă adâncă, nămoloasă pe fund.

— Eu am făcut... cutare lucru.
— Eu am făcut... cutare lucru.
— Eu am fost la împăratul de am veghiat ca nu cumvà să se vindece fie-sa de *jăinele* alea, pe cari le are de nouă ani!
— Eu am stat de capul ălor doi fraţi cari sunt în judecată, ca nu cumva să se împace. Cevà mai mult: aşà de rău i-am învrăjbit, că fratele ăl mare a scos ochii ălui mic, lăsându-l orb.
— Bravo, băiete! Să trăieşti! Tu ai făcut treabă pe ziua de azi.
Apoi, urmându-şi vorba, adaose cam în sine, însă nu tocmai încet, aşà că auzì şi orbul de sus, din copac:
— Ce lesne s'ar lecuì orbul, dacă s'ar spălà pe ochi cu apă d'asta. Măcar şi fata împăratului: ar fi destul să ude bubele tot cu apă de asta, şi îndată i-ar pierì!
— Eu am fost în cutare loc, de am făcut... aşà şi pe dincolo...
Şi aşà fiecare Drac spuse năsbâtiile ce făcuse în ziua aia. Mă rog: Draci goi! Şi ştiţi dumneavoastră: «Dracul nu face cruci şi biserici, ci întinde numai curse şi piedici!» Pe urmă se potoliră şi încornoraţii, căci plecară fiecare pe la culcuşurile lor.
Orbul nostru nu mai puteà de bucurie, că-şi aflase leacul. Ce somn erà să se mai lipească de el!
Hei, tocmai târziu, când începù să simtă dogoare 'n spate înţelese şi el că acea dogoare nu poate venì decât dela soare, şi că prin urmare, trebue să fie ziuă.
Se dete jos, şi... pâş! pâş! dibuì binişor până ajunse în marginea bântăului. Se aplecă, luă apă 'n pumni, şi când dete cu ea pe ochi... ce să vedeţi dumneavoastră!
Minunea minunelor: odată îi veniră vederile la loc.
Venì la fântână, îngenunchiă la pământ şi făcù câtevà mătănii, în semn de mulţumire lui Dumnezeu, că-i ajutase să-şi capete vederile. Pe urmă băù un căuş de apă din fântână.
Când erà gata să plece, zărì o tigvă pe mal, uitată de cinevà. «Mă miram în ce să ieau eu apă!» O umplù cu apă din balta Dracilor şi pornì drept spre curţile împărăteşti.

Când ajunse la poarta palatului, începù a striga:

Eu sunt doftor iscusit.
Orice boală-am lecuit!

L-aude împăratul.

— Ia fă-te 'ncoa, doftore, să-ţi văd şi eu iscusinţa!

Uite am şi eu o fată bolnavă.

De nouă ani, ea din pat nu s'a mai sculat. Şi toată pricina sunt nişte afurisite de bube. Când ai crede c'o să se vindece, acì pe loc încăţălează şi se face *racilă* şi mai mare.

Ce zici? Te bagi s'o lecui?

— Mă bag, luminate împărate; de ce să nu mă bag!

Las'o pe mâna mea, şi cu rămăşag: dacă te-oiu şăguì, să-mi tai capul.

Pe urmă, împăratul îşi văzù de treburile lui.

Doftorul, spălă bubele fetii cu apă din tigvă, şi, cât ai scăpără din amânar... fata fu în picioare şi începù să cânte şi să joace prin casă şi prin curte.

Pe urmă doftorul merse la împărat.

— E, doftore, făcuşi cevà?

— Făcuiu, luminate împărate! Ia vin de te uită pe fereastră, şi spunem-mi ce vezi prin curte?

Când căscă împăratul ochii, aproape să 'nebunească de bucurie.

Fata erà prin curte; alergà ca o căprioară. Şi erà albă şi fragedă, ca un crin înflorit... Şi mare de... de măritat,—ce mai încoace şi 'ncolo!

— Norocul tău, doftore, că iată ce rânduială am pus eu la cale fetii mele:

Cine o lecuì-o, s'o iea de soţie şi jumătate din împărăţie.

Şi eu sunt un om aşà: mi-a ieşit o vorbă din gură, nu mi-o calc.... de s'ar scufundà pământul sub picioarele mele şi m'ar înghiţì.

Iea-ţi dar fata, că a ta e. Şi pe urmă hai să-ţi măsor şi dreptul de moşie.

— Hei, mărite împărate... «mă lovişi în putina cu ouă»...! Nu ştiu; vrei să glumeşti or să râzi de mine? Insurătoare îmi trebue mie acum?

Eu, d'acù 'ncolo,—vorba'aia: «Mi-am trăit traiul, mi-am mâncat mălaiu...»! Dar, de... dacă nu ţi-ar fi cu supărare, altcevà să facem noi: hai să ne cuscrim! Că eu sunt însurat şi am o mândreţe de flăcău... să-l bei într'un pahar de apă!

— Ei vezi, aşà e şi mai nimerit!

Uite ce să faci, cuscre, c'aşà o să ne zicem de-acù 'ncolo: Eu o să pun 8 cai la trăsură. Să-ţi dau şi un surugiu vrednic, cu biciul ca un şarpe de foc, să te ducă până acasă în grabă.

Să ieai pe gineri-meu şi pe cuscra, şi pe urmă să veniţi încoà, să facem o nuntă..., să se ducă pomina!

Şi, ca să nu pleci dela noi cu mâinele goale, o să-ţi pornesc chiar acum cirezi de vite, turme de oi, herghelii de cai şi o dăsagă plină de galbeni!

Când intră în sat, răsturnat în rădvan şi începù surugiul să pocnească din biciu, credeai că-i neaoş Domn, iar nu un biet om, — ăl pe care-l orbise frate-său în pădure.

Când opreşte la poartă, tot satul se strânsese ciopor, par'c'ar fi văzut cine ştie ce comèdie, şi toţi se minunau de procopseala care-l pălise.

Pe frate-său ăl mare îl mai muşcă un şarpe de inimă. Il luă de mână, îl duse în casa lui (îl găsise dragostea de frate-său), apoi începù a-l *şuhuli* şi a-l descoase de unde i-a venit vederi, dar mai ales, de unde chilipirul ăsta pe capul lui?

— Hei, măi nene? Multe am păţit eu dela tine! Altul, în locul meu, nu s'ar mai uità la tine, ca la un câne mort! Eu însă sunt aşà de larg la inima mea, că le uit pe toate şi iert. Ba îţi spuiu şi de rânduiala norocului meu.

Şi începù să-i spună pe şart, uite aşà... aşà... toată întâmplarea cu Dracii din bântău şi cu împăratul.

Fratele ăl mic iertase pe ăl mare, cu inima neagră, dar pe semne că Milostivul din cer nu vrea să-l ierte pentru atâtea neligiuiri câte săvârşise.

Cum înseră, îşi zise:

— Mă duc şi eu să mă procopsesc. Eu am noroc şi mai mare decât frate-meu, şi te pomeneşti că m'oiu îmbogăţì mai dihai decât el!

Şi aşà de iute pornì spre balta Dracilor, că eu socotesc că nu l-ai fi putut ajunge nici c'un telegar d'ăi buni.

Dacă ajunge la bântău, face şi el ca frate-său: se urcă într'un copac.

Pe la miezul nopţii, aude şi el chiote şi vaiete; apoi trosnetul de biciu al lui Sarsailă, care-şi chemà argaţii, să vadă ce isprăvi au făcut pe ziua ce trecuse.

— Eu n'am mai făcut nimic azi, pentru că orbul meu şi-a căpătat vederi, pe urmă a mers de s'a împăcat cu frate-său, ăl cu care erà în vrajbă.

— Şi eu tot aşà: am feştelit-o de tot pe ziua de azi: fata împăratului şi-a spălat bubele cu nişte apă adusă d'un doftor, şi acì, pe loc s'a tămăduit de ele!

Odată turbă de mânie Sarsailă. Incruntă din sprincene scrâşnì din dinţi şi când trosnì din biciu, clocotì valea mai straşnic ca de bubuitura de tun... iar Dracii intrară în pământ de frică.

Cine a fost pe-aici de a auzit ce-am zis eu? Căutaţi-l şi acù să mi-l scoateţi din pământ, din iarbă verde! Altfel, la toţi vă fac o scăldătoare de aghiazmă!

Incepură Dracii a scotocì. Caută 'n dreapta, căută'n stânga, pănă-l ocheşte un drac sus în tufan.

— Uite cine «ne-a făcut toporu'!» Pe el băieţi!

Alt drac se şi agaţă pe copac ca o pisică şi cât ai clipì fu sus la el.

Il luă în cârcă, şi când îl dete jos, murise pe jumătate.

Pe urmă... unde mi-ţi începură Dracii, măi nenişorule, să-l târnuie; să-l întindă ca pe-o opincă scurtă şi să-i cărăbănească toţi la pumni în spate şi după ceafă! Lasă-i pe Draci, că ştiu ei cum să-şi râdă de om! iar când îl slăbiră împeliţaţii, ce crezi că se mai alese de el? Erà mort de-al binelea!

Pe urmă îl luă Sarsailă d'un picior şi... *buştubuc* cu el în bântău, să-l sature de bogăţie!

*

Fratele ăl blajin la inimă îşi luă mătuşa şi pe ginerica şi pornì la cuscru' împăratul.

Când văzù fata aşà mândreţe de flăcău voinic şi frumos, odată se'mbujoră la faţă.

— E, fata tatii, zise împăratul, îţi place băiatul ăsta pe care ţi-l dăm noi de bărbat?

— Ce tată, zise mireasa ruşinoasă ca toate miresele, dacă vă place dumnevoastră, îmi place şi mie!

— Dumnezeu să vă binecuvinteze, fii tatii!

Şi s'aşezară p'o petrecere, măi nene, de a mers vestea peste nouă mări şi nouă ţări. Nouă zile, lanţ, a ţinut nunta cu cheful ei.

Am fost şi eu la nunta asta: mestecam prin oale şi mai puneam câte-un găvan de sare. Când fu la mâncare, sărmalele sărate potroacă. Ii sare ţăndăra împăratului; luă o sărmă şi svârrr... cu ea după mine. Noroc că nu m'a lovit.

A nemerit pe ciobanul curţii, un mocofan dela munte, drept sub bărbie şi i s'a lipit sarmana de gât.

Şi ci-că din ăla s'ar fi trăgând şi până 'n ziua de azi *guşaţii* dela munte!

Şi 'ncălecai p'un fund de tobă,
Să nu credeţi că ce v'am spus eu, e vorbă;
Vorba v'oiu spune-o altă dată,
Că asta fu... minciună încoronată»! (1).

Povestirea a şaptea.

Cuprinsul povestirei de până aici.

Trăiau de mult doi faţi. Unul aveà avere mare, celalt erà de tot sărac, de n'aveà nici ce mâncà, nici ce îmbrăcà.

Intr'o zi a lui Dumnezeu, fratele cel sărac vine la cel bogat şi-i zice:

— Măi frate, eu oiu prăşì la tine azi, numai să-mi dai mâncare.

— Bine,—zice cel bogat; te primesc bucuros.

La vremea prânzului, femeia celui bogat le aduce de mâncare. Mânâncă cel bogat, da' istui sărac nu-i dă nimic. Bogatul se sătură de mâncare şi săracul de foame.

— Măi frate, da cum ne-a fost vorba? —zice cel sărac.

— Ştii ce bre,—zice istalalt? Dă să-ţi scot un ochiu, şi-ţi dau să mânânci.

— Hai, scoate, numai dă-mi, că mor de foame!

Şi a mâncat flămândul nostru şi s'a sculat iarăş la lucru; erà sătul acum, dar un ochiu în cap nu-l mai aveà.

(1) *Calendarul revistei „Ion Creangă" pe 1912*, p. 168—173.

Prășesc ei până la *achindii*, când se pun iarăș să-și mai potolească foamea.

Povestea spune că nici amù cel sărac n'a mâncat, până ce n'a rămas și fără celalt ochiu.

Se gândește amù fratele cel bogat, ce să facă cu orbul, cum să scape de el, ca nu cumvà să-l iea cinevà la roată pentru ochii lui frate-*su*.

Nu departe erà un pod mare peste o gârlă.

— Ahà,—zice hainul; i-am găsit leacul!

Și-l umflă în spate și-l duce de mi-l toarnă sub cel pod.

— De-amù am scăpat de el, neputinciosul!—zice ist bogat,—că mă făceà de rușine, calicul!

Da orbul n'a mai zis nimic de durerea ochilor, și a rămas în întunericul nopții, sub pustiul podului.

Pe la miez de noapte vin Dracii,—că ei cam acolò se adunau la taifas, nopțile.

— Măi, tu ce ai mai auzit,—întreabă Scaraoschi pe un cornorat.

— Eu am auzit, întunecimea voastră, că este o fată de împărat căreia i s'au stors ochii, și nu vede de loc. A cheltuit împăratul mai toată averea și nici c'a tămăduit-o; doar leacul nu-l știe nimeni afară de mine. Da dacă ar luà rouă de pe lanul ista de grâu, înainte de răsăritul soarelui, și va da pe la ochi, pe loc se tămăduește.

Da omul nostru cel orb, tăceà cum tace chiticul în baltă și vițelul în vacă: una, că-i erà frică de necurați, și alta că a înțeles el că spusa cornoratului celuia, are să fie cu leac.

Dracii și-au mai ținut sfatul lor, apoi s'a făcut tăcere sub pod, c'a rămas orbul singur.

N'a ațipit de loc în noaptea acea, păcătosul ista, de bucurie, că aveà nădejde în sufletul său cel amărît, de cum a auzit vorba Demonului. Cum se făcu ziuă, orbul iese iute de sub pod, se târâie cu greu până la lanul de grâu și se spală cu rouă, după vorba Drăcușorului. Ca din senin, ochii i se fac la loc, și orbul nostru vede întâiu ca prin ciur, apoi ca prin sită și la urmă vede bine, mai bine chiar de cum vedeà întâiu. Strânge apoi într'un șip câtevà *chicuri* de rouă, și întrebând din om în om, ajunge la împăratul cu fetișcana oarbă.

— Luminate împărate, zice el, eu îs doftor bun. Dacă nu ți-oiu vindecà eu fata, să-mi scoți ochii!

— Dacă zici tu că mi-o vindeci,—îi răspunde împăratul,—îți dau aur cât îi încărcà pe patru cai!

Și împăratul a strigat să iasă toți doftorii afară și l-a lăsat pe ista singur.

Intr'un ceas pe ceasornic (1), ochii fetii s'au făcut albaștri ca cerul, căci roua fermecată a zămislit isvoare de lumină. Impăratul, nu mai puteà de bucurie. Omul nostru și-a luat aurul galben-roșiatec și 'a mers într'o doară până acasă, că nu mai știà pe ce lume este, de bucurie. De când se trezise el pe lume, nici nu văzuse un bănuț de aur, și acum să-l aibă în mână? Ei, cum să nu fie vesel acum, când aveà aur cât nu puteà duce!

In satul lui, omul din poveste, s'a făcut gospodar cu vază.

Frate-său îl întrebă o dată:

— Bre, de unde ai bani?

— De sub pod, răspunse ista; de sub podul sub care m'ai aruncat ca pe un câne!

— Măi frate! Știi ce? Scoate-mi și mie ochii și du-mă sub pod!

Zis și făcut.

Pe la miezul nopții, vin iarăși Dracii. Intrebă iarăș Scaraoschi:

— Ce-ați mai auzit, bre?

— Ce să auzim! Fata împăratului s'a vindecat!

— Cum oare, măi? Poate a fost cineva sub pod și-a auzit ce-am grăit noi. Oare n'o fi și amù *nevoia* care ne-a tras pe sfoară? Ia hai să căutăm!—zice iar Scaraoschi.

Și cum *cociobăesc* ei, dau de nenorocitul și lacomul om.

— Ahà, tu mi-ai fost, blăstămatule!—zic ei într'un glas cu toții. Tu mi-ai tămăduit pe fata împăratului? Ce mai vrei amù?

Și l-au sfârticat Dracii în mici bucățèle.

Iacă ce-a pățit fratele cel hain la suflet și lacom. Iar celuilalt, pentru că erà bun la inimă de felul lui, Dumnezeu i-a purtat de grijă (2)

(1) Adică *tocmai* un ceas, și nu *cam* un ceas,—oră,—lucru ce se întâmplă când nu se urmărește ceasul.

(2) Culegere din com. Grăinești, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l M. Barbu.

Scoaterea ochilor o aflăm ca un mijloc de a scăpà de fratele norocos, și de a-i luà averea, în

Povestirea a opta.

Trei frați: doi bogați, nedrepți și al treilea, drept, sărac. Acesta găsește o comoară, iar după ce spune fraților lui, este orbit de aceștia. Ascultând sfatul Diavolului, ajunge bine. Cei doi frați lacomi cad în cursă.

Intr'un sat trăiau o dată trei frați; doi erau oameni cuprinși, chiaburi, că pe lângă muncă, mai dădeau și ei cât puteau pe alături, umblau cu cele hoții și cele fărădelegi, câtă vreme cel de al treilea frate, erà sărac, sărmănelul, c'asa vreà Dumnezeu cu el. Acesta umblà numai cu dreptatea și cu adevărul. Ii spuneau ei, ceilalți, nu-i vorbă:

— Măi, mai dă și pe alături, că nu-i de chip! Nu vezi? Strâmbii mânâncă țara!

Dar dreptul, nu:

— Nu, fraților; lăsați-mă așà, că m'a vedeà el Dumnezeu și sfânta cruce și pe mine!

— Da, da!— tot alde frate-său; se vede c'ai uitat că până la Dumnezeu, te mănâncă sfinții, și că, cine umblă cu crucea, ca crucea se usucă!

Așà a fi, n'a fi, nu-i treaba mea; eu să vă spun ce s'a mai întâmplat după asta.

Intr'o zi,—o fi fost toamnă, o fi fost iarnă, nu știu,—fratele cel sărac scoteà niște rădăcini într'o margene de pădure, pentru foc, pentru iarnă. Pământul erà înghețat, nu erà,— nu știu, da știu că omul nostru, când a dat o dată cu casmaua, voinicește, o dată a auzit, așà, ca și cum ar fi isbit într'o căldare de cele de făcut rachiu. Caută el, mai râcâie cu mâna, vede într'adevăr o căldare mare; scociorăște de jur împrejur, îi dă căpacul la o parte și când colo, Doamne Sfântă Preacurată! O căldare plină tot cu bani de aur strălucitori și netezi, de credeai c'atuncea erau aduși dela tarapană. Să fi fost, așà, cam trei saci de galbeni!

Acù, ce-și zice omul:

— Cu banii de-aici trăiește nu un om, doi; trăesc zece case, cât le-or ține furcile și pământul. N'ar fi cu dreptate

să ieau eu banii toţi; am să spun şi l'alde frate-meu, şi i-om împărţi în trei: de-mi vine mie un sac, apoi ce noroc mai mare decât acesta s'ar puteà pe capul cuivà!

Şi astfel zicând, merse la fratele lui cel mai bogat şi-l rugă:

— Dă-mi, fraţioare, carul, că am o lecuţă de treabă!

— Ce căruţă! Da crezi tu că mi-a venit cu apa? Căruţa mă ţine pe mine bani, măi,—ştii tu?

— Cum să nu ştiu, frăţioare, dar uite cum, şi uite ce-i!

Şi începù fratele cel sărac să spună toată întâmplarea cu comoara din pădure.

— Eu aşà zic, să-mi dai căruţa, şi să mergem tustrei s'o împărţim frăţeşte, şi cred c'o fi bine, dac'o fi treaba cu dreptate!

Bogătaşul a dat numai decât de veste şi celuilalt frate, a înjugat boii la căruţă şi aşà, tustrei au pornit spre poala de pădure, unde săracul dăduse peste comoara cea minunată

Pe drum însă, din una, dintr'alta, ce-şi zic bogaţii:

—Măi, ce să mai umblăm noi acuma la bătrâneţe cu dreptatea şi să împărţim în trei părţi de o potrivă căldarea cu galbeni! Te trezeşti că ne pomenim în doaga fratelui nostru, care a ajuns de nici cânii nu-l spală, cu atâta dreptate cât o strânge la sân!

— Aşà-i de asta,—întăreşte şi celalt frate; mai bine să facem cum am făcut şi până acuma şi să nu mai umblăm cu cheie de biserică în brâu. Hai să-l omorîm pe calic şi să scăpăm pe de-o parte de dânsul, iar pe de alta să împărţim comoara în două părţi, în loc de trei.

Celalt frate, mai-mai să se învoiască. Se gândeşte o leacă şi zice:

— Nu zic că nu-i bine, dar eu socot într'altfel: să-i scoatem ochii şi să-l lăsăm la cutare pod; aşà, nu-i mort, dar nici viu nu se chiamă că rămâne!

Şi astfel, au căzut la învoială, acolo, ei amândoi, cum stăteau în fundul carului. Şi cum fratele cel sărac mână boii, în partea dinainte a căruţii, o dată se pomeneşte cu cei doi duşmani că-i sar în spinare, cu cuţitele în mâni. Nici mai mult, nici mai puţin, unul îi scoate repede un ochiu, şi celalt

pe celalt ochiu, îi fac vânt din căruţă, şi lăsându-l aşà, pe margenea drumului, se duc la comoară, o ridică, o aduc acasă, o împart şi trăesc tare veseli şi mulţumiţi, cum li erà inima şi obiceiul lor de demult.

Acù, să-i lăsăm în pace şi să ne ţinem mai pe-aproape de fratele cel orb şi să vedem ce se mai întâmplă cu dânsul.

Acolò la pod, îl apucă noaptea. Nu trecuse nici un drumeţ, se vede, care să-l fi văzut şi să-l fi dus la o casă de om. Noaptea, pe la miez de cântători, numai ce-aude tartorul Dracilor că-şi întreabă supuşimea despre toate cât ea făcuse peste zi. Răsăriseră cu toţii ca din pământ.

Unul zise una, alul alta, alţii altele, până când unul începe să se laude:

— Eu, astăzi am făcut pe cei doi fraţi bogaţi de-au scos ochii fratelui cel sărac! Ha-ha-ha! Şi să ştiţi că nu-şi capetă vederea decât dacă se va spălà cu apă de la izvorul roşu!

Şi iar:

— Ha—ha—ha!

Altul, la rând, zice şi el:

— Şi eu am orbit pe Verdeş-împărat! Vai de steaua lui! Şi are să mai vadă, când mi-oiu vedeà eu ceafa, că oare, cine focul cel negru, o să-i şoptească la ureche, să se ungă la ochi cu untură de căprioară?

Vine rândul altui Drac, care zice şi el:

— Eu, făcuiu una tot pe calapodul vostru. Ştiţi pe cutare bogătaş cu o singură fată! I-am dat ce i-am dat, şi fata nu-şi mai vine în fire. Atâta jale, atâta trudă şi cheluială face pentru dânsa, atâta lume se frământă pentru fată, că, drept să vă spun, mă doare pântecele de râs! Ha-ha-ha, ha-ha-ha! Şi leacul? Să vă minunaţi, cum mi-a dat în gând una ca asta: fata nu se va face bine decât dacă va luà *rosùrile*! Ha-ha-ha! Ha-ha-ha!

Mai donda-donda! vine pe semne miezul nopţii, că puzderia de Draci întră ca 'n pământ! Da-i vorba că orbul nostru de văzut nu văzuse, dar de auzit, toate câte ieşiseră din gura Diavolilor le auzise. Stătù acolo lipit, cu pământul, până când,— se vede că se făcuse ziuă,—auzì un om mânând boii. Cum simţì că

drumețul se apropie de dânsul, ieşì afară de sub pod şi îl rugă până la pământ, să-l ducă la *izvorul roşu*.

Drumețul îl duse, şi omul se spălă o leacă pe ochi cu apă. Doamne sfinte, că mari ți-s minunile! Orbului nostru, dintr'o dată i se prind luminile la loc, cum fuseseră şi mai înainte, şi începe să zărească aşà, ca prin sită. Se mai spală o dată, vede ca prin cuir; se mai spală şi a treia oară, şi vede mai lămurit de cum vedeà mai înainte.

— Ei, mulțumescu-ți ție, Doamne, că făcuşi dreptate şi cu mine,—zise omul, făcându-şi cruce. Acuma, să-mi ajuți să fac după dreptate!

De-aici plecă tocmai către scaunul lui Verdeş—împărat, unde ajunge într'un târziu. Dintru'ntâi se face că nu ştie de ce-i atâta mâhnire pe la curte.

— Cum nu ştii? Impăratul nostru a dat peste mare cumpănă. Iaca aşà şi aşà,—şi-i spune unul de pe acolo tot amarul împărăției.

— Apoi, am să-l lecuesc eu, zice omul nostru. Să mă duceți la 'mpărat.

Dacă l-au dus curtenii, împăratul îndată a poruncit, după vorba omului, să-i aducă untură de căprioară, proaspăt împuşcată, ca să se ungă la ochi; şi cum s'a uns, cum a văzut mai bine ca 'nainte.

Impăratul i-a dat îndată

Colț de 'mpărăție,
Fată de soție.
Dumnezeu să-i ție,
Până 'n veşnicie,

iar după asta, l-a lăsat să meargă să tămăduiască şi pe fata omului bogat, ca să se ducă mai curând în lume vestea şi povestea despre dânsul.

Aud, aşà, târziu, şi cei doi frați ai lui, şi vin să-l întrebe ce-a făcut de-a ajuns ce-a ajuns?

— Ce-am făcut? Duceți-vă şi voi şi vedeți ce-i acolo! Să vedeți acolo comori!

Cei doi frați lacomi s'au dus, dar acolo au dat peste ceata Diavolilor întărtată pe cel care le furase leacurile. Dracii au scociorît în dreapta şi 'n stânga, au pus mâna pe el, şi

cât ai zice, nici pulberea n'a mai rămas din oamenii nedreptăţii.

Şi asta-i povestea (1).

In sfârşit iată şi o povestire în care, lipsind partea didactică, nu rămâne decât cea care pare mai; bătătoare la ureche, şi anume, furarea sfatului diavolesc şi pedeapsa, - necuvenită aici, -- pentru fratele care doară a căutat să se îmbogăţească mai mult.

Povestirea a noua.

După anumite aruncături cu privire la stările de azi, urmează cuprinsul obişnuit al povestirii.

Erau doi fraţi: cel mare, bogat, însă sgârcit şi *tipos*, iar cel mic, nenorocos, sărac şi *locuit;* de frate-său, om *cinciuit*, nu se puteà lipì, şi de aceea, plecă în toată lumea. Pe drum se întâlnì cu un moşneag care-i arătă un copac la margenea unei păduri, unde se strângeau Dracii la *orândă*.

Intrebaţi de Diavolul cel mare, unul răspunde:

—«Să trăeşti prea 'ntunecate împărat! Eu n'am putut să fac nici o ispravă cu sufletele proştilor la cari m'ai trimis căci acum au sosit nişte dascali învăţaţi, buni la inimă şi iscusiţi, de se pricep mai bine ca un Drac. Dascalii suflă la urechile păcătoşilor câte 'n lună şi 'n soare, de nu mai e chip să-i înşeli cu una, cu două. Ăştia vor să sdrobească sărăcia şi prostia oamenilor, şi atunci ne ducem pe copcă. Numai atunci avem noroc, că *boierii* nu se tocmai uită la ochii acestor dascali; îi muncesc ca pe Draci şi nu le dau [proştilor], mâncare bună!»

Un alt Diavol zice că nu s'a putut apropià de casa unei femei, fiindcă preotul o sfinţeşte la fiecare zi întâi de lună.

Unul, şchiop, a luat ochii împăratului, care se pot lecuì numai ungându-se cu frunze din pomul de deasupra, după ce le va muià în lapte.

După ce lecueşte pe 'mpărat, îmbogăţit, fratele rătăcitor se întoarce acasă, unde nevasta, după nouă ani fără o lună, îl cunoaşte numai după o muşcătură de câne dela o mână.

(1) Culegere din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

Fratele cel bogat, auzind despre chipul cum săracul a scăpat de sărăcie, a plecat şi el la drum, s'a întâlnit cu unchiaşul ce l-a îndreptat la copacul din margenea pădurii, şi acolò. Diavolii i-au făcut felul, crezându-l ispititor al sfaturilor dintre dânşii (1).

(1) *Luceafărul satelor*. an. I, no. 2—3. Piteşti 1910.

CAPITOLUL VIII

Iată atâtea fețe ale credințelor populare românești, cu privire la mijloacele prin cari Diavolul cearcă să strice buna înțelegere dintre oameni: une ori,—și foarte rar, — sub înfățișarea lui obișnuită, iar obișnuit, schimbându-se în persoane cari pot fi crezute, cum ar fi: preoții, călugării, consătenii și mai ales femeile bătâne, cari se pot alipì și de femei, și de bărbați, spre a aruncà sământa zavistiei.

După mine, femeia, în povestirile de până aici, are un rol secondar, și dacă totuș i se dă un rost mai însemnat decât Dracului, acesta se datorește aparenții și malițiosității bărbătești, care, pe tărâmul anecdotii, vrea să facă din femeie un «Drac mai drac decât Dracul»

Că este cevà adevărat în această socotință a barbaților, nu-i locul discuției aici; dar că această este adevărată, după materialul literaturii noastre populare, ca și după a altor națiuni,—nu mai rămâne nici o îndoială.

Iată numai două povestiri bucovinene:

«Pe-un rău făcător,—spune întâia,—îl judecaseră legile la spânzurătoare. Când erà să-i facă sfârșitul, strigă un slujbaș dela împărăție, către prostimea adunată, că de vrea vreo fată, din cele ce sunt de față, să-l iea pe cel osândit, de bărbat, atunci i se iartă osânda iar țara îi dă zestre.

Ce-i drept s'a găsit o fată și l-a luat de bărbat.

Au trăit ei, cât au trăit împreună, și la o vreme, după aceea, se înfățișează cel osândit înaintea domnilor dela judecată și le spune:

— Drept este, domnilor, că mare păcat am săvârșit, și mi se cădeà spânzurătoarea, *dar tot n'a fost așà de greu pă-*

calul, ca să fiu osândit să trăesc cu Dracul. Vă rog, domnilor, dacă se poate, să luați încă o dată judecata, și *mai bine să mor spânzurat, decât să mă osândiți să trăesc cu muierea ce m'a luat!*»

Urmează și a doua povestire:

«Se însurase feciorul și-și luase ce-i plăcuse mai tare. După ce făcură nunta la socru-său, veniră să nuntească *pripoiul* la el acasă.

Fată ce o luase, nu-i vorbă, îi plăceà, dar prea se schimbase dela cununie încoace. Până la cununie erà ea, fata, mai așezată, dar cum părăsise altarul, a dat o veselie peste ea, și tot veselă erà încă și acuma.

Cum ajunseră cu nunta la el acasă și se așezară pe la mese, iar tinerii însurățèi, după cum e obiceiul, în capul mesii, miseasa a început a se veselì, și tot râdeà cu toți, cinstià la toți, de-ți păreà că uitase că-i mireasă.

Dela o vreme i-a venit și feciorului lucrul acesta nu știu cum, și face către mireasă:

— Tu, mi se pare că n'ai văzut încă mirese. Eu știam că miresele mai plâng la nuntă; ia mai plângi și tu!

— *Plângi tu, că ai luat pe Dracul!* Eu de ce să plâng? — răspunse mireasa (1).

Din multele zicale cari caută să zuvrăvească pe femeie, cele mai caracteristice și mai întrebuințate sunt acestea:

Femeia-i calul Dracului;

Femeia-i Dracul ori *Dracul gol;*

Femeia-i mai dihai decât Dracul, sinonimul subtitlului acestei lucrări:

«*Femeia-i mai drac decât Dracul*»;

Femeia judecă pe Dracul și-l mai scoate și dator;

Femeia a 'nălbit sau *îmbătrânit pe Dracul.*

Și dacă în loc de *femeie*, vom rostì cuvântul *muiere,* aceste zicători vor căutà *să spună* încă mai mult.

Pentru a dovedì câtă parte de Drac este în femeie, poporul nostru, ca și altele, are povestirea care spune că *femeia este făcută din coadă de Drac,* chiar când nu este socotită

(1) *Ion Creangă,* VII, p. 210—221.

a fi zidită din *coadă de câne, coadă și coastă de mâță*, cari îndreptățesc în totul presupusa viclenie femeiască.

Iată povestirea:

«Dumnezeu, după ce a făcut pe Adam, a înțeles negreșit că trebue acestuia o femeie.

Atunci a chemat pe un *Înger* și i-a poruncit ca pe când va dormi *Adam*, să-i fure o coastă și să i-o aducă lui, ca s'o menească a fi femeie.

Zis și făcut.

Ingerul a furat coasta cum a știut el și a pornit cu dânsa în mână, ca s'o ducă lui Dumnezeu. Pe drum însă, Ingerul s'a întâlnit cu un *Drac*, care l-a întrebat cam așà:

— Ce-i, heruvime, aia din mâna ta?

— O coastă de-a lui Adam, nene *Aghiuță*.

— Nu mai spune! Și ce faci tu cu ea?

— M'a trimis Dumnezeu-tatăl s'o fur, ca să facă femeie din ea.

La auzul acestora, ce i-o fi trăsnit Dracului prin cap, nu se știe, dar el se gândi să fure coasta dela Înger și s'o ducă la stăpânul său, tartorul iadului.

Și zicând că vrea s'o vadă și el, puse mâna pe coastă, se uită câtevà clipe la ea, o întoarse pe o parte și pe alta, și de o dată o rupse de fugă, cu ea cu tot.

Ingerul stătù o clipă nedumerit, dar desmeticindu-se din spaima ce o pățise, la gândul c'a fost păgubit de Drac, luă goana după el, întinzându-și aripele cât a putut mai mult. Cu cât fugià Dracul de Inger, cu atât Ingerul se luptà mai tare ca să-l ajungă. Și fugiră astfel amândoi cine știe cât.

In sfârșit, Dracul ajunge la iad și dădù să intre înăuntru printr'o gaură, pe unde numai Dracii puteau să intre, așà erà de strâmtă gaura aceea. Ingerul se repezi de o dată ca fulgerul și abià avù vreme să apuce de coadă pe Drac, până a nu apucà să intre in iad. Dracul se trăgeà în iad și răcnià de usturime, iar Îngerul trăgeà și el de coadă, ca să nu-l scape. Trase Îngerul și iar trase, până când la urma urmii se rupse coada și rămase Îngerul cu atâta.

Ce să facă bietul Înger? Mai stă pe gânduri, se mai suci, și la urmă își luă sborul cu coada de Drac făcută mototol, a-

nume ca să vadă Prea-sfântul, că nici el n'a stat de geaba.

Dumnezeu, văzând Ingerul că se apropie, încă de departe a cunoscut că vine cu cevà în mână; deci, n'a mai aşteptat să vadă ce-i şi cum, ci blagoslovì, zicând:

— Femeie să se facă!

Şi femeie s'a făcut» (1).

Mai mult chiar: *Capul femeii se zice că este cap de Drac*:

Iată povestirea!

«Mergând o dată *Dumnezeu* şi cu *Sf. Petru* pe pământ, văzură cum se certà un *Drac* cu o *babă*. Dumnezeu trimise îndată pe Sf. Petru ca să-i despărţească. Sf. Petru se supuse poruncii lui Dumnezeu şi-i despărţì.

Abià ajunse Sf Petru la Dumnezeu, şi ei începură iar a se certà.

Dumnezeu trimise iarăş pe Sf. Petru ca să-i despărţească. Sf. Petru se mânià şi le tăià capul la amândoi. După aceea se întoarse iar la Dumnezeu, făcându-se că n'ar fi făcut nimic.

Dumnezu îl întrebă:

— Cum i-ai despărţit?

El răspunse:

— Le-am tăiat capurile!

Dumnezeu zise atunci:

— Petre, n'ai făcut bine; du-te şi pune-le capurile înapoi.

Sf. Petru se duse şi puse *capul Dracului, babii, iar pe al babii, Dracului,* fiindcă nu se deosebiau. De atunci se zice că baba-i Dracul» (2).

Dacă aceasta n'o face Sf. Petru, o făptueşte *Sf. Spiridon*, cum mai frumos arată următoarea povestire vâlceană:

«*Sfete Spiridon,* făcătorul de minuni, umblà cu *Sfete Petre* pe-o cale. Da Sfete Spiridon se abătù într'o leasă de mă-

(1) Pentru variantele româneşti şi streine, vezi a mea *Povestea lumii de demult*, p. 57 şi urm.

(2) *Ion Creangă*, II, p. 288: «De ce au babele cap de Drac?», — povestire bucovineacă. La fel se aude şi prin jud. Romanaţi. Cfr. *Ion Creangă*, IV, p. 110.

răcini, şi dete peste *Dracul, călare pe muiere.* Sfete Spiridon, de mare ciudă, scoase sabia și le reteză capul la amândoi, și plecă, lăsându-i cărăbănitji. Se duse Sfete Spiridon, ajunse pe Sfete Petre şi-i spuse tărăşenia.

Da lui Sfete Petre îi fu milă, şi zise:

— Rău făcuşi, Sfete Spiridoane, şi poate să se mânie cumvà Dumnezeu pe noi; ar fi bine să te întorci, să le pui capetele la loc. Roagă-te la Dumnezeu, și cum eşti făcător de minuni, o să învieze.

Sfete Spiridon s'a întors iute îndărăt, și de grabă, a greşit capetele: *a pus capul Dracului la muiere, și pe-al muierii la trupul Dracului,* şi i-a înviat aşà. Şi de atunci, toate muierele, câte se trag din blestemata aia de muiere, sunt cu cap de drac, da nu se cunosc de alelalte. Și ce crezi, că muierile ălea lepădate de suflet, cari scot pe Dracul, *cari fac vrăji de învrăjbesc oamenilor, fac de sparg casele rumânilor,* îşi omoară copiii, beau buruieni să nu mai facă copii, şi câte feluri de lucruri nelegiuite,— ce crezi, că alea sunt curate? Nu te mai gândì, că alea *au cevà* din partea *diavolească*» (1).

Intâia variantă o au şi *Francezii,* întocmai ca şi noi (2); alte ori cred că femeia are cap de şarpe, tot dela o taiare de *capete.* Acesta a făcut-o însă, Sf. Mihail, când, în loc de Diavol, a fost şarpele (3).

(1) *Şezătoarea,* III, p. 33.
(2) *Revue des traditions populaires,* II, p. 62—63 şi X, p. 661.
(3) *Ibidem,* II, p. 63.

CAPITOLUL IX.

Povestirile literaturii populare româneşti, cari arată într'adevăr că «femeia-i mai drac de cât Dracul», au cu totul altă cuprindere decât cele înşirate până aici.

Ele sunt în număr de cinci,—adică cinci subiecte diferite, cu aceeaş încheiere: «Dracul este pus sub papucul femeii» dacă nu chiar şi mai mult.

Povestirea întâia.

Femeia dă Dracului să-i facă drept un fir de *păr*. Căznindu-se în toate chipurile, Dracul înălbeşte, dar părul tot strâmb rămâne.

«Ci-că erà o dată un om sărac-sărac şi ăst om nu mai puteà să dea 'nainte, să fi făcut şi aripi. Ce erà să facă el, un suflet,—muierea muiere, copiii mărunţi, pământ puţin. In grădină, lângă casă, era o baltă pe care se încercase fel şi chip s'o sece şi nu putuse. Şi-o dată, cum sta el plouat lângă baltă, gândindu-se la sărăcia *de* e pe capul lui. numai că vede pe *Dracul* ţâşti! din *mătasa broaştei* şi *polinteu* (1) înaintea lui.

Bietului om nici nu-i mai dete mâna să fugă. Dracul prietenos şi *iclean* cum e, începù vorba şi-l întrebă de ce este aşà de *lopsăcat* (2). Şi după ce-i spuse rumânul câte mai trage pe urma sărăciei, Dracu-i zise:

Hai să facem o învoială. Dă-mi mie balta, ca să mă prind slugă la tine fără nici o simbrie şi-am să te scap de sărăcie. Eu ştiu când se pun anii secetoşi şi când cad anii ploioşi; am să te învăţ când să pui bucatele pe coastă şi când ai să le pui pe

(1) Drept, nemişcat. stană [înaintea lui].
(2) Amărît.

padină (1). Dar c'o îndatorire din partea ta: să-mi dai tot-d'auna de lucru, că altfel te-ai dus pe copcă; te curăţ şi pe tine, şi pe ai tăi. Uite-ţi spun, să n'am păcat!

Când auzì bietul om de una ca asta, mai-mai că-i veniă să-i zică să se ducă «unde-a dus mutul, iapa», dar se răsgândì:

— Să 'ntreb şi nevasta,—zice el,—să văd ce-mi spune; să vii *să-ţi dau în bună* în cutare zi, şi tot aici unde vorbirăm.

Intră în casă şi spuse «zapciului» toată tărăşenia cu Dracul. Dar femeia de după sobă:

— Adu-l, bărbate, şi las' că-i dau eu de lucru!

Şi pe vorba muierii, se sucì omul, şi la ziua hotărîtă,—spre baltă.

Dracu-l aşteptà cu răspunsul ca pe un codru verde. Omu-i dete 'n bună şi din clipa aia, îşi şi începù serviciul întunecatul argat. Căpiii răsăriau în somn,—îl visau pe semne,—după ce l-au văzut dintru'ntâi *brichisând* (2) prin curte şi prin casă. Da 'ncetul cu 'ncetul, se 'nvăţară cu el.

Treburile mergeau strună de când intrase 'n curte Dracul. Intorceau oamenii la mirişti: *înciocălă* şi omul nostru plugul şi pornì cu argatul la 'ntors de mirişti. Dracul, când se lăsà pe coarne, întorceà brazdele ca de Jidovi,—da' vezi, ce făceà, ce dregeà el, că boii abià adiau din nări.

— Stăpâne, zise el, să pui bucate numai pe-aici, pe deal, că la vară au să fie înecuri pe rovine!

Omul ascultă de Diavol şi sfatul lui îi prinse bine, că unde începură, nene, pe primăvară, nişte sfinte de ploi; *tornà* cu găleata, nu altăcevà. De sămănăturile de pe vale nu s'alese praful. Numai porumbii pe deal crescuseră nebuni, de nu te vedeai din ei, să fi fost călare pe cal de călăraş: *branişte*, nu altcevà. Cum se *năstimiau* (3) puicele, se şi încurcau, de multe şi mari ce erau. Grânele erau zid, şi pân' la brâu.

(1) Loc jos, lăsat.
(2) Robotind.
(3) Iviau.

Da să nu ne uităm vorba. După ce arară şi *odorîră* (1), puseră sculele la locul lor. Pân' n'a venì iarna, Dracul, meşter cum e, şi ridicase în curtea stăpânului câtevà jitniţe şi pătule. Râdeà curtea de aşà mândreţe de *leahuri* (2). Sărac erà stăpânul, dar erà bogată sluga: Drac sărac, văzut?

Se puse iarna. Dracul se băteà mai mult primprejurul casei: ba tăià lemne şi le băga'n sobă, ba mai da nutreţ la vite, ba cărà apă,—ca tot omu 'n timp de iarnă. Acuma, iarna, zilele, de scurte, scurte erau, da Dracul tot n'aveà de lucru toată ziua.

— Fa nevastă, dă-i de lucru Dracului, că se cam încruntă la noi,—încornoratul; dă-i de lucru, că ne prăpădeşte. Tu ştii îndatorirea noastră!

— Las' bărbate, lasă-mi-l în samă; îi dau eu de lucru!

Se gândì cât se gândì *a* muiere şi găsì de lucru pentru Drac; îi dete un *floc,* ca să-i facă ce-o şti el, numai să-l facă drept, drept, ca firul din mustaţa pisicii. Il puse bine pe Diavol cu lucrul ei. Muncià cât muncià bietul Drac pe-afară, şi când venià 'n casă, luà din firidă flocul şi s'apucà de lucru: îl sucià, îl răsucià, îl învârtià, îl mai trăgeà prin gură,—de geaba: flocul se făceà iar covrig. Dar Necuratul nu pierdeà nădejdea: cât mi ţi-e de lungă seara de iarnă, bietul Drac se muncià, de-i curgeau năduşelele măzărate. Se căznià să 'ndrepte flocul: mai suflà pe el, îl mai ţineà întins între palme,—de surda. Când îl întrebà, în bătaie de joc, prefăcuta de stăpână-sa, dacă a isprăvit treaba, el răspundeà în silă că mai are.

Azi azà, mâine aşà, trecù şi iarna: începură să crape mugurii şi să răsară ici şi colo de sub podul de frunze ghioceii, ghioceii cari pe tâmplele Dracului răsăriseră vetre-vetre de pe la miezul iernii.

Primăvara dă de muncă omului: Dracul puse bine flocul şi se apucă de munca câmpului. Aşà trecù primăvara, aşà şi vara. Toamna venì cu bişag de bucate şi de toate pentru stăpânul Dracului: gemeau jitniţele, şi furcile pătulelor o por-

(1) Isprăvirà [aratul].
(2) Ecareturi.

niseră într'o parte. Stăpânul nu mai pomenise așà bișag. Ce să vă mai spun. Omul nostru se chiaburì!

Dete iar zăpada și iar se apucă Dracul de lucru. Parcă-i veniă greu să mai înceapă iar cu *canunul* din anul trecut, dar câine-câinește, luă iar lucrul. Dar afurisitul de floc, de ce-l suciă Dracul, de-aia *se cocârgià* mai rău, când îl slăbià din sucit.

— Ei,—gândì Dracul,—să știi că-mi pune capul lucrul ăsta, dar ce să fac: așà *m'am legăluit.*

O iarnă încheiată răsucì și 'ntinse bietul Drac flocul și nu mai ajunse să-l facă «drept ca firul din mustața pisicii», cum îi ceruse stăpână-sa.

Când ajunse 'n primăvara, capul Dracului erà colilie.

Desnădăjduit că și-a găsit nașul cu muierea, asvârlì lucrul din mână și-o ștearsă, lăsând și baltă și tot, și pe stăpânu-său procopsit. Și vezi, de-atunci se zice că «muierea a albit și pe Dracul» (1).

Varianta întâia.

Un om de mult, de când vacul
Se învecinà cu Dracul:
El aveà o moșioară
Și Dracul o fâșioară,
Ins'a omului lucrată
Ca o grădină curată,
Iar a Dracului băltoasă,
Glodoroasă și ghimpoasă.
Și așà, Dracul ca Dracul,
Vrând să-și mai lărgească lacul,
Păzește când nu e omul,
Ii smulge din margeni pomul,
Câte putin, puțin sapă,
Cade pământul în apă,
Vine omul în livede,
Tot răul făcut îl vede.
Intreabă, răspunde Dracul:
Că pân' acì i-a fost lacul,
Și că acì e hotarul,
Unde și-a bătut el parul.
Bietul om iarăș îl lasă,
Merge necăjit acasă.
Dracul iarăș mută parul
Și-și mai lărgește hotarul.
Vine omul, iar se ceartă,
Ii arată și pe hartă,
Că i-a 'mpuținat pământul
Și că-și are tot cuvântul.
Intr'acestea zise Dracul:
— Ce tot ceartă în tot vacul?
Ori tu să pierzi o moșie,
Ori lacul al tău să fie;
Ai, să facem 'învoire,
Cu zapis, cu întărire,
Ca să fiu fără simbrie.

(1) Impărt. de d-l Gh. F. Ciaușanu, com. Făurești, Jud. Vâlcea.

Să-ţi slujesc acasă ţie,
Dar însă numai atâtă
Pe o vreme hotărîtă,
In care să-ţi fac tot treabă
Una după alta 'n grabă,
Iar cât n'oiu aveà poruncă (1)
Ca să mă pui la vreo muncă,
Şi la mijloc timp va trece
Până când să număr zece,
Atuncea a ta moşie
Cu totul a mea să fie;
Iar pe când oiu aveà treabă
Poruncită tot în grabă,
Atunci şi a mea făşie
S'o ieai drept a ta moşie.
Zise el:—Cât despre asta,
M'oiu sfătuì cu nevasta;
Stai aici până m'oiu duce
Şi răspuns îţi voiu aduce.
Se duce dar şi vorbeşte,
Cu nevasta sfătueşte
Ce meşteşuguri să puie
Pe Dracul ca să-l supuie,
Să-l facă 'n necaz să crape
Şi de gâlceavă să scape.
Socotindu-se nevasta,
Ii zise:—'N pricina asta,
Fă zapisul, te 'nvoeşte,
Tocmai după cum voeşte,
Că ştiu eu să-i dau lui muncă
O dată dintr'o poruncă,
Numai nu uità, ci scrie,
Şi mie supus să-mi fie.
Astfel dacă sfătueşte
Şi cu Dracul se 'ntâlneşte,
Făcù zapis, în el scrise,
Toate cele mai sus zise,
Ş'acasă dacă-l aduse
Să-i argăţească (2) îl puse.
Dracul iar la tot cuvântul
Se pornià iute ca vântul
Şi 'ndată, în mare pripă,
Făceà lucrul ca 'ntr'o clipă;
Şi isprăvind, venià 'n grabă,
Zicând:—Mai dă-mi şi altă treabă!
Ş'atât făceà orice iute,
Iar cât când îi zicea:
—Du-te,
El răspundeà:—Este gata,
Porunceşte-mi acum alta!
Omul alta-i dă să facă,
Neavând nici timp să tacă,
Că cum îi ziceà din gură,
Il făceà 'ntr'o 'nvârtitură!
Omul tremurà de frică,
Neştiind ce să mai zică,
Şi cât pe acì săracul,
Era să-l încurce Dracul;
Iar femeea lui cum vede,
Vreme fără a-şi mai pierde,
Merse 'n pripă, se ascunse,
Un păr de subsuori smulse,
Eşì, i-l dete în mână
Şi-i porunci ca stăpână,
Zicând:—*Apucă 'ndreptează*
Acest păr, întins să şează,
Oricum ştii, mi-l încovoaie,
Dar de-l rupi, dai de nevoie!
Dracul, luând păru 'n grabă,
Zise 'n gându-şi:—Ce mai
treabă!
Şi 'ncepù să-l netezească,

(1) Iar când n'oiu aveà porunca [dată].
(2) Nu poate fi: «Să-i *argăsească* îl puse».

Să-l întinză, să-l căsnească.
Il bagă 'n gură, îl moaie,
El mai rău se încovoaie;
Il mai iea iar, îl mai linge,
Mereu în gură-l întinge,
Il iea 'n deşte,—l netezeşte,
Să-l întinză, se munceşte:
Dar geaba, nu se 'ndreptează,
Mai mult se 'ncârlionţează;
Se necăjeşte, *se sburdă*,
Dar toate-i erau de surdă,
Par'că îi veniă să crape,
Gândind, moşia să-şi scape;
Fierbeà 'n el de ciudă fierea:
Cum să-l rămâie muierea?
Se făcù 'n acea zi seară,
Mâine îl apucă iară.
Şi-a treia zi înserează
Şi el tot nu-l îndreptează.
Trecù săptămâna, luna,
Căsnindu-se tot într'una,
Femeia tot îl zoreşte
Strigând: — De, de, isprăveşte,
Şi du-te de adă apă,
Că fierea în mine crapă
D'atâta multă zăbavă,
Fără să faci vreo ispravă!
El merge, apă s'aducă,
Şi iar de păr se apucă
Ea iarăş îi mai strigă:
—Hai de-mi fă o mămăligă!
El şi—aceasta isprăveşte
Şi iar părul netezeşte.
Ea îl strigă iar să saie
Cevà lemne să mai taie;
Şi-abià iar iea păru'n mână,
Ea la altcevà îl mână;
El neavând cuvânt, tace,
Când una, când alta face;
Vai de el, Dracul, sărmanul,
Căsnind, îi trecù şi anul.
Al doilea an porneşte,
Tot cu părul se munceşte,
De necaz, să se înece,
Că şi-al treilea an trece;
Anii treceau şir ca lanţul
Şi muiere-l jucà danţul,
Tot mereu să-i imputeze,
Părul ca să-l indrepteze;
Şi-atât se necăjià Dracul
Cu pustiul păr, săracul,
Cât începù să-i albească
Părul, şi să 'mbătrânească,
Ba şi cocoşat rămase
Neviindu-i să se lase,
O muiere să-l supuie
Şi moşia să-şi răpuie.
Dar în cele de pe urmă,
Moartea, care toate curmă,
Scăpă şi de dânşii Dracul
Şi iar îşi stăpânì lacul.
Dar cocoaşa din spinare,
Şi barba crescută mare
I-au rămas ca moştenire
Spre veşnica pomenire,
Că muierea de când veacul,
A îmbătrânit pe Dracul! (1)

Varianta a doua. Are numai sfârşitul ca mai sus.

«Erà o dată un cioban şi aveà o femeie straşnic de frumoasă. Intr'o zi îi dă o sută de lei, să se ducă'n târg, să

(1). A. Pan, *op. cit.*, p. 135-137.

cumpere ce-o vedeà cu ochi, şi i-a fi drag.

Cumpără ea ce cumpără de o sută de lei, şi porneşte spre casă, şi stă în margenea târgului supărată. Trece un *popă* şi-o întreabă că ce are de-i aşà supărată. Ea îi spune că i-a dat bărbatu-său o sută de lei ca să-şi cumpure din târg tot ce-a vedeà cu ochii şi i-a fi drag, că ea a cheltuit suta de lei, iar lucruri n'a cumpărat nici pe jumătate din câte-i erau dragi. Popa-i dă o sută de lei să meargă decuseară la dânsa.

Iea femeea paralele, se 'ntoarce 'n târg şi mai cumpără şi din suta asta de lei, şi iar stă supărată în marginea târgului. Numai ce trece din nou un *popă* pe lângă ea; o vede aşâ frumoasă şi supărată şi iar o întreabă că ce are. Femeia-i spune de ce; atunci popa îi dă o sută de lei ca să se ducă la ea pe la miezul nopţii.

Femeia se întoarce în târg de mai cumpără şi de suta asta, şi când se întoarce spre casă, stă în marginea drumului tot supărată. De unde şi până unde, iaca mai trece pe lângă dânsa un *popă* şi-o întreabă că de ce-i aşà de amărîtă? 'Ea-i spune şi-acestuia ca şi celorlalţi că i-a dat bărbatul o sută de lei ca să-şi cumpere din târg tot ce o vedeà cu ochii, şi ea a cheltuit banii, dar de cumpărat nu şi-a cumpărat nici pe jumătate. Şi-i mai dă şi popa ista o sută de lei, învoindu-se cu ea să se ducă 'n zori de ziuă.

Mai cumpără femeia încă şi de suta asta ce-a mai văzut şi ce i-a fost drag, şi vine acasă cu cumpărături de patru sute de lei. Bărbatul ei, când îi face socoteala şi vede că 'n loc de marfă de o sută de lei, are de patru sute, încremeneşte. Femeia-i spune totul şi se sfătuesc cum ar face să iasă mai bine.

După ce s'au pus la cale, se duce bărbatul la crâşmă de mai iea vreo trei păhare, ca să fie mai cu curaj, iar o dată cu seara, se întoarce acasă şi se bagă 'ntr'o şură.

Nu trece mult şi vine popa de decuseară: bate'n uşă, femeia-i dă drumul, râd ei, vorbesc, beau, mănâncă, numai ce aud bărbatul la uşă:

— Vai de mine, — prinde a se bocì femeia, — iaca a venit bărbatu-meu; ce să mă ştiu face! Ştii ce, una, părinţele? Bagă-te în horn; şi cum vine trudit, s'a culcà şi-a adormì, iar eu ţi-oiu da drumul sfinţiei tale!

Popa, de cuvânt, se vâră 'n horn, și tot așteaptă să iasă bărbatul, dar pace!

Numai ce s'aude bătând în fereastră: popa de miezul nopții. Bărbatul se furișează în tindă, iar femeia dă drumul popii în casă. Beau, mănâncă, mai vorbă, mai șagă,— iacă se trezesc cu bărbatul la ușă. Până una, alta, femeia îl vâră și pe aista 'n horn.

Acolo dă peste celalt popă. Și unul gândià de celalt că-i Necuratul, și se rugau lui Dumnezeu să-i isbăvească de ispită, dar nici unul, nici altul nu 'ndrăsnià să zică cârc! de frică ca nu cumvà să se 'ntâlnească cu hop de chică!

Șade bărbatul cât șade, și când aude pe popa despre zori, se dosește tiptil. Popa intră și el în casă, bea, mai mănâncă, și numai se trezește cu bărbatul. Femeia, ce să facă, unde să-l ascundă?

— Poftim în horn, părințele!

Când colo, dă peste ceilalți, și prinde a-i ghiontì:

— Ptiu! ucigă-vă crucea, Necuraților! Ce cătați aici?

— Eu îs popa din cutare sat; tu ești Ucigă-l-toaca!

— Ba tu, ba tu,—încep a se ghiontì care din cotro, cu vârf și 'ndesat.

— Ba eu îs popă; și eu tot popa cutare, dar de unde și până unde ai venit aici?

— D'apoi tu!

Și 'ncep fiecare *palaranie*, cam cu jumătate de gură. Da unde face bărbatul de colo:

— Doamne, măi femeie, ia adă niște pozderii, ba mai ogrinji, și umple cuptorul!

— Ce ți-a mai năzărit bărbate! Las' pe mâne.

— Ce pe mâne! Mâne oiu vedeà atuncea ce-oiu face; adă-mi acum,—haide, repede și de grabă, că vorba multă, sărăcia omului; nu te codì, că știi tu moarea mea,—îi srigă omul răstit.

Iese femeia afară de aduce ce-a poruncit bărbatul său, și după ce umple cuptorul, îi dă foc.

Popii din horn,—mai mult morți decât vii. Numai de o dată că se ridică fum de umple casa și nu se mai știe nici în

cer, nici în pământ, de fumărie ce erà. Mai zăboveşte omul cât socoteşte, şi zice nevestii:

— Acum cred că le-a fi dat pe nas dragostea!

— Ba şi peste cap, bărbate!

Şi când se duce omul la ei, îi găseşte claie peste grămadă. Sgâlţie pe unul,—pace! Il trage afară,—el mort ca toţi morţii: numai ochi ieşiţi din cap.

— Da prea degrabă mi-ai trecut în câmpii raiului, părinţèle; aş fi avut cu sfinţia ta puţină răfuială.

Trage de picioare şi pe celalt popă, îl scoate afară, se uită la dânsul,—ca şi cel dintâiu.

— Mi-ai scăpat şi tu din palmă; ia să-l văd şi pe al treilea!

Dar nici acela nu erà mai tare de fire, aşà că nu scăpase mai uşor decât ceilalţi.

Se uită mocanul la ei,—pare că-s fraţi, aşà samănă de bine, cu ochii holbaţi cât pumnul.

— Oare cum aş face să scap de ei?

Da omul ista erà putred de bogat şi n'aveà decât un singur copil, în cât ar fi fost în stare să deie nu ştiu ce, numai să scape cu obraz curat. Mai umblă, se mai învârteşte, ce să vezi: îi iese *Necuratul* înainte şi-i zice:

— Te văd năcăjit; ce-mi dai mie să te scapi de popi?

— Ce mi-i cere!

— Bine; să-mi dai ce ai tu mai scump la vieaţa ta.

— Ţi-oiu da,—îi zice mocanul.

Şi-i aduce un popă. Dracul îl umflă în spate şi se duce cu el de-l aruncă într'un iaz. In vremea asta, scoate mocanul pe al doilea popă şi-l pune 'n tindă. Apoi iese înaintea Dracului şi-i zice:

— Aşà ai dus tu pe popă?

— D'apoi cum să-l duc mai bine, decât dacă l-am înecat în iaz?

—Nici vorbă; hai şi l-ăi vedeà în tindă!

Necuratul se cam iuţeşte, şi cu supărare, umflă popa 'n spate, şi-l aruncă 'n iaz.

Mocanul pusese acum pe al treielea popă pe prispă afară.

Necuratul, cum ajunge şi dă cu ochii de popă, fără să-i

mai spuie nici un cuvânt, prinde al dojenì și a-l ghiontì: cum de l-a înecat de două ori și tot a ieșit?

— Da las că am să-ți fac felul, și de nu ți-a plăceà, să nu-mi spui pe nume.

Îi leagă apoi câtevà pietre de mâni și de picioare, se duce cu el la iaz și bof!

— Na, că mult gândiai să mă chinuești? De ești voinic, haide, ieși acuma dacă poți.

Pe când se înturnà la mocan să-și ieie plata juruită, întâlnește un *călugăr* cu cartea subsioară, ce se duceà să sfințească o biserică.

— Ahà! bine spuneà mocanul că tot vii înapoi; încaltea te-am prins; să vezi de nu ți-oiu face felul!

Și după ce-l *dobzelează* cum știe el mai bine, îl aruncă într'o sărătură și vine către mocan de-i grăește:

— Bine ziceai, măi creștine, că tot se întoarce popa 'napoi! Să vezi! Pe când veniam, l-am întâlnit cu cartea în mână apucând într'acoace. L-am judecat eu, las', de m'a pomenì!

— Iertate să-ți fie păcatele, că m'ai scos de la mare belea! Hai să-ți plătesc.

Apoi intră în ocol, prinde doi boi în funie și i-i dă.

— D'apoi asta ți-a fost juruita, măi badeo?

— Da care să fie?

— Ce, asta ți-i mai drag pe lume?

— D'apoi cum socoți; firește că boii.

— Mă rog, să am iertare; ia bine sama și vezi că-i băiatul!

— Ferească Sfântul; băiatul e drag nevestii, iar mie, boii și avuția.

— Mai bine dă-mi ce-ți cer, că de nu, mâne noapte te întâlnești și tu cu popa în iaz!

— Las', mai omule, nu te mai pune în poară cu unul ca dumnealui. Eu zic, ca o femeie proastă ce sunt, să i-l dai, de mi-a face ce i-oiu zice.

— Fac, răspunse Impelițatul.

— Bine. Auzi bărbate, că se prinde? Să facem înscris.

— Doamne, femeie, ce-ți pui tu mintea cu *Uciganul*, —îi șoptește omul la ureche.

— Las' pe mine,—îi răspunde femeia tot pe 'ncetul; de m'a întrece, a mea să fie ruşinea!

Fac înscrisul şi femeia aduce *trei fire din păr de porc* ca să-i facă din ele *un ac ş'un suvac*. Necuratul, ca vântul, se duce la un fierar de iea *foiul*, ilăul şi toate *halaturile* de câte aveà trebuinţă. Apoi, face jăratec mare şi pregăteşte să împlinească cuvântul ce-a dat femeii. Iea un fir de păr, îl încălzeşte, [şi tot îl] mai încălzeşte, până se face scrum. Il iea pe al doilea, îl încălzeşte mai pe departe, îl pune pe ilău, îl bate cu ciocanul sdravăn, îl îndoaie şi iar îl bate. De unde vede că n'are ce-i face, se chibzueşte că mai trebue încălzit. Işi face socoteală şi-l încălzeşte, îl bate cu ciocanul până îl găteşte de zile. Atunci iea şi pe al treielea fir de păr, îl încălzeşte mai departe, mai pe aproape, îl suceşte, îl învârteşte până ce îl arde.

— Ştii ce? zice Necuratul, eu nu pot face nici ac, nici suvac; dă-mi copilul să mă duc!

— Ba nu ne-a fost tocmeala aşà, bădişorule! Dar vezi, nu vreau să zici că nu-s milostivă; mai na-ţi un fir de păr: să-mi faci dintr'însul o spelcă după *pruba* asta ce ţi-o dau,—iar de nu, să ştii că ţi s'au închis cărările şi să-ţi ieai tălpăşiţa, că cu mine ţi-i în cârcă!

Iea Ucigă-l-toaca părul, îl îndoie după prubă,—el nu şade; dă să-l turtească cu ciocanul,—nici atâta. Işi face socoteală că tot cu focul trebue să-l lucreze. Il mai suceşte, îl mai cârneşte, şi la urmă-l pricopseşte ca şi pe celelalte.

Atunci Diavolul, de necaz, isbeşte foile dinaintea uşii iar el se duce pe sus, şi se vede numai un fum în urma lui. Iar omul se uită la femeie şi dă din cap:

— Amarnică mai eşti tu, măi femeie, că nici Dracul nu ţi-a venit de hac» (1).

Varianta a treia. «Erà o dată un om îngreuiat de gloată multă. Locul ce-l aveà de munca nu-i erà de ajuns. Se duce românul la boier, se căciuleşte cum ştie şi cum poate, şi cu mare ce greu capătă o falcie de loc. Ce să puie pe el? Aveà

(1) E. Sevastos, *Poveşti*. Iaşi, p. 127 şi urm. —Sfârşitul şi în I. A. Zanne. *Proverbile Românilor*, II, 149.

vituțe multișoare. Se sfătuește cu femeia și samănă pe el mălaiu (mieiu).

Iacă dă Dumnezeu o secetă după asta. Când se duce omul pe la ogor, îl vede tot negru, cum erà când l-a sămănat. Scârbit și amărît, blăstămă locul și-l *dă Dracului* cu tot ce-i pe dânsul.

Cum a scăpat omul vorba din gură, numai iaca se arată și *Dracul* în chip de om.

— Ce-ai zis, măi române?

— Al Dracului să fie locul ista cu tot ce-i pe el, că am muncit de geaba și n'am nici o *hasnă* (1) de el!

— Bagă de samă ce-ai zis; să nu-ți întorci cuvântul, că eu-s Dracul.

Și de-o dată, numai scântei și fum se făcù înaintea omului.

Hăt într'un târziu, omul se duceà la târg. Drumul îi era cam pe lângă locul unde sămănase el mălaiul. Cum mergeà, trage cu ochii la ogor. Care nu-i fu mirarea când văzù pe locul lui un mălaiu așà de frumos și de mare, că erà bun de secere în toată vremea! Cât nu s'a căit omul că l-a giuruit Dracului, și tare-i păreà rău de ce făcuse.

Seara, când se întoarse omul dela târg, spuse femeii lui de frumuseța mălaiului.

— Mă duc mâne, bre omule, să mă apuc de secerat!

— Cum să te duci, măi femeie, dacă-i giuruit Dracului! Nu te mai cercà, că cine știe ce, poate, ne-a venì pe cap!

Las' pe mine, bărbate, că ți-l frec eu pe Dracul, de nu i-a mai trebuì să-și puie boii în jug cu noi!

A doua zi, femeia își iea mâncarea și secerea, și pornește la secerat mălaiul. Cum ajunge, pune hainele și demâncarea jos, și, pe lucru, voinicește, măi tată!

Nu seceră trei snopi, și Necuratul se și arătă femeii:

— Ce faci tu acolo, muiere? Nu știi că locul ista mi-i dat mie de bună voie de barbatu-*tu*?

— Ba știu!

— Ei, atunci, de ce ți-ai luat nasul la purtat și-ai intrat aici?

— Ca să secer!

(1) Folos.

— Cum, să seceri, dacă-i mălaiul meu?

— E al tău, ce-i drept, dar bărbatu-meu ţi l-a dat ţie într'o ciudă, şi pe mine nu m'a întrebat. Ca să fie de tot al tău, să-mi faci şi mie o treabă.

— Care?

— Ia, să-mi îndrepţi părul ista,—şi femeia smulge de subsioară un fir de păr creţ. De li-i face drept, al tău să fie mălaiul!

Dracul s'a năcăjit fel şi formă de dimineaţă şi până la amiază, ca să-l îndrepte şi n'a putut. Datu-l-a el prin gură şi l-a udat; întinsu-l-a el în toate chipurile, şi părul, de ce-l întindeà şi-l udà, de ce şi mai tare se încreţià. Şi-aşà, ciuda l-a cuprins pe Necurarul, de-a însurit şi-a înălbit ca varul, şi-a dat dracului şi el pe femeia, care l-a înălbit, şi-a fugit pe pustiu, de unde venise, şi mălaiul a rămas al femeii.

Şi de atunci a rămas vorba că femeia a înălbit pe Dracul»(1).

Varianta a patra. Dracul s'a dus o dată la o şezătoare de fete şi neveste. Se prefăcuse Sarsailă într'un flăcău aşà de frumoas, de nu mai erà altul ca dânsul. Când a intrat Necuratul în casă, ochii tuturora s'au îndreptat la el. Pe fetele şi nevestile tinere le-a şi săgetat el prin inimă, numai pe o femeie stătută şi bună de gură, de-i mergeà meliţa ca moara, n'o putù biruì.

Glumele şi hazul, cari încetaseră la intrarea flăcăului, începură din nou *şì mai şì*. Dela glume, trecură la poveşti, între cari cel mai meşter erà Sarsailă. Fiindcă la poveşti multora le vine a căscà şi li-i somn, şi începură pâcâlelile. Şi aici Ucigă-l-crucea erà meşter.

Numai femeii ce n'o putuse săgetà prin inimă, n'avù ce-i face.

După ce Sarsailă le-a pâcâlit pe toate, vine şi la femeia cea stătută, cu faţa smolită şi c'un păr negru şi creţ ce cădeà în cârlionţi pe frunte şi îi zice:

— Ei, lelică, ia te uită la mine!

Femeia se uită la Ucigă-l-crucea în ochi, şi nu se spăriă de uitătura straşnică a lui Sarsailă.

(1) Culegere din com. Murgeni, jud. Tutova de d-l M. Lupescu.

— Ce-ţi pofeşte spinarea, tinereţă?

— Dumitale ce să-ţi găcesc?

— Mie, uite ce să-mi faci,—şi vâră mâna subsioară şi scoate un păr gros şi creţ; mie să-mi îndrepţi părul ista, să nu fie creţ, fără să-l rupi, şi fără să-l subţiezi.

Incepe Necuratul să întindă părul, să-l netezească ca să steie drept, dar oricât s'a năcăjit, n'a fost de chip. Văzând el că nu-l poate îndreptà, părul fiind uscat, începe a-l da prin gură şi a-l udà. Părul însă, udându-i-se, i s'a încreţit *şi mai şi*. Şi s'a năcăjit Ucigă-l-crucea trei ani şi trei luni, să-l îndrepte, de se făcuse alb la cap cum îi varul, de ciudă, şi nici c'a putut să îndrepte părul.

Şi multe a fi păţit el, Sarsailă, de când l-a făcut Dumnezeu şi n'a înălbit, dar de femeie, care *are şi ea trei peri de-ai Dracului în ea*, a înălbit. Şi de atunci ştie toată lumea că numai *femeia a înălbit pe Dracul*» (1).

Varianta a cincea. «Un om aveà un petec de loc lângă moşia unui Drac. Dracul tot mereu luà din locul omului, mărindu-şi *balta* sa. La urma urmelor, omul se necăjeşte şi se iea la ceartă cu Dracul, după care (2) însă, se învoesc, făcând o prinsoare şi anume: Dracul să slujească la om un an de zile şi să facă tot ce i se va poruncì. Dacă Dracul va îndeplinì bine tot ce i se va cere, atunci locul să rămâie al lui.

Slujeşte Dracul pe om, făcându-şi slujba bine şi în toate, astfel că rămăseseră numai câtevà zile până să se împlinească anul. Omul, speriat, se vorbeşte cu nevasta, cerându-i sfatul. Femeia îi răspunde să n'aibă frică. Şi smulgând un fir de păr dela subsioară, îl dă Dracului, cerându-i ca să-l descreţească. Dracul iea firul şi cearcă toate mijloacele de a-l îndreptà. Il trage prin dinţi, îl încălzeşte la foc, îl bate cu ciocanul, şi firul mai rău se încolăcià. In cele din urmă, văzând Dracul că această poruncă nu o poate îndeplinì, fuge ruşinat, cu *părul albit* de atâtà trudă, şi lasă omul în pa-

(1) Culegere de d-l M. Lupescu, Zorleni-Tutova. Ca neapărată încheiere, d-sa scrie: „Dacă a înălbit pe Necuratul, ce să mai zici de un biet bărbat!"

(2) Socotesc că greşit se scrie: ...după *ce*...

ce, rămânând păgubaş şi de slujitul de pân' aci. Şi astfel a rămas vorba că *muierea a înălbit pe Dracul»* (1).

Varianta a şasea. «Diavolul de felul lui, e negru ca ceaunul. Numai de mare foc a fost inălbit şi el odată, şi iată cum:

Auzise un flăcău că şi Diavolul ajută uneori la îmbogăţirea omului. Şi aşà, cine l-o fi povăţuit, să-i fie după cap (2), — a plecat într'o zi să caute pe Diavol.

A mers ce-a mers, şi într'o pădure, s'a întâlnit cu un alt flăcău, călare pe un cal negru.

Ce cauţi, măi băiete?

— Ce să caut? Sunt şi eu un biet de băiat sărac, şi am plecat să găsesc pe Diavolul, să mă îmbogăţească.

— Aşà? Află, băiete, că eu sunt ăla.

Şi când îi mai iea sama băiatul, vede că-i ies *Incornoratului* două coarnele de sub pălărie, şi o dată se făcù şi pe tot corpul, negru ca luciul de mămăligă.

— Mare minune, — zise băiatul, mai speriindu-se o leacă.

— Vrei, mă, să te 'mbogăţesc? — zise Ucigă-l-toaca.

Vreau!

— Aşà? Uite ce e: hai să mă bag eu slugă la tine cinci ani, să-ţi fac avere câtă-i vrea. La urmă însă, să te bagi şi tu la mine slugă, tot cinci ani. Te bagi?

— Mă bag, — zise băiatul.

Şi a intrat întâiu Diavolul în slujbă la flăcău, — că flăcău erà băiatul cu prinsoarea, — şi s'au dus acasă la el.

Acolo Diavolul iar s'a schimbat la faţă şi i-a adus bani mulţi, mulţi, până i-a făcut o bulie de galbeni.

Aşà. Apoi s'a însurat flăcăul şi şi-a făcut şi el casă şi masă în rândul oamenilor.

Acù Diavolul erà trenţos şi alergà în toate părţile. Nevasta omului, — stăpâna, — zice bărbatu-său.

— Da bine, măi omule, de ce nu bagi slugă un om mai cum se cade? Cum ţii tu prăpăditul ăsta de nevoie?

(1) Zanne, *op. cit.*, II, p. 284-5.

(2) Prin Moldova, expresiunea este: «să-i fie de cap», „de cap [şi de picioare] să-i fie [şi să-i rămâie]".

— He, he, nevastă! Tu zici că e mic și eu nu pot să scap de el.

Așà? He... De ce te vaiți tu! Lasă că-l puiu eu la munci grele, și scapi.

— Bine, nevastă: numai să nu ți se înfunde.

Așà. Nevasta se ține de vorbă.

Intr'o zi, cum sta la foc să mestece mămăliga și Diavolul sta în tăciuni lângă ea, odată-l plesnește cu făcălețul peste mână și-i zice:

— De ce stai acì, mă? Nu vezi că turnăm mămăliga pe masă și n'avem ce mâncà? Adu-mi în pripă o tipsie cu pește proaspăt dela Dunăre.

— Aoleu! zise Diavolul; păi, acum mă duc stăpână! De ce nu mi-ai spus dinainte?

Hei... Cât erà pân' la Dunăre! Dar Diavolul, cât ai clipì, a și venit cu peștele dela Dunăre, înainte ca nevasta să toarne mămăliga pe masă.

— Ti, bată-l Dumnezeu! Nu e chip să scap de el!—tot ziceà românul, și tot trist și tot pe gânduri sta. Femeia, văzându-l mereu așà, îl întreabă într'o zi:

— Da ce ești, măi bărbate, trist așà?

— Cum să nu fiu? Uite, sluga asta nu e decât Dracul, și l-am băgat pe cinci ani. Mai are un an și după aia trebuie să mă bag eu slugă la el.

— Așà? De ce nu-mi spuneai mai dinainte? N'ai grijă că te scap eu.

Și într'o zi, pe când sta femeia la foc și frământà o pâine, Diavolul sta și el acolea pe talpă. Da femeia, când să puie pâinea pe masă, odată se rățoește la Drac:

— Tu ce păzești, mă, acì, de stai degeabă?

— Păi ce să fac?

— Uite ce!

Și iea femeia un fir de păr dela subțioară, i-l dă 'n mână și-i zice:

— Na firul ăsta de păr. Ai grijă ca până oiu tăià eu pâinea pe masă, să-l faci drept cum e cuiul de șiță, și alb, că altmintreli, să-ți ieai potecuța d'aici. Până-acù ți-a fost, băiete!

— Acù, stăpână!

Şi când zise aşà, se şi apucă de muncă, se face Diavolul negru, negru peste tot, aşà cum sunt ei din fire, cornoraţii ăştia. Femeia însă nu se *leşeşte!*

— Săracul bărbatu-meu, nu minţià.

Şi s'apucă Diavolul să îndrepteze firul şi să-l întărească. Bate cu ciocanul, trage-l prin gură, ca să-l îndrepteze, aş! Unde erà pomana aia? Că părul, şi mai rău se 'ncârligà! De ce-l băteà, d'aia se 'ncovrigà mai tare:

Femeia de colo s'a silit şi a tăiat pâinea pe masă, că tot îi erà frică c'o isprăvì cu bine Necuratul; pe urmă l-a chemat să mănânce.

— Mai aşteaptă, stăpână, că nu l-am îndreptat; mai stăi niţel.

Mai aşteaptă ce mai aşteaptă, şi... Diavolul, canunindu-se, şi-aruncă ochii în oglindă. Acolò, ce să vază? Albise de tot săracul, peste tot corpul, aşà că nu se mai puteà face negru. Ba şi părul şi barba îi erau ca miţa oii albe!

— Hai mă, hai mai tare la masă!

— Mai stai niţel, stăpână!

— *Iele*-al dracului!.. De când şade lângă mine şi nu l-a făcut!

Apoi o dată s'a auzit «poc!» Şi-un miros greu s'a răspândit în toată casa. Plesnise Diavolul de necaz, după ce albise... şi se mântuiseră creştinii de Sarsailă.

Şi aşà, femeia a 'nălbit pe Dracul!» (1).

Varianta a şaptea. Un flăcău a fost luat de nevastă o fată de popă, care nu mai aveà pereche sub soare de rea şi de afurisită. Intr'o zi, neavând omul alt chip ca să se scape de dânsa, o legă la ochi, îi legă mânile la spate, o puse într'o căruţă şi pornì cu dânsa, s'o ducă undevà, departe, departe, unde s'o lase, şi de unde să nu se mai întoarcă.

După vreo trei-patru zile de mers, se oprì, o scoborî din căruţă şi o lăsă legată de un copac, iar el pornì înapoi spre casă.

Acolo, iată că vine un Drac la dânsa.

— Ce sbieri aşa?

(1) C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 204—206 (nota).

Da tu cine eşti de mă intrebi?

— Eu sunt Naiba!

Dacă eşti Naiba, apoi, fă bine şi mă desleagă!

Şi Diavolul o desleagă şi-o întreabă:

— Pentru că ţi-am făcut un bine, să-mi spui şi tu mie: cine este mai iscusit: Dumnezeu ori Diavolul?

— Mai iscusit, pe lumea asta, –răspunse nevasta,—este întâiu Dumnezeu, pe urmă femeia, şi tocmai la urmă este Diavolul.

Ucigă-l-crucea, să crăpe de ciudă că l-a orânduit femeia cu iscusinţa nu numai după Dumnezeu, dar încă şi după femeie. De aceia îi zise:

— Dacă şi tu, o muiere, te lauzi că ieşti mai deşteaptă decât mine, să vedem, cel puţin, dacă ştii să mă pui la o treabă pe care eu să n'o pot face!

Vrei, adică, rămăşag?

— Vreu!

-- Şi pe ce?

Dacă te-oiu rămâne, să mă iei în spinare şi să mă duci până în dâmbul cela, căci până acolo este locul sfânt, şi eu nu-l pot călcà!

— Dar dacă te-oi rămâne eu pe tine?

— Ce mi-i cere, aceea ţi-oiu face!

— Să mă duci şi tu, tot în spinare, de aici şi până acasă, la bărbatu-meu!

— Noroc să dea Scaraoschi!

— Şi mie, noroc să-mi dea Dumnezeu!

Femeia, scoase numai decât *trei fire de păr de subsioară* şi le dete Dracului.

— Uite, să mi le întinzi, să nu mai fie sbârcite!

— Că, ce mai treabă mare!

Diavolul, luă firele de păr, le întinse de capete, le suci, le învârti, le udă în gură, le uscă la foc, dar de geaba, căci perii, în loc să se întindă, mai rău se sbârciau.

Şi s'a trudit Necuratul, până i s'a înălbit părul din cap de amar şi de necaz. Din cele trei fire de păr, unul i-a rămas între dinţi, unul se rupsese tot bătându-l cu ciocanul, şi cel de-al treilea sfârâise în foc.

Femeia a 'ncălecat atunci pe Diavol, i-a pus frâul în gură, a luat o cruce în mână şi a 'nceput să boteze pe Necurat, să mâie repede la drum.

— Mai este mult, nevastă, până acasă la tine?

Apoi, de: o târâitură de băţ; mai mult, nu cred!

— Dar încotro? Tot înainte?

— Incotro oiu vedeà cu ochii, — îi răspunse femeia, că vedeţi, nici dânsa nu ştià bine.

Apucă Diavolul cu femeia la apus, şi fuga! şi fuga! nouă luni de zile, dar paci! să deà peste casa femeii.

Femeia îl struniă, îl blagosloviă cu crucea în creştetul capului şi porniă apoi spre răsărit.

Dracul, iar fuga! fuga! alte nouă luni de zile cu femeia în spinare, dar tot de geaba. Pe unde ajungeà şi întrebà de casa cu omul singur, nu aflà pe nimeni să-i dea un răspunş mai de bucurie: «nu ştiu, n'am auzit!

Hâţ! alte nouă luni spre miază zi şi alte nouă spre miez de noapte, când bodaproste, tocmai la trei ani de zile, ajunseră şi ei la locul dorit.

Femeia sărì jos din cârca Diavolului şi-l trimise în casă, să mai iscodească.

— Greu ţi-i fără femeie, omule?

— Cam de-o mie de ori mai uşor ca 'nainte.

— Dar unde ţi-i nevasta?

— Am dat-o Dracului de pomană. Dacă o mai ţineam o zi cu mine, îmi scoteà peri albi, nu alta! Şi mi-am zis: decât să mă călărească ea pe mine, mai bine s'o călărească Dracii pe dânsa.

— Dar dacă a fi tot dânsa şi de-asupra Diavolului?

— Mai ştii!

Că chiar aşà: nu mai departe, află că ţi-am adus o aici afară!

— Dar cine eşti dumneta?

— Dracul!

Şi femeia, draga lui femeie, scumpa lui femeie, scumpa lui nevestică, neasămuit de scumpă lui sub soare, intră în casă, cu mânile amândouă în vânt, să-şi cuprindă bărbatul şi să-l sărute.

— Dar cine, dracul, te-a adus, nevastă?

— Cine vrei decât chiar el!

— Ptiu! piei Necuratule, cruce de aur cu noi!

— Mă duc dar oiu pomenì cât oiu fi și-oiu trăì pe fefemeia care m'a înălbit; dumneata, vezi acum ce faci cu dânsa și trimite-mi și mie răvaș ca să aflu cum o mai duceți! (1).

Și, de bună samă, nu sunt toate aceste povestirile cari vorbesc despre pățania Dracului (2).

Povestirea a doua.

Femeia înălbește pe Diavol prin cicăliturile ei.

Un om ca toți oamenii aveà o femeie ca toate femeile: afurisită foc și cătrănită, mânia lui Dumnezeu. Ce să facă omul, să scape de dânsa? Se gândì fel și chip, până când îi zise:

— Hei, nevastă, nevastă

— Ce-i bărbate?

— De-ai știì tu ce știu eu, Doamne, Doamne!

— Și ce știi tu, bărbate?

— Lucru mare!

— Mare?

— Mare de tot! Știu o comoară în puțul cel părăsit; și știi tu cât îi de mare comoara ceea? Grozav, și pace! Mâne seară mă duc s'o scot și s'o aduc acasă; am să-mi fac mie o pereche de ciobote și ție o salbă, să se ducă vestea. Ca tine, nimeni n'are să mai fie! Mâne sară mă duc!...

Iar în puțul părăsit nu erà comoară, cum nu-s eu popă!

Muiercana atâta așteptà; că-i una, că-i alta, că ea se duce la o vecină, că are treabă.

— Te duci?

— Mă duc!

— Du-te, femeie, da să vii degrabă.

— Acuși!

(1) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(2) N'am putut aveà la 'ndământă colecția *Timpului* redactat de Eminescu, unde, după mărturia d-lui I. Baican, s'au publicat «vr'o cincisprezece anecdote» dintr'un șir de subiecte între cari cetim și „Cum a îmbătrânit Ileana pe Dracul" și „Rămășagul Ilenii cu Dracul pentru discrețirea unui fir de păr dela Ileana" *(Convorbiri literare*, XLVIII, p. 607). Cele două titluri, se pare că se referă la acelaș subiect.

Şi s'a dus, adică s'a dus la puţul părăsit şi s'a dat în puţ cu gâtu 'n jos. In puţ a dat de *Dracul*,—Dracul în carne şi oase, cu părul negru, cu ochii roşii şi cu unghii pe la coate.

— Cine eşti dumneta, jupâne?—îl întrebă femeia.

— Apoi, eu-s *Naiba*.

— Aşà? Vra să zică ţi-a mirosit şi dumnetale a comoară? Hai? Las' că-ţi arăt eu comoară. Unde ai ascuns-o?

— Că, să fiu al dracului, dacă ştiu,—Scaraoschi de colo.

— Aşà, nu ştii? Ptiu!

Şi-l scuipă pe Ucigă-l-crucea drept în creştet.

— Da stăi, femeia lui Dumnezeu, că nu ştiu nimic; să n'am parte de lumânare, dacă ştiu eu de comoară; să mor spânzurat, să mă trăsnească Sfântul Ilie din cer; vino-ţi în fire şi lasă-mă în pace!

— Nu ştii? Ptiu! ptiu! ptiu!

Şi iar l-a mai stupit pe Diavol de trei ori în creştetul capului.

Dracul se jurà şi femeia îl stupià; Dracul se afurisià în tot felul şi femeiuşca omului iarăş îl stupià. Şi l-a stupit o noapte întreagă-întreagă, că-şi blăstămà bietul Drac şi ceasul în care se născuse. Mă rog: o noapte să stai alături c'o femeie ca aceea, nu-i lucru de glumă!

In vremea asta, bărbăţelul se aşezase pe vatră, suflà în foc şi râdeà de se prăpădià, că pricepuse dela început pasul nevestii lui cea dragă.

A doua zi merse la puţul părăsit c'o frânghie, să-şi scoată odorul afară. Scoborî frânghia, o scutură să vadă de-i greà, şi când crezù că femeia s'a apucat de capăt, trase în sus; când colo, ce să vadă? Ucigă-l-crucea alb, alb, ca un moşneag de o sută de ani.

— Ce-i asta pe tine, prietene?

— Of, bodaproste că m'ai scos la faţa lumii; m'a 'nălbit nevastă-ta astă noapte?

— Vai, vai, vai!—omul, de colo, de-abià ţinându-şi râsul.

— Toată noaptea: ptiu! şi ptiu!, ptiu! şi ptiu!; de asta-s alb; bodaproste că m'ai scos la faţa lumii, că dacă mai stăteam cu dânsa o noapte, îmi luà Avram sporul!

Şi aşà a îmbătrânit muierea pe Dracul! (1).

(1) Culegere din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

Varianta întâia.

Un român, săracul,
Căpătase o femeie
Chiar jupită de pe Dracul:
Gândià lumea 'n cap să-şi ieie.
Nu ştià ce-ar face
Doar ca s'o împace.
Tot ce-i aduceà,
Ei nu-i mai plăceà.
De amar plângând,
Ce-i veni în gând?
«Plăti-ţi-ar Dumnezeu,
Eşti un lucru rău.
Eu îs popa tău!»
Cum gândeşte,
Şi grăeşte:
—Măi femeie, ştii cevà?
Eu îţi voiu spune dar tu cată
Să mă spui la lumea toată;
Ori, mai bine, nu-ţi mai spun!
—Omule, tu eşti nebun!
—Când ai şti tu ce ştiu eu,
Ai înebunì mai rău.
—Haide, ce-i? ia zi o dată!
—Eu ţi-oiu spune, dar tu cată,
De cumvà mă dai pe bete,
Atunci, să te-aţii, băiete:
Ştii, sub poala de pădure,
Pe unde culegem mure,
La fântâna părăsită,
Comoară nepreţuită,
Acolo i de bună samă.
—Haide, şi pe mine iea-mă!
Amândoi se pregătesc,
La fântână o pornesc.
—Lasă că mă cobor eu!
—Cum nu; tu eşti nătărău
Şi ca vai de capul tău!
Vrei s'ascunzi banii de mine!
Las' că mă duc eu mai bine!
Omul în fântân' o lasă
Şi el se întoarn' acasă.
Ea 'n fântână dă de *Dracul.*
Vai de capul lui, săracul,
Ce-i fusese scris să tragă!
Ea-l tot mustrà, el o roagă
Ca să-l ierte, nu-i de vină...
Ea-i càtà mereu pricină:
De ce-a venit la comoară?
Şi cu vorbele-l omoară.
Il tot mustră, îl stupeşte,
Pân' din negru, îl albeşte.
Românu-aşteaptă trei zile
Şi femeia nu mai vine.
Ş'atunci, n'are ce lucrà?
Par'că Dracu-l îndemnà:
El se duce la fântână,
Apucă frânghia 'n mână,
Iute-o trage pân' afară,
Să şi ieie femeia iară,
Socotind: câte-a păţit,
De-acuma s'a'ncuminţit.
Când colò, pe Dracu-l scoate.
Vrea să fugă, dar nu poate.
Dracul i se tângueşte,
Cu lacrămi îi mulţumeşte,
Că l-a scăpat dela foc
Şi că vrea să-i dea noroc.
Şi îi zice:—Iat'ascultă
Şi fără zăbavă multă,
Impăratu o fată are
Ce-i bolnavă de născare
De ducă-se-pe-pustii.
Acolo tu ai să vii
Şi prefă-te-un doftor mare.
Ai să fii a ei scăpare.

Şi ţi-a da-o de soţie,
Jumătate 'mpărăţie.
E a ta,
Dar nu uità:
Pe aceasta-i vindecà,
Le alta n'ai ce càtà,
De cumvà te-ar mai chemà.
C'apoi vai de pielea ta!
La ureche să-i şopteşti
Că tu eşti
S'o mântueşti.
Zapisul îl iscălesc
Şi în drumul lor pornesc.
A făcut cum l-a 'nvăţat
Şi cu fata de 'mpărat
Românul s'a însurat.
Trece o lună,
O săptămână,
I-a trimis răspuns şi carte
Un împărat de departe,
Ce-l rugà să-l miluiască,
Şi fata să-i mântuiască,
Cum o dată îndreptase
Pe a sa împărăteasă.
Greu la deal şi greu la vale!
Cum să le puie la cale
Şi cu cinste să rămâie
In a sa împrărăţie?
El se duce la 'mpăratul
Ce-i cerù leacul şi sfatul,
La fată soseşte
Şi astfel îi şopteşte:
—Iată-mă-s că am venit.
Dracul la el s'a răstit.
—Cum aşà, ai îndrăsnit,
Zapisul de n'ai păzit?
Nu gândeşti ce te aşteaptă
Şi ce cumplită răsplată
După faptă ţi se vine?
—Rău, amar şi vai de mine,
Aş fi vrut să dau de tine,
Şi am venit să te 'ntâlnesc,
Pe-aiurea nu te găsesc.
Şi te rog, ai îndurare
De suferinţa mea mare
Şi să-mi dai a ta povaţă
Cum să-mi scăp a mea vieaţă:
Femeia ce-a stat cu tine.
A venit acum la mine
Şi amar mă pedepseşte
Şi ca 'n foc mă schingiueşte,
Că de ce te-am scos pe tine,
Că unde eşti, că ea vine
După tine!
—Vai de mine,
Vai de capul meu saracul—
Şi ţuşti!, o tuleşte Dracul (1).

Varianta a doua. Se povesteşte că a fost o dată un Drac pedepsit de stăpânul lui, tartorul Dracilor, să stea în fundul

(1) E. Sevastos, *Anecdote poporane*, p. 13-17. — Această păcăleală,—a Dracului aici, o întâlnim şi 'n alte povestiri, unde înşelată este ori *Moartea*, ori *Arhanghelul Mihail*: cfr. T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 82 şi urm.
Sub forma ei românească, fără însă de a pomenì de înălbire, povestirea aceasta o aflăm şi la Ruşi (L. Leger, *Recueil de contes populaires slaves*, Paris, 1882 p. 35-39).

unui puț. «După ce stătuse acolo mai multe milioane de ani când erà aproape să-și termene osânda, tartorul ăl mare dete brânci peste el unei *babe*, care trecea prin apropiere.

Baba, cum căzù și dete peste Drac, începù a-l luà la ocări, blesteme și cicăleală, în cât, când i se împlinì termenul osândii și-l scoaseră afară, toți Dracii se minunară de el, văzându-l încărunțit numai pe o parte a capului.

Intrebându-l ceilalți Draci de ce a îmbătrânit numai pe o parte, el le răspunse că baba care a căzut peste el, atât de mult l-a cicălit, în cât a cărunțit numai pe partea care a stat întoarsă către ea.

Și d'atunci se zice că unele babe sunt atât de rele și cicălitoare, încât au încărunțit și pe Dracul!» (1).

Varianta a treia. «Un biet om avù norocul să trăiască, vezi Doamne, cu o femeie ce nu mai încăpeà în piele de iute și de rea. Își mâncà zilele cu dânsa, și pace! Cum s'ar fi purtat,—de geaba; încercase fel și chipuri, mai cu binișorul, mai cu bătaia,—tot de geaba: pielea rea și răpănoasă, ori o bate, ori o lasă. Ziceà și ea:

—De mi-i bate, cât mi-i bate,
Dintr'a'mele nu mi-i scoate!

O mai luà omul iar la *câlțăil* de cânepa Dracului,—femeiușca lui însă își urmà pevestea, *belenjind* niște ochi la dânsul, cât ulcicele și zicând:

De mi-i bate c'o nuià,
Tot o fi pe voia mea!...

Deci iscodind așà, din *babe*, omul nostru i-a aflat leacul și descântecul, și într'o bună zi, a dat-o într'o fântână.

Ce să se mai pomenească?

Trece un călător pe lângă o fântână și nu știà de cele întâmplate. Fântâna adâncă! Scoate el o ciutură de apă,—când colo, de ciutură se ține și *Dracul*,—ducă-se pe codri,—și iese și el. Da slab și prăpădit, bietul *Michiduță, și alb la cap*, cum îi helgea!

— Om bun!—strigă Necuratul.

— Ce-ți este?—se răstește speriat călătorul.

(1) *Gazeta Țăranilor*, XXII, no. 7.

— Fă-ţi o pomană, mă rog, şi scoate-mă de aici

— Da ce-i!

— Nu mă vezi cât îs de îmbătrânit?

— Ce-ai păţit?

— Of! Femeia cea rea este în fântână aici şi mi-a scos peri albi! In vreo câtevà ceasuri m'a îmbătrânit cum n'oiu îmbătrânì nici în 50 de ani!

— Iaca, te scot! răspunse omul, trăgându-l afară.

Diavolul ieşì şi zise:

— Bodaproste, om bun, bodaproste! Unde mi-i trimite, m'oiu duce şi prin glod, şi la arie, şi la cărat greutăţi, numai de femeia cea iute şi *crijoasă* să scap,--bătù-o-ar patruzeci de geruri după cei patruzeci de sfinţi, s'o bată!..

Şi aveà dreptate *Neprietnicul*. Căci două lucruri îl scot pe om, ca şi pe Diavol, din casă: fumul şi femeia rea!» (1).

Varianta a patra. Veţi fi auzit că femeia a înălbit pe dracul! Asta nu-i adevărat, adică, nu că l-a'nălbit de tot, ci numai pe jumătate, şi iaca întâmplarea:

Un om, pe lângă că erà sărac, mai aveà şi o nevastă de cele care te fierbe în şapte ape şi tot nu te lasă. Ce să facă el? O iea întro zi, o vâră într'un sac şi o duce s'o asvârle într'o groapă. Acolo tăman se întâmplase să fie şi locuinţa Dracului.

Bun! O lasă omul şi pleacă înapoi acasă.

Peste câtvà vreme, se duce din nou să vadă dacă mai suflă ori ba. Când să se apropie de groapă, aude un văiet încet:

— Valeu! valeu! Am să mor înălbit, şi nimeni nu vine să mă scape!

S'apropie omul mai mult, şi când se uită, ce vede? Femeia lui alături de Drac, şi Dracul, cu partea de cap din spre femeie, albă--albă!

Dracul iar începù să se vaite.

— Valeu! valeu! Iea-o de aici, că mă omoară! De când ai asvârlit-o peste mine, vezi-mă 'n ce doagă m'a adus!

(1) D. Furtună, *Cuvinte scumpe*, p. 8—9.

Şi omul l-a scăpat pe Diavol dela o scârbă, în schimbul unei comori.

Da să ştiţi: pe cine-i veţi vedeà albi în tâmple, acelora, muierele «le-au scos peri albi». Acolo i-au sărutat şi ele! (1).

Cuprinsul acestei povestiri îl aflăm şi în *Asia mică*: omul îşi duce nevasta,—care necurmat îi cereà podoabe,— într'un puţ, unde-şi făcuseră Dracii sălaş. Acolo ea a căzut pe capul Necuraţilor, aşà în cât «în scurt, şi Dracii se săturară până în gât de ea, cum se săturase şi bărbatu-său».

Nu se vorbeşte despre *înălbirea capului*, dar aceasta se înlocueşte cu a doua parte a povestirii:

Ca să scape de nevastă, Diavolii făgăduesc omului ce vine a treia zi, că vor intrà în fata Împăratului, îmbolnăvind-o, că el, de va venì acolo în chip de doctor, ei vor ieşì şi astfel va fi bine plătit. I se pune însă condiţie să nu intre în casa vizirului când Diavolii îi vor îmbolnăvì fiica. Omul iea piatra de deasupra fântânii. Dracii ies şi merg la Împărat, unde intră în fată. Omul însănătoşează fata dar se duce, sub ameninţare, şi la vizir. Acolo, ca să scape de Draci, le spune:

—«Eu n'am venit să vă gonesc din inima fetii, ci pentru a vă înştiinţà că nevastă-mea a ieşit din puţ şi aleargă încoace pentru a vă cere vestmântele şi sculele!» (2).

De altfel nici această a doua parte de povestire, nu este străină de literatura noastră populară (3).

Din Oltenia avem următoarea povestire în care acestă a doua parte este la fel cu povestirea asiatică de mai sus; ea se leagă, cam stângaciu, cu o întrecere între femeie şi Drac, din care, după nepriceperea Dracului, ar rezultà că acesta a fost înălbit de femeie.

Iată această povestire:

«Mergând un om şi c'o fată pe drum, s'au întâlnit cu un Drac. Şi Dracul le-a zis:

— Buna ziua, om cu *omoaie!*

Fata i-a răspuns:

(1) Culegere din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

(2) Carnoy, Nicolaïdes, *Traditions populaires de l'Asie mineure*, p. 173-7, ap. G. Ciauşanu, *Superstiţiile poporului român*, p. 411-3.

(3) V. p. 112—113.

— Vai de mine, domnule! Nu e om cu omoaie, ci muma acestui om, este soacra maicii mele!

Şi Dracul nu s'a priceput şi |puţin a lipsit că n'|a crăpat de năcaz.

|Omul şi cu omoaia| au fost: tată şi cu fata lui, Neaga.

De a dracului ce eră, fata seceră şi ziceà că coseşte!

|La vremea ei s'a măritat|. Bărbatul său ziceà că seceră şi ea că coseşte, şi aşà a mers aceasta până când ea a zis că moare. Bărbatu-său a lăsat-o să moară şi s'a pregătit s'o îngroape.

La îngropare, Dracul, de bucurie, i-a ieşit înainte (1) şi i-a zis omului:

— Foarte bine că m'ai scăpat de Neaga (2), *că m'a albit*,— de acì: că *femeia a 'nălbit pe Dracul*.—Vrei să te fac împărat?

— Cum nu!

— Mă duc la fata Impăratului şi mă bag în ea; tu o să vii să o scapi. Ţi-o dau ţie de nevastă, căci eu ies!

Dracul s'a dus de-a intrat în fată, omul i-a spus Dracului să iasă şi astfel a ajuns ginere de 'mpărat; mai pe urmă aveà să fie chiar şi Impărat.

Dracul i-a zis apoi Impăratului:

— Mă duc să omor altă fată de 'mpărat; acolo tu să nu vii, că te omor!

Impăratul cu fata bolnavă a trimis după cel ginere îmăpărătesc şi acela n'a avut cum face, şi a trebuit să vină. Cum a intrat, a zis:

— Acì eşti, frate-meu?

— Aci! Dar nu ţi-am spus să nu vii, c'am să te omor?

— O, frate-meu, ce să nu viu! Dar iacă, a înviat Neaga şi m'a trimis ca să te caut şi să te duc la dânsa!

Şi Dracul i-a răspuns:

— Ba decât aşà, mai bine ies şi de-aici, şi mă duc în fundurile mărilor, şi la Neaga tot nu mă duc!

(1) Scrie culegătorul: «in chip de ogar».

(2) Se zice de unul, de care nu te mai poţi mântui: „Asta-i *Neaga-rea*".

Şi astfel s'a lecuit şi fata asta de 'mpărat (1).

D-l Od. A. Apostol, din com Vrata, jud. Mehedinţi, îmi împărtăşeşte, următoarea «ghicitoare»:

«A plecat un om cu o femeie. Pe drum s'au întâlnit cu Dracul. Dracul a zis:

— Bună ziua, bărbat şi nevastă!

Femeia i-a zis Dracului:

— Eu nu-s nevasta omului ăstuia. Mama lui a fost soacră bună mamei mele! Ghici ce suntem de rudă!

Dracul n'a ghicit şi de aia a murit!»

Povestirea a treia.

Femeia răpune pe Diavol prin mijloace încă mai *necuviinoase*.

«Şi-o dată, a sămănat un bărbat un lan cu *grâu*,—şi când s'a dus pe după Paşti să vadă grâul de-i frumos, i s'a *înmăgurit* sufletul. Ici şi colo câte un fir, par'c'ar fi fost cartoafe. Îi erà ciudă omului, de nici pământul nu-l ţineà. Şi 'n ciuda ceea a zis,—câte nu zice omul la mânie:

— Al Dracului să fie grâul aista!

Dracul, după ce văzuse omul plecând, şi l-a luat în stăpânire pentru el, după cuvântul omului.

Şi-au început să se'ndesească firele şi a crescut grâul mândru şi frumos.

Vine timpul secerii. Oamenii seceraseră prin partea locului. Unul dintre vecini numai ce spune celuia că de ce nu se duce să-şi secere bunătatea de grâu, că-i copt şi frumos, cum nu mai este altul pe acolo.

Omul se duse să-l secere, şi îndată, hop! ţup! Dracul se înfăţişază.

— Ce cauţi la grâul meu?

— Păi, nu-i sămănat de mine?

(1) Împărt. de d-l Şt. St. Tuţescu, com. Catanele, jud. Dolj. Despre *„om şi omoaie“*, cfr. A. Pan, *Opere complete*, vol. I, Bucureşti 1904, p. 257:

— Bună ziua om c'omoaie!.. Iar nevasta mi-a răspuns:
— Nu e omul cu omoaia, cu ochii nu ne-ai pătruns,
Ci te uită şi iea sama că muma acestui om
Este soacra mamei mele (eu sunt vlăstar şi el pom!).

Despre *„cosit-secerat“*. cfr. „tunsa-rasa“. *Ibidem*. p. 305—7.

— De tine-o fi, dar mi l-ai făgăduit mie; şi dacă te-ai apucà de el, să ştii că o paţi!

Românul a plecat, căci de, cu Dracul nu te poţi pune.

Se duse şi spuse femeii. Femeia,—las' pe dânsa! (1).

Işi iea secerea în mână şi pleacă la secerat grâul. Cum ajunge acolo, se desbracă, aşà cum erà desbrăcată şi bunică-sa Eva, şi începe să aştearnă grâul în poloage, la pământ.

Dracul o vede şi pleacă 'n spre ea. Şi cum femeia sta cu dosu 'n spre Drac, şi când acesta o vede, de departe, stă pe loc şi se gândeşte în *sinia* lui: «Măi, ce să fie! Popă cu barbă? Nu prea samănă! Ţap? Iarăş nu!»

Şi pe când Dracul se gândià aşà, privind-o de departe, femeia se scoală şi se întinde pe spate. Când a văzut Dracul, s'a speriat şi-a fugit, şi nici că i-a mai trebuit grâu dela omul cela.

Şi iaca aşà a speriat femeia pe Dracul!» (2).

Povestirea a patra.

Baba şi Diavolul fac tovărăşie la sămănături, luând baba întâiu părţile de-a fară,—la popuşoi şi grâne,—iar Dracul, rădăcinile. Intr'al doilea an iea baba părţile din pământ dela sfeclă, ceapă, ş. a., iar Diavolul, frunzele. La bătaie, tot Diavolul sufere.

«Unei babe îi murise moşneagul. Rămăsese văduvă, biata babă, tocmai la vreme de bătrâneţe, când omul are nevoie de ajutor. De unde şi până unde, *Diavolul*, în chip de moşneag, vine într'o seară la babă.

— Buna seara!

— Bună să-ţi fie şi inima!—zice baba.

Şi din vorbă în vorbă, baba a trebuit să spuie că-i văduvă, iar moşneagul, se 'nţelege, erà şi el văduvoiu.

— Uite, ce zic eu,—zice el,—n'ar fi bine să ne luăm amândoi? Ne-om ajutorà după putere, căci, vorba ceea: unde-s doi, nu-i unul singur; ce-om câştigà, să 'mpărţim drept în jumătate. Fiecare să mănânce din câştigul lui. E bun cuvânt?

— Foarte bun,—răspunde baba,—mai cu samă că eu am pământ destul. Dumneata ca bărbat, iea şi-l munceşte şi-l samănă.

---

(1) Până aici, cfr. p. 101-2.

(2) Culegere din com. Joraşti, jud. Covurluiu, de păr. I. C. Beldie. — Auzită şi în jud. Tecuciu.

— Bine! dar cam ce fel de sămânță să samăn?

— Popușoiu, grâu, orz, cum samănă toată lumea, căci și noi,—bătrâni, bătrâni, dar tot în rând cu lumea suntem,—zice baba.

Și se duce Diavolul și samănă așa: popușoiu, grâu, orz. Toate au crescut rodite ca 'n anii cei buni.

— De acum, eu mă duc la secere și la cules, moșnege! Să ne împărțim munculița. Eu mi-oiu luà jumătate, și ție ți-a rămâneà jumătate.

— Bine, bine, te duci tu, măi babă,—răspunse Necuratul,—dar mie să-mi lași partea de jos. Auzi?

— Aud!

Și așà că baba a cules pentru dânsa spicele și ciucălăii de popușoiu, iar lui i-au rămas paiele și ciocleții. Ea pe iarnă aveà cu ce trăì, pe când el mai răbdă, căci n'aveà încotrò cu baba!

— Apoi, m'ai înșelat tu pe mine anul ista, măi babă,—ziceà el,—dar lasă; de s'ar desprimăvărà, că te-oiu înșelà eu de-acuma pe tine!

Zis și făcut!

Al doilea an, ară *Uciganul*, grapă, samănă. Și ce samănă? Tot după cuvântul babei: cartofe, sfeclă, morcovi, ceapă,—tot de cele cari-s bune la rădăcină.

Când la vremea strânsului și a împărțitului, știu că s'a umplut de bucurie *Negrul!* El a luat vârfurile, ea a luat rădăcinele! Ea a pus rădăcinele în zămnic, în pământ,—a pus și el vârfurile la grămadă în pământ, ca să le păstreze. La vreo două săptămâni însă, toate se făcură răcituri, toate se stricaseră.

— Măi babă, tu iar m'ai înșelat!—strigă Diavolul.

— Tu singur ți-ai făcut-o!—strigă de colo baba.

— Hai să ne batem!

— Hai să ne batem!

— Cu ce să ne batem?—zice Diavolul.

— Cu ce se bate toată lumea: ori cu prăjina, ori cu melesteul,—răspunde baba.

— Nu! Eu cu prăjina, ca să te pot ajunge mai bine! strigă Diavolul.

— Bine! Iaca, eu mă mulţumesc cu melesteul!—strigă baba. Şi încep a se bate. Când dădeà Diavolul în babă, nu făceà nici o ispravă, căci prăjina erà lungă şi se aninà prin pod; pe când baba dădeà sănătos cu melesteul, fără greş, numai în tartor. Aşà că, l-a fript în bătaie.

— Nu! Dă-mi mie melesteul şi na-ţi ţie prăjina! – răcnì Diavolul, cu desnădejde,—şi hai afară şi ne-om bate, nu aici în casă!

— Hai,—zise baba!

Şi schimbând ei uneltele, ies afară şi se apucă la bătaie. Diavolul ar fi dat bine în babă, d'apoi ce folos, că ea, când îl *hojnià* de departe cu nuiaua cea lungă, ieşià fum dintr'însul!

Văzând şi văzând el că-l scoate baba din sănătate, a zis:

— Hăi să ne blăstămăm şi să nu mai trăim împreună!

— Hai,—zise şi baba! Blastă-mă întâiu tu pe mine!

Şi începe Diavolul a o blăstămà pe babă. Şi a blăstămat-o aşà de tare, că-i picau straiele de pe dânsa.

— De-acuma, moşnege, hai să te blastăm şi eu pe tine... Dar întoarce-te cu spatele 'n spre casă,—zise baba.

— Iaca mă 'ntorc!

Diavolul se 'ntoarce, iar ea, apucând *pieptănuşii* cu amândouă mânile, începe a-l blăstămà şi a-i cărăbănì în spinare. L-a ciopârtit, sărmanul, de-i curgeà sângele ca dintr'un bou!

— Valeu, nu mai pot! strigă el.

Şi, la fugă!

Atunci baba, haţ un pieptănuş şi svrr! după dânsul, de i s'a înfipt drept între umeri. Ajunge el aşà la tartorul cel mare. Acesta îi zice:

— Ei, ai blăstămat-o bine, bre?

— Am blăstămat-o, de i-au picat straiele de pe dânsa!

— Da' ea pe tine te-a blăstămat?

— M'a blăstămat, bat'o piatra, s'o bată, că iaca se ţine şi acum un blăstăm de mine,—zise Necuratul, arătând pieptănuşul din spinare.

Şi aşà, precum vedeţi, cu baba, nici Dracul nu mai pune în plug, căci i-a prins frica meşteşugurilor ei, de l-a lăsat numai cu o mână de suflet!»(1).

(1) D. Furtună, *Cuvinte scumpe*, p. 90—2.

Povestirea a cincea.

Diavolul este îndemnat de-o babă să fugă printre picăturile de ploaie ca să nu se ude, lucru pe care Necuratul îl şi face, până când crapă.

S'auzi şi să nu crezi minunea cum a plesnit un Drac!

O babă veniă de undevà şi aveà o cofă 'n mână. Dela o vreme, cum mergeà ea pe drm, numai bagă de samă că cerul se cam întunecă întâiu şi pe urmă nourii încep să se bufnească între dânşii, cap în cap, cum se bufnesc berbecii, când au de răfuit o socoteală.

Ce să facă baba, să n'o ploaie? Îşi zice:

— Am să mă desbrac, am să-mi pun bulendrele în cofă, şi las' să ploaie! Dincolo de piele, nu mai are unde să răsbată apa! Ia aşà!

Şi-a făcut întocmai, şi drept să vă spun, n'a greşit chiar aşà de mult. N'aveà cine s'o vadă goală. Ploaia a început să ţârâie, baba şi-a pus cofa jos, cu fundu 'n sus, s'a aşezat pe cofă şi aşteaptă! N'aveà nici un zor!

După ce a stat ploaia, baba şi-a scos *ţoleţul* din cofă, s'a îmbrăcat şi-a pornit pe drum înainte, când iaca se 'ntâlneşte cu *Nichipercea!* Ieşise şi el, pe semne, la plimbare pe răcoare, după ploaie.

— Bună ziua, mătuşă!—îi dă Dracul.

— Bună să-ţi fie inima, Necuratule!

— Dar cum făcuşi, mătuşă, că venişi pe ploaia asta şi nu te-a picat un strop de ploaie? Iaca eu, m'a prins numai c'o aripă puhoiul, şi-s leştava!

— Ei! Tu crezi că toţi îs proşti ca tine! De ce nu te-ai ferit şi tu să nu te fi plouat?—îl întrebă puişorul nostru de babă.

Acù, Dracul, - Drac să fie cu tată-său şi cu mă-sa şi cu tot neamul lui,—da când a auzit pe babă că-l probozeşte aşà, nu s'a mai putut stăpânì şi a întrebat-o din nou:

— D'apoi cum focul negru să te fereşti de ploaie în mijlocul câmpului istuia în care nu se află leac de pom şi fir de adăpost?

— Capul tău sec! Da de ce nu te-ai dat pe după picăturile de ploaie? Ce mare greutate erà pân' pe-acolo, ca să te strecori pe după dânsele?

Dracul, -Doamne apără şi ne fereşte, -a rămas încreme-

nit când a auzit-o și pe asta! Da a tăcut; și-a zis că poate are baba dreptate și și-a căutat de drum, unde s'a fi dus. Baba a plecat și ea înainte.

După asta, mai trece ce mai trece, și iaca într'un rând că *boțochina* de babă se 'ntorceà acasă, și tot pe drumul acela, și tot cu cofa în mână. Dă Dumnezeu iar ploaie. Baba iar se desbracă, iar își pune țoalele în cofă, pune cofa cu gura în jos, stă să treacă *pârpăra*, își iea apoi bulendrele, se 'mbracă și pornește înainte. Mai merge cât mai merge și numai iaca vede delăturea drumului într'un șanț un Drac mort. Il scociorăște baba, îl întoarce și pe-o parte și pe cealaltă și vede că-i tocmai acela cu care se întâlnise dânsa în rândul celalt. Il scuipă drept în frunte și pornește mai departe, când iată, de departe, îi fac niște oameni semn cu mâna, să stea:

— Ia stăi, mătușă; ia stăi o leacă!

Baba se oprește și oamenii aceia vin aproape de dânsa și o întreabă:

— Mă rog, dumitale, da ce-i acela negru? Noi am văzut, așà, ca o umbră fugind repede încolo și 'n coace, când răsucindu-se și 'ntorcându-se, când plecându-se, când sărind în sus și iar croind-o de fugă? Ce să fie?

Iar baba, numai di-abià, zâmbind a râde, le răspunse:

—Apoi, iaca un Drăcușor. Il învățasem, când cu cealaltă ploaie, cum să facă, să se strecoare neudat printre picăturile de ploaie, și se vede că m'a ascultat!

— Ei, și-acuma?

— Acuma se vede c'a crăpat, că-l văd lungit mai încolo!(2).

(1) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu.

INDICE ŞI GLOSAR

A.

Ac., s. „a bagà acu'n miere", 20.
achindii, s. pl., 78.
achipuì, v. a—, 65.
Adam, s., 8, 88.
Aghiuţă, s., 88.
argint, s. *iubirea de—*, 7.
Arhanghel, s. *—ul Mihail*, 113.
artun, adv., 68.

B.

Babă, s., 9, 89, 114, ş. a. „baba-i mai drac ca Dracul", 36;
Unde-şi vâră nasul baba,
Nu-şi mai vâră Dracul coada,
17.
bântău, s., 72.
belenjì, v. a—ochii, 114.
bleredui, v. a—, 7.
boier, s., 84.
bojbăì, v. a—, *a bâjbâì*, 68.
boldiţi, adj.-subst., *ochi*, 68.
boţochină, s., *ghem*, *ghebos*, 123.
branişte, s., 92.
brichisì, v. a—, 92.
bun, adj. „a da în bună", 92.
buşmachii, s. pl.—daţi de Diavol babii, pentru ajutor, 27.

C.

Călcà, v. a—alături, a fi necinstit într'o anumită privinţă, 8.
câlţăì, v. a—, *a sgâlţâi*, 114.
călugăr, s., Dracul în chip de—. 54! —înecat de Diavol, 100.
câne, s., femeia-i făcută din coadă de —, 88.
cântà, v. „cânt cu sărăcuţ de...", 53; a—bani, 54.
canun, s., 42.
casâncă, s., 18.
căsătorie, s., 6.
cherţăneală, s., 72.
chicur, s., 78.
chiurcă, s. un beţişor cioplit dintr'un lemn tare, cu care *se chiurcueşte*, adică se lustrueşte fierul, cum ar fi zăbăluţa şi zăbala frâului la Cavalerie.
chiurcuì, v. a—, vezi *chiurcă*.
cinciuit, adj., 84.
ciodoroancă, s., 37.
cismă, s.—dată ca plată de Diavol, unei babe pentru ajutor, 24.
cocârlă, s., 62.
Codaciu, s., Diavol, 37.
coscogeamete, adj. *coşcogeàmite*, 68.
coşniţă, s. Patru versuri pe care unul le spune în glumă când tot este suparat de altul cu întrebara, „ce faci?",—cum fac copiii:
[Veşnic, veşnic:] „Ce mai faci?"
Coşniţă cu raci!
—Mulţumesc de'ntrebăciune,
Coşniţă cu prune!
coloros, adj., păr—aspru, gros.
crită, s., 71.
criţos, adj. 115.
curvie, s., 7
cuţit, s., 13.

T, Ț.

U.

V.

Z.